

**DE GELUKSTAAT, DE ROEM EN DE BEWARING
VAN EEN GELOVIG CHRISTEN**

Voorgesteld in drie leerredenen uit Coll. 3:1; Gal. 6:14; en 1 Petrus 1:5

**Door
Christiaan Salomon Duytsch
Predikant in de gemeente van Jezus Christus te Mydrecht**

**Te Amsterdam, bij Dirk Swart en Isaak Scholten
Boekverkopers op den Hoek van de Cingel en de Oude Leliestraat, 1779**

HIERAAN TOEGEVOEGD:

**Christiaan Salomon Duijtsch, zijn laatste levensjaren
En**

Chronologische schets van het leven van Chr. Sal. Duijtsch

Door Dr. J. Haitsma

Uitgeverij De Groot Goudriaan, Kampen, 1988

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2012**

INHOUD

DEEL I

ENIGE REGELEN OP DEZE DRIE LEERREDENEN, UITGEGEVEN DOOR DE WELEERWAARDEN, GELEERDEN EN GODZALIGEN HEER CHRISTIAAN SALOMON DUIJSCH, IN LEVEN EVANGELIEDIENAAR TE MIJDRECHT.

VOORWOORD

I. DE GELUKSTAAT VAN EEN CHRISTEN IN EN NA DIT LEVEN.
VOORGESTELD IN EEN LEERREDE OVER COLOSSENZEN 3: 3, 4:

Want gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God. Wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, die ons Leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in de heerlijkheid.

II. DE ENIGE ROEM VAN EEN CHRISTEN, IN HET KRUIS VAN JEZUS CHRISTUS. VOORGESTELD IN EEN LEERREDE OVER GALATEN 6:14.

Maar het zij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van onze Heere Jezus Christus; door welken de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld.

DEEL II

Christiaan Salomon Duijsch, zijn laatste levensjaren

Chronologische schets van het leven van Chr. Sal. Duijsch

ENIGE REGELEN OP DEZE DRIE LEERREDENEN, UITGEGEVEN DOOR DE
WELEERWAARDEN, GELEERDEN EN GODZALIGEN HEER CHRISTIAAN
SALOMON DUITSCH, IN LEVEN EVANGELIEDIENAAR TE MIJDRECHT.

*Uw troost, uw roem, uw zalig leven,
Godvruchtig en gelukkig volk!
Is dikwerf klaar en wijs beschreven,
Door menig Christen-Bijbeltolk.
Nochtans, gij zult door deze bladen,
Uw' geest daarin op nieuw verzaden.
Als gij, tot Jezus eer, bedenkt,
Dat hier in een van Abrams zonen,
Maar in wien God zijn kracht wou toonen,
O wonder! deze preken schenkt.*

*Duitsch! die weleer, door ijdel zoeken
Van heil en leven bij de Wet,
Ja d'Evangelieleer te vloeken,
Zich tegen Christus had verzet,
Leert hier aan zonde en wet uw sterven;
Toont, hoe door Jezus heilverwerven,
In God uw leven is bewaard;
Totdat het eens, voor 't oog der volken,
Bij zijn komst op 's hemels wolken,
Op 't schitterendst wordt geopenbaard.*

*Duitsch! wien het kruis van onzen Heere
Voorheen was tot een ergernis,
Toont hier, dat nu zijn blinkendst ere
De roem in 't kruis van Christus is;
Dat hij, op Paulus spoor, de wereld,
Hoe schoon met valse glans bepereld,
Met afkeer als gekruist beschouwt;
En dat hem, hoe men ook dat roemen
Als wetbestrijden poog' te doemen,
Die keus, zoo min als Paulus, rouwt.*

*Duitsch! die, sinds God zijn hart bewerkte
Tot waar geloof, op al zijn paán,
't Bewarend oog zoo treffend merkte
Dat God alom met hem deed gaan;
Schetst, hoe Gods kracht zich in 't bewaren
Van al Zijn volk zal openbaren,
En hoe, in 't aanvangloos Verbond,
Het eeuwig heil der vrijgekochten.
Op God Drieëen, op Zijn beloften,
En al Zijn deugden is gegrond.
Het waren deze zelfde woorden,
Die, hier en daar in Neêrland's Kerk,
Veel duizend saámgevloeiden hoorden;
Waarop ook Jezus Geest Zijn merk
Gezet heeft, door de ruimen zegen,*

*Dien velen door die reên verkregen;
En waartoe Gods Voorzienigheid,
Om die, op aanzoek veler vromen, Te doen in druk te voorschijn komen,
Nu zichtbaar heeft de weg bereid 1)*

*Och, mocht dan nu 't aandachtig lezen
Van 't geen met vrucht is aangehoord,
Voor veler zielen nuttig wezen!
Och, zondaars! werd uw hart bekoord,
Door 't heil van 's Heeren gunstgenoten:
Heil, dat ook u hier wordt ontsloten! —
Gods volk! uw hart raak' los van d' aard
Verlang veel naar uw hemelwoning,
Roemt steeds in 't kruis van uwen Koning,
Gelooft, dat u Gods kracht bewaart.*

*En, Duitsch! gij wonder onzer tijden!
Uw Heiland wil u, naar uw zucht,
Met uitgebreider nut verblijden!
God zij geloofd! gij ziet reeds vrucht:
Een dochter Abrams, u gezonden,
Aan Jezus door uw dienst verbonden,
Is reeds een parel aan uw kroon;
Ja! 'k zie, dunkt mij, de tijd reeds nad'ren,
Waarin Gods eed, aan d' oude vad'ren,
Vervuld zal worden aan de Joón!*

*U, Mijdrecht! zij 't geluk beschoren,
't Begin te zien van zulk een werk!
Wat wond'ren zal dan Sion hooren!
Ja, DUITSCH! God wil u in Zijn Kerk
Tot zulk een wonderteken stellen!
Zijn hulp u in uw dienst verzeilen!
Uw dierbre gade en teder kroost,
Deel' ruim met u in 's Heeren goedheid!
Smaak hier reeds veel van 's hemels zoetheid!
En sterfe eens spade, in God getroost.*

AMSTERDAM, J. C. MOHR.
den 2 van Wijnmaand 1779.

1) Een blijk der werking van Gods Voorzienigheid in deze, was, dat ik, kort na de eerste dezer drie leerredenen, die in het voorjaar van dit jaar in 's Gravenhage door zijn Eerw. was gedaan, vandaar bericht ontving van de ruime zegen, met welke die door velen was gehoord, en van het sterke verlangen, hetwelk de godvruchtigen aldaar betoonden, om die indruk te lezen; en zijn Eerw. enige tijd daarna in deze stad en ten mijnen huize komende, nam ik die gelegenheid waar, om zulks voor te stellen, waarop zijn Eerw., door het bij zich hebben van diezelfde leerrede, toonde, dat juist dit, door aandrang van andere gewichtige redenen, het oogmerk van zijn Eerw. komst was.

VOORBERICHT

Zie hier, waarheid- en godvruchtlievende lezer! een drietal leerredenen over gewichtige stoffen uit het Nieuwe Testament, welke ik thans weder door de drukpers algemeen maak. Leerredenen, welke door mij, zo in mijn liefhebbende Mijdrechtsche gemeente, als in een en andere der aanzienlijkste gemeenten van Nederland, gepredikt zijn; maar nooit had ik die verwachting, dat zij in het licht zouden verschijnen. Vele pogingen hebben deze en gene van des Heeren volk dikwijls gedaan, om mij hiertoe te bewegen; maar door de tegenbedenkingen, die in mij opkwamen, werd ik teruggehouden, om aan hun vriendelijk verzoek te voldoen. Ik merkte wel, dat door mijn weigering enige onvergenoegdheid bij mijn liefhebbende aanzoekers ontstond, echter wilde ik liever hun ongenoegen, dan de verschillende beoordelingen van vijanden (die ik omtrent het oogmerk van de uitgave dezer leerredenen van hen tegemoet zag) ondergaan.

Het kan dan wel zijn, dat ik thans het laatstgenoemde zal moeten ondervinden; maar de redenen, die mij nu tot dezelve uitgave overgehaald hebben, zijn van zoodanig gewicht, dat ik hun beoordelingen moet overgeven aan Hem, die naar waarheid ziet, en hen en mij zal oordelen.

Zal ik zeggen, dat de aanhoudende verzoeken mij eindelijk hiertoe overgehaald hebben, het zoude wel waar, maar niet voldoende zijn, en alleen aangemerkt worden als de gewone taal in de meeste voorredenen, die daarom, hoe krachtig op zichzelf, evenwel hare kracht hierdoor verloren heeft. Nee, er zijn andere gewichtige redenen, door welke ik tot deze uitgave, als het ware, gedrongen ben en waarbij de Albestuurder, in de weg der aanbiddelijke Voorzienigheid, zijn goedkeuring reeds gegeven heeft.

Hetzelfde dat ik in het voorbericht van mijn Intrede-reden heb gezegd, moet ik hier herhalen: "dat ik wel weet, dat mijn verklaringen niets nieuws in zich behelzen, en dat anderen met meerdere geleerdheid en beschaafdheid deze gewichtige stoffen beter zouden hebben uitgewerkt." maar het is mij ere en voorrecht genoeg, die vermogens, welke de vrijmachtige God mij gegeven heeft, ten nutte van zijn Kerk aan te wenden.

Och, dat de Heere Jezus ook de uitgave van deze leerredenen met Zijn zegen bekronde! Dat onbekeerde zondaars, onder het lezen van dezelve, door de bewerking van de Heilige Geest, aan zichzelf ontdekt, hun ongelukstaat, ijdele roem en hun gevaar mochten leren kennen, en alzo verliefd worden op de voorrechten van des Heeren volk. En dat Gods keurlingen gelovig mochten verkeren omtrent hun gelukstaat in en na dit leven; hun enige roem in het kruis van Jezus Christus stellen; en hun troost in Gods kracht-dadige bewaring door het geloof vinden mochten!

Dit is de wens van hem, die, na zich in de aanhoudende voorbidding van Gods volk te hebben aanbevolen, zich noemt:

Uw heilwensende Dienaar, Mijdrecht,

CHRISTIAAN SALOMON DUTSCH.

den 1 October 1779.

I. DE GELUKSTAAT VAN EEN CHRISTEN IN EN NA DIT LEVEN.
VOORGESTELD IN EEN LEERREDE OVER COLOSSENZEN 3: 3, 4:

Want gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God. Wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, die ons Leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in de heerlijkheid.

A. Het is opmerkelijk, dat wij des Heeren gunstgenoten, onder al de eernamen, waarmede zij in de rol des Boeks bekroond worden, ook bestempeld vinden met de eretitel van *verborgen*, en wel met nadruk, *des Heeren verborgen*, Ps. 83: 4.

A. Verscheidene en zeer gewichtige redenen zouden wij hiervan kunnen geven:

1. Eensdeels, omdat zij in tijden van gevaar, door de Goddelijke albesturende Voorzienigheid, als in *een verborgen plaats* beveiligd worden. *De Heere verbergt hen in het verborgene Zijn aangezichts voor de hoogmoedigheden des mans; en versteekt hen in een hut voor de twist der tongen*, Ps. 31: 21.

2. Anderdeels, omdat zij in tijden van *benauwdheden*, tot de Heere de toevlucht nemen, om bij Hem te schuilen, en in het verborgene Zijner vleugelen zich te verbergen, Ps. 61: 5.

3. Deels, omdat zij hun godsdienstige plichtsoefeningen meestendeels in het verborgen verrichten.

B. maar voornamelijk (zoo het mij toeschijnt) dragen zij deze eernaam, omdat zij gestorven zijn, en hun leven verborgen is met Christus in God; waarvan wij nog nader, uit de verhandeling van onze tekstwoorden, op het krachtigst bevestigd zullen worden.

B. De Apostel Paulus, tot smart en droefheid van zijn ziel gehoord hebbende, hoe de gemeenten in Azië, door de wetpredikers van de ene, en de Heidense filosofen van de andere kant, aangevochten en beroerd werden (en in het bijzonder door de eerstgenoemden, die de onderhouding van Mozes wet, en de overleveringen der mensen, met de leer van het heilrijk Evangelie zochten te vermengen), werd met een heilig ijvervuur ontstoken, om deze brief aan de gemeente van Colosse te schrijven en toe te zenden; in welke hij

A. Verheft en hun aanprijst de leer der zaligheid, en weerlegt de valse gevoelens, die met dezelve niet overeenkomen, kap. 1 en 2, en dan

B. Vermaant hij hen, om toe te nemen in alle Christelijke deugden, en het Evangelie van Christus te versieren met een Godzalige wandel, kap. 3 en 4.

C. Nadat dan de kruisgezant, kap. 2: 8, hun gewaarschuwd had, dat zij zich door de valse leeraars niet zouden laten verleiden,

A. brengt hij hen onder het oog:

1. De heerlijkheid van Christus, en hun volmaaktheid in Hem, vs. 9 en 10.

2. De weldaden, die zij reeds door Christus waren deelachtig geworden, namelijk:

a. hun geestelijke besnijdenis, vs. 11.

b. hun begraving, opstanding en de vergeving hunner misdaden, vs. 12 en 13.

c. De uitwissing van het handschrift, dat enigszins tegen hen was, vs. 14, en

d. De overwinning van alles, dat tegen hen gekant was, vs. 13.

B. En zijn getrouwe waarschuwing nogmaals herhaald, en de nietigheid der dingen, waartoe men hen zocht te verleiden, vs. 16-23, hun voorgesteld hebbende, trekt hij uit het voorgaande 12e en 13e vers een wettige sluitreden in het 1e en 2^e vers van ons tekstkapittel, waarin hij hen opwekt tot een hemelse gezindheid, om te zoeken de

dingen, die boven zijn, waar Christus, hun opgewekt Hoofd is, en niet te bedenken de dingen, die op de aarde zijn.

c. En deze vermaning dringt hij met een zeer krachtige drangreden op hun gemoed, nog nader aan in onze tekstwoorden, hun voorstellende, hun uitnemende en allesovertreffende gelukstaat, in welke zij zich in dit leven reeds bevinden, en die zij hiernamaals volmaakt bij de verschijning van Christus te verwachten hadden. Want, zegt hij, *gij zijt gestorven*, enz.

O, Vorst des levens! maak ons levendig naar en door Uw woord, opdat wij leren sterven, voor en alear wij sterven, Amen.

In de verhandeling zullen wij:

I. De woorden op zichzelf ontvouwen.

II. In het verband aanwijzen, hoe dezelve, als een allerkrachtigste drangreden, tot het oogmerk van de Apostel dienen, om de gelovigen van Colosse, en ook met hen alle gelovigen, tot een hemelse gezindheid op te wekken.

I. In de ontvouwing der woorden zullen wij letten:

A. Op de gelukstaat der gelovigen, in welke zij zich *in dit leven* bevinden.

B. Op de gelukstaat, welken zij *hiernamaals* bij de verschijning van Christus te verwachten hebben.

A. De gelukstaat, in welken zich de gelovigen in dit leven bevinden, stelt de Apostel tweeledig voor:

1. Dat zij gestorven waren.

2. Dat hun leven verborgen is met Christus in Gode.

1. De eerste trap van hun gelukstaat in dit leven, drukt de Apostel uit met deze woorden: *Gij zijt gestorven*.

a. Gij, welke de Vader bekwaam gemaakt heeft, om deel te hebben in de erve der heiligen in het licht; die u getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het koninkrijk des Zoons Zijner liefde, kap. 1: 12 en 13.

b. Gij, die met Christus besneden, begraven, opgewekt en levend gemaakt zijt, kap. 2: 11-13.

c. Gij dan, wie en van wat afkomst gij ook zijt, — gij, in welke staat de vrijmachtige God u ook gesteld heeft, — gij, zowel min- als meergevorderde in genade, *gij zijt gestorven*.

Maar hoe! schijnt deze spreekwijze niet wat vreemd? Hoe kan Paulus zeggen tot zulken, die nog in het leven waren; *gij zijt gestorven*?

a. Er zijn, die denken, dat men deze woorden betrekkelijk moet maken omtrent de hoon, smaad en de vervolgingen, die de gelovige belijders van Jezus in die tijd moesten ondergaan, zodat zij niet anders dan de marteldood te verwachten hadden, en dus terecht konden aangemerkt worden als zulken, die in het hart der vijanden ter dood veroordeeld en als het ware reeds gestorven waren.

b. Zeker, dit was het lot van Jezus lievelingen in die tijd, toen Paulus deze brief geschreven had; en in deze zin betuigt ook de kruisgezant van zichzelf, 1 Cor. 15: 31; *Ik sterf alle dag*.

c. Echter, indien wij letten op het verband, waarin onze tekstwoorden voorkomen, dan worden onze gedachten opgeleid, om hier aan een ander sterven te gedenken, aan een

sterven dat de wereld niet kent, maar alleen zij, die door genade hebben geleerd te sterven.

d. En vraagt iemand: *hoe, wanneer en in wat opzicht zijn zij dan gestorven?* Ik antwoord:

1. Zij zijn gestorven in en met Christus, hun Verbondshoofd; toen Hij op Golgotha, als schuldovernemende Borg, voor alle uitverkorenen gestorven is, zijn zij ook gestorven, volgens 2 Cor. 5: 15.

2. Zij zijn gestorven in hun wedergeboorte; toen zij hoorden de stem des Zoons Gods, hebben zij een nieuw leven ontvangen, waardoor hun oude mens is gekruist en gestorven, en zijn dus met Christus één plant geworden in de gelijkmaking zijns doods, Rom. 6: 5.

3. Zij zijn gestorven aan hun eigen wijsheid, hun eigen zin en wil, hun eigen kracht en eigen gerechtigheid, en die, als dwaze, machteloze, onreine en doemschuldige zondaars, het leven in hun handen niet kunnen vinden, maar alleen uit vrije genade in Christus moeten gezaligd worden.

4. Zij zijn gestorven aan de zonde en hun vleselijke wellusten, in welke te dienen en op te volgen, zij zich voorheen zoodanig vermaakt hadden, dat zij hierin hun leven stelden, om de zonde ongestoord te bedrijven.

5. Zij zijn gestorven aan de wereld en hare begeerlijkheden, geen achting meer hebbende voor, noch vermaak in, noch gelijkvormigheid met de wereld, maar die was hun, en zij waren der wereld gekruist.

6. Zij zijn gestorven aan de wet, niet in haar gebiedende macht; want aldus is en blijft Gods wet onveranderlijk en eeuwigdurende; maar in zover ze belooft: *Doet dit en gij zult leven*; omdat door de werken der wet geen vlees kan noch zal gerechtvaardigd worden, Rom. 3: 20; en in zover zij de vloek dreigt, omdat Christus als Borg, in hun plaats het recht der wet voldaan heeft, en een vloek geworden is, om hen te verlossen van de vloek der wet, Gal. 3: 13; en dus zijn zij der wet gedood door het lichaam van Christus, volgens Rom. 7: 4.

7. Zij zijn gestorven aan hun tederste naastbestaanden, aan welke hun hart zoo vastgehecht was, dat die het leven van hun ware, en zij liever zouden hebben willen sterven, dan dezelve missen. Eindelijk:

8. Zij zijn zij gestorven aan hun eigen leven, leven niet dierbaar, om hetzelfde tot een drankoffer op te offeren.

Ziedaar een korte schets van dit zalig sterven, als de eerste trap van de gelukstaat der gelovigen in dit leven.

2. De tweede trap van hun gelukstaat in dit leven, stelt de Apostel voor in deze worden: *En uw leven is met Christus verborgen in God.*

A. Paulus dan veronderstelt, dat zij, die gestorven waren, leven.

a. Een wonderspreuk voor diegenen, die nooit door genade hebben geleerd te sterven! dit komt als een tegenstrijdige zaak voor, gestorven te zijn en te leven; en echter is het een waarheid, die Gods woord, zowel hier in onze tekstwoorden, als op verscheiden andere plaatsen, uitdrukkelijk leert, en de ondervinding genoegzaam bevestigt.

b. Trouwens, dit hun sterven is een levendige werkzaamheid van het nieuw geestelijk leven, dat de Heere door zijn woord en Zijnen Geest in hen gewrocht en ingestort heeft. Nooit zouden zij, die dood waren in en door de zonde, hebben kunnen noch willen sterven, indien God, door Zijn wonderdoende almacht, eerst hen uit de doodslaap der zonde niet had opgewekt en levend gemaakt.

c. Zij dan, die gestorven zijn, *leven*, maar een geheel ander leven, dan zij voorheen geleefd hadden.

1. Nu leven zij, niet meer zichzelf, maar Christus, die voor hen gestorven is, 2 Cor. 5: 15.
2. Nu leven zij een leven des geloofs, en vertrouwen op hun Verbonds-God, dat Hij alle Zijn beloften, in Christus, *ja en amen* zal maken.
3. Nu leven zij in de zalige gemeenschap met God, en in de genieting Zijner goedertierenheid, die beter is dan het leven.
4. Nu leven zij een Gode-leven; het hoogste einde van hun leven, is om God te verheerlijken in hun lichaam en in hun geest, welke beide Godes zijn, 1 Cor. 6: 20.
5. Nu leven zij een heilig leven; Gods wil, in Zijn Woord geopenbaard, is de enige regel van hun leven; en dit maakt hun leven tot een leven, wanneer zij verwaardigd worden, om naar de wille Gods, de tijd, die overig is in het vlees, te leven; 1 Pet. 4: 2.
6. Nu leven zij een geestelijk leven, niet wandelende naar het vlees, maar naar de Geest; als vrijgemaakt van de wet der zonde en des doods. Rom. 8: 1, 2.

7. Nu leven zij een hemels leven; hun wandel is in de hemel, en hun vermaak is alleen in de beschouwing der hemelse dingen, verwachtende de zalige hope en verschijning der heerlijkheid des groeten Gods en huns Zaligmakers, Jezus Christus, Tit. 2: 13.

8. Nu leven zij een leven, dat met hun dood niet eindigen zal; een leven, hier aanvankelijk in genade, en hiernamaals volmaakt in heerlijkheid.

b. Nog meer, de Apostel veronderstelt niet alleen, dat zij, die gestorven waren, leven, maar hij stelt voornamelijk hierin hun gelukstaat, *dat hun leven verborgen is met Christus in God.*

U merkt dan, M. H.! dat deze woorden drie stellingen in zich bevatten:

- a. Dat hun leven is verborgen.
 - b. Dat hun leven is verborgen met Christus.
 - c. Dat hun leven is verborgen met Christus in Gode.
- a. De eerste stelling dan is deze: hun leven is verborgen.

1. Zeker, hun leven is verborgen voor de wereld; de natuurlijke mens, hoe schrander en ervaren in kunsten en wetenschappen hij ook zijn moge, om dingen, die in de natuur voor andere verborgen zijn, door zijn bekwaamheid te kunnen uitvinden en aan de dag te brengen, dit leven echter is en blijft voor hem verborgen.

aa. Het is waar, hij kan in de leer der waarheid zover gevorderd zijn, dat hij in zijn verstand van dit leven een grote bevatting heeft, ja nu en dan van hetzelfde ook met meerdere verhevenheid kan spreken, dat verdedigen en anderen aanprijzen; dan dikwerf zij doen kunnen, die het leven dadelijk bezitten en genieten.

bb. Echter het leven zelf heeft hij niet, kent hij niet en is voor hem verborgen. Hij verbeeldt zich te leven, maar helaas! hij is dood en vervreemd van het leven Gods.

2. Nog eens, hun leven is verborgen, in enige opzichten ook zelfs voor hen, die, gestorven zijnde, leven.

aa. Het is waar, zij weten, dat zij nu leven een geheel ander leven, dan zij voorheen geleefd hadden; echter de juiste tijd wanneer dit geestelijk leven hun is ingestort, en de wijze hoe hetzelfde onderhouden wordt, is voor hen verborgen.

bb. Ja, het gebeurt nu en dan, en voornamelijk wanneer zij in het donker wandelen - hetzij door de nog in hen overgebleven en opkomende verdorvenheid; hetzij door de verberging van Gods gunstrijk aangezicht; hetzij door de hevige aan vallen van de vorst der duisternis; hetzij door de uitwendige wegen van druk, rampen en ellenden, onder welke zij gebukt gaan, - dan, zeg ik, gebeurt het wel, dat dit leven voor hen zo verborgen is, dat zij somtijds twijfelen, of er wel waarlijk een geestelijk leven in hen

is; ziet Ps. 78: 14, 16.

cc. Zeker het strijden tegen de opkomende verdorvenheid, het treuren over, hun begane zonden, het smeken om genadige vergeving, het vluchten tot Christus en zijn volmaakte gerechtigheid, het verlangen naar God en Zijn zalige gemeenschap, het heimelijk vertrouwen en pleiten op Gods beloften, in hun wegen van druk, ja zelfs hun twijfelingen en bekommelingen, zijn sprekende getuigen, dat zij waarlijk leven.

dd. Echter door de kracht des ongeloofs letten zij niet op deze kenmerken, en omdat zij in die aangename gemoedsgesteldheid niet leven, gelijk anderen, geloven zij niet, dat er waarlijk een verborgen leven in hen is, en dus is hun leven voor hen verborgen.

Doch dit alles (hoewel op zichzelf een waarheid) bedoelt de Apostel hier zozeer niet; want hij zegt niet in het afgetrokken, dat hun leven is verborgen, maar hij voegt daar nadrukkelijk bij, volgens

b. De tweede stelling, *dat hun leven verborgen is met Christus.*

1. Trouwens, hun leven (dat zij hier leven in genade) is verborgen met Christus; zolang Christus die hun leven is, in de hemel verborgen blijft, blijft ook dit hun leven verborgen, en zij hebben lief, Die zij niet gezien hebben, 1 Pet. 1: 8.

2. Hun leven is verborgen met Christus; zolang Christus in de hemel verborgen blijft, blijft ook hun eeuwig, heerlijk gelukzalig leven voor hen verborgen.

aa. Het is waar, zij genieten wel nu en dan in deze woestijn een voorsmaak van de zielverkwikkende duiventrossen van het hemels Kanaän; echter, het zijn maar eerstelingen van de volle oogst der zalige heerlijkheid, die dan volgen zal; zolang Christus niet geopenbaard is, blijft de volkomenheid van dat gelukzalig leven voor hen verborgen.

aa. Zij begrijpen nu nog niet die volmaakte kennis, die zij dan van een zalige Drieëinig Verbonds-God zullen hebben.

bb. Zij bevatten nu nog niet die onbevleete heiligheid, waarmee zij dan overkleed zullen zijn.

cc. Zij beseffen nu nog niet die verzadiging van vreugde, die zij dan voor Gods aangezicht eeuwiglijk en altoos zullen genieten.

dd. Dit alles is en blijft nog voor hen verborgen; het is hun nog niet geopenbaard wat zij dan zijn zullen: geen oog heeft het gezien, geen oor heeft het gehoord, en het is in geen mensen hart opgeklimmen, hetgeen God bereid heeft dengenen, die Hem liefhebben, 1 Cor. 2: 9.

bb. Dit eeuwig, heerlijk en gelukzalig leven blijft dan voor hen verborgen, zoo lang Christus verborgen blijft, en dus is hun leven verborgen met Christus.

Hoe aannemelijk ook deze gedachten in de eerste opslag mij voorkwamen, kan ik echter in dezelve nog niet volkomen berusten; want de Apostel zegt niet in het afgetrokkene, dat hun leven is verborgen met Christus, maar hij klimt met zijn gedachten nog hoger op, en zegt met een bijzondere nadruk, volgens

c. De derde stelling, *dat hun leven is verborgen met Christus in God.*

1. Het komt mij derhalve alleraannemelijkst voor, dat wij het grondwoord, door onze geachte overzetters *verborgen* vertaald, niet nemen in die betekenis, als iets dat slechts bedekt en onzichtbaar is; maar vooral als iets, *dat als een kostelijke en dierbare schat weggelegd*, opgesloten en bewaard is, en dus ook verborgen. En dan geeft het niet alleen te kennen, de uitnemendheid en dierbaarheid, maar ook tegelijk de veiligheid van dit leven, dat hetzelfde zoodanig bewaard is, dat alle helse machten niet in staat zijn, om des Heeren gunstgenoten van dit leven te kunnen beroven.

2. Trouwens, hun leven is verborgen en als een dierbare schat bewaard.

aa. in Christus,

bb. met Christus,

cc. in Gode, en

dd. met Christus in Gode.

aa. Hun leven is verborgen en als een dierbare schat bewaard in Christus.

aa. In Zijn persoon; Hij is de Fontein des levens, het Brood des levens ja het Leven Zelf, Joh. 14: 6.

bb. In Zijn verdiensten; Hij heeft door Zijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid; het leven voor Zijn volk verworven, en hun een recht gegeven tot het eeuwige leven.

cc. In Zijn beloften; Hij heeft hun meer dan ééns verzekerd, en door een herhaalde eed bevestigd, *dat die in Hem gelooft, het eeuwige leven heeft*, Joh. 3: 36. En

dd. In zijn krachtige voorbede: *Vader! Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt*, Joh. 17: 24.

bb. Hun leven is verborgen en als een dierbare schat bewaard, met Christus. Christus, hun Hoofd, is in de hemel zittende aan de rechterhand Gods, Zijns Vaders; en dus is ook hun leven verborgen en als een dierbare schat veilig bewaard met Christus. Hij is als de Voorloper voorafgegaan, om ook voor hen plaats te bereiden, Joh. 14: 2.

cc. Hun leven is verborgen en als een dierbare schat bewaard in God.

aa. Het is verborgen in Gods eeuwig raadsbesluit en voornemen der genade, *Die hen uitverkoren heeft in Christus, vóór de grondlegging der wereld, en, hen verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in Hem zelf, naar het welbehagen Zijns willens*, Ef. 1: 4, 5.

bb. Het is verborgen in Gods onbegrijpelijke liefde, die zijn liefde hierin jegens hen geopenbaard heeft, *dat Hij Zijn eniggeboren Zoon in de wereld heeft gezonden, opdat zij zouden leven door Hem*, 1 Joh. 4: 9.

cc. Het is verborgen in Gods oneindige almacht, zij zijn in beide Zijn handpalmen gegraveerd; niemand zal hen uit Zijn hand kunnen rukken. *Zij worden in de kracht Gods bewaard door het geloof tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd*, 1 Petr. 1: 5.

Maar voornamelijk,

dd. Hun leven is verborgen en als een dierbare schat bewaard met Christus in Gode, door de nauwe en voor ons onbegrijpelijke vereniging, die er is tussen de Vader en Christus, en tussen Christus en de gelovigen. Ik zeg:

aa. Die nauwe en voor ons onbegrijpelijke vereniging, die er is tussen de Vader en Christus; Christus is in de Vader, en de Vader is in Christus, Joh. 10: 38; ja Hij en de Vader zijn één; Joh. 10: 30. En dan ook,

bb. Die nauwe en voor ons onbegrijpelijke vereniging die er is tussen Christus en de gelovigen; Hij is de wijnstok, en zij zijn de ranken; Hij is het hoofd, en zij zijn de leden; ja zij zijn één geest met Hem, 1 Cor. 6: 17; Hij leeft door Zijn Geest in hen, en zij leven door het geloof in Hem; en dus is hun leven met Christus verborgen in God.

a. Laat mij deze grote verborgenheid nog nader uitdrukken, met de eigen woorden van de gezegende Heiland, die Hij in Zijn Hogepriesterlijk gebed voor Zijn hemelse Vader uitboezemde, Joh. 17: 20-23: *Ik bid niet alleen voor deze, maar ook voor degenen, die door hun woord in Mij geloven zullen. Opdat zij allen één zijn, gelijkewijs Gij, Vader! in Mij, en Ik in U, dat ook zij in ons één zijn; opdat de wereld gelove, dat Gij mij gezonden hebt. En Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij één zijn, gelijk als wij één zijn: (let wel!) Ik in hen, en Gij in Mij; opdat zij*

volmaakt zijn in één.

b. Deze verborgenheid blijft voor de eeuwigheid verborgen en bewaard. Hier in dit tranendal, moeten zelfs de verstgevorderden in de genade betuigen: *deze kennis is ons te wonderbaar, wij kunnen daar niet bij!* Maar in de zalige eeuwigheid, daar zullen zij van deze nauwe vereniging een klaardere bevatting hebben, en volmaakter begrijpen hetgene hier voor hen verborgen blijft.

Gelukkig volk! wie kan uw gelukstaat, waarin gij u reeds in dit leven bevindt, met woorden uitdrukken! *Gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in Gode.* Maar nog groter en heerlijker zal zijn.

II. De gelukstaat, welke gij hiernamaals bij de verschijning van Christus te verwachten hebt. Hoort, wat Paulus zegt: *Wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, die ons leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.* Heerlijke verwachting! verleent mij dan uw aandacht, om te letten;

1. Op de stellige waarheid, welke de Apostel tot een grond legt,

2. Op de zalige en heerlijke gelukstaat, die hij de gelovigen onder het oog brengt, welken zij nog te verwachten hadden.

1. De stellige waarheid, welke de kruisgezant tot een grond legt, is tweeledig:

a. Dat Christus het leven der gelovigen is.

b. Dat Christus, die het leven der gelovigen is, geopenbaard zal worden.

a. De eerste stellige waarheid drukt de Apostel uit in deze woorden: *Christus, die ons leven is.*

a. Zeker, als God, geeft en bewaart Hij, door Zijn wonderkracht, ook het natuurlijke leven aan en van alles wat leeft.

b. Maar als Christus is Hij alleen de verdienende, werkende, en bewarende oorzaak van het geestelijk leven der gelovigen, hetwelk zij aanvankelijk hier leven in genade, en volmaakt hiernamaals leven zullen in heerlijkheid.

1) Trouwens,

aa. Zij waren van nature met de ganse wereld verdoemelijk voor God, en dood in zonden en misdaden, Col. 2: 13.

bb. Zij waren van nature, beroofd van de Geest des levens, verduisterd in het verstand, en vervreemd van het leven Gods, Ef. 4: 18.

cc. Zij waren van nature, als doden, ongevoelig, zelfs onder de geduchte oordelen Gods.

dd. Zij waren van nature niet alleen onmachtig, om zichzelf levend te kunnen maken, maar ook onwillig en kozen de dood boven het leven.

ee. Zij waren van nature onder de toorn Gods, onder de macht van de vorst der duisternis, onder de vloek der wet, en hadden derhalve niets anders te verwachten dan de eeuwige dood.

2. En wie zou hen van deze ellendige staat hebben kunnen verlossen? Wie zou zulke dode zondaars hebben kunnen levend maken? Wie zou zulke vloekwaardige, doemschuldige stervelingen een recht ten eeuwigen leven hebben kunnen geven? Geen schepsel, noch in de hemel, noch op de aarde, was hiertoe machtig; neen! Christus moet er alleen de eer van hebben.

aa. Christus is hun leven.

aa. Hij heeft als Borg, in de plaats van alle uitverkoren zondaars, door zijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid, aan de Goddelijke gerechtigheid volkomen voldaan, en

het leven voor hen verworven.

bb. Hij heeft, door Zijn Woord en Zijn Geest des leven, het geestelijk leven in hen gewrocht, ingestort en hen uit de doodslaap der zonde opgewekt en levend gemaakt.

cc. Hij heeft niet alleen het leven voor hen verworven en in hen gewrocht, maar Hij bewaard ook hetzelve in hen. Zijn oog is op hen, zodat zij uit zijn hand niet gerukt, noch door de poorten der hel overweldigd kunnen worden.

bb. Christus is hun leven. Hij is hun van Gode geworden tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing.

aa. Als die grote Profeet, leert en onderwijst Hij hen, in welken weg zij gaan zullen.

bb. Als die grote Hogepriester, leeft Hij in eeuwigheid en zit aan de rechterhand Gods, om voor hen te bidden. En

cc. Als die eeuwige Koning, regeert, bestuurt en leidt Hij hen op wegen en paden, die zij niet geweten noch gekend hebben.

cc. Christus is hun leven. In Hem gevonden te worden, Hem te kennen, Zijn beeld gelijkvormig te worden, zijn liefde te ondervinden, met zijn armen omhelsd, met Zijn mond gekust te worden, en in zijn zalige nabijheid te leven, dit maakt hun leven tot een leven.

dd. Christus is hun leven. Hij is de Alfa en de Oméga, het begin en het einde van hun leven. Hij is hun alles en in allen. Zonder Hem kunnen zij niets doen, en door Hem vermogen zij alle dingen. Hij is hun levenskracht, hun licht in de duisternis, hun rijkdom in armoede, hun ere in smaadheid, hun blijdschap in droefheid, ja hun leven in de dood.

ee. Christus is hun leven. Hij is waar, zij leven, maar niet zij, maar Christus leeft in hen, en hetgeen zij in het vlees leven, dat leven zij door het geloof des Zoons Gods.

aa. Uit Hem halen zij, als geestelijke ranken uit de waren wijnstok, sap en voedsel, tot onderhouding en versterking van hun leven,

bb. Van Hem ontvangen zij genade en sterkte, om tegen de duivel, de zonde en de wereld te kunnen strijden, en in zijn kracht te overwinnen.

cc. Door Hem hebben zij vrede met God, met engelen, met mensen, met hun geweten, ja met het gedierte des velds.

dd. In Hem hebben zij alles, hetzij wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen. En

ee. Nevens Hem hebben zij niets in de hemel, en lust hun ook niets op aarde; Hij is hun deel in eeuwigheid. Hij is het leven van hun leven, ja hun leven is met Hem verborgen in Code. Laat mij dit er nog bijvoegen.

ff. Christus is hun leven. Zij hebben hun leven hem toegewijd en geheiligd, om niet meer zichzelf te leven, maar Hem, die voor hen gestorven is. De enige reden, waarom zij in deze woestijn nog zouden wensen te leven, is alleen, om tot ere en heerlijkheid van Christus te leven. En dit is hun leven, wanneer zij in de weg der Goddelijke Voorzienigheid tot bijzondere posten geroepen en bekwaam gemaakt worden, om iets ter bevordering en uitbreiding van Christus koninkrijk te kunnen toebrengen.

O zalig leven! hetwelk niemand kent noch begrijpt dan alleen zij, die door genade dit leven ontvangen hebben en genieten, en dus zeggen kunnen: *Christus is ons leven*.

b. De tweede stellige waarheid, die de Apostel tot een grond legt, is, dat Christus, die het leven der gelovigen is, *geopenbaard zal worden*.

a. Dat Christus, ten hemel gevaren zijnde, en nu aan de rechterhand Gods zittende, om

als Koning te heersen, en derhalve naar Zijn lichaam voor ons verborgen en onzichtbaar, in het einde der eeuwen, voor alle ogen der mensen, geopenbaard zal worden, om te oordelen de levenden en doden, heeft reeds Henoch, de zevende van Adam, geprofeteerd, Judas vs. 14; is reeds van Job geloofd, Job 19: 25-27; door de Heiland voorzeggd, Matth. 25: 31 en door de Engelen bij zijn hemelvaart op het luisterrijkst verkondigd, Hand. 1: 11. Trouwens, Hij is het, die van God verordend is tot een' Rechter van levenden en doden, Hand. 10: 42.

1. Christus dan zal geopenbaard worden, niet gelijk Hij bij Zijn eerste komst in het vlees geopenbaard is, in de gestalte van een geringe dienstknecht, die geen gedaante noch heerlijkheid had; maar Hij zal geopenbaard worden in zijn heerlijkheid, die hem als de eniggeboren Zoon van God eigen is, *zijnde het afschijnsel van 's Vaders heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid*. Hij zal verschijnen in die heerlijkheid, die Hij bij de Vader had, eer de wereld was.

2. Christus zal geopenbaard worden in Zijn heerlijkheid, die Hem als Borg en Middelaar toekomt, als een loon op de arbeid Zijner ziel; en zal dus betonen, dat Hij is de zalige en alleen machtige Heer, de Koning der koningen, en de Heere der Heeren; die alleen onsterfelijkheid heeft, 1 Tim. 6: 15, 16.

3. Christus zal geopenbaard worden in zijn heerlijkheid, wanneer Hij in zijn Koninklijke majesteit en rechterlijke macht, op de wolken des hemels, op de troon Zijner heerlijkheid zal verschijnen, omringd van zo vele duizenden hemelse troon-geesten, en de stralen zijner heerlijkheid zoodanig zullen afschitteren, dat al zijn vijanden tot de bergen zullen roepen: **Valt op ons! en tot de heuvelen: Bedekt ons!**

b. En vraagt u, die Zijn verschijning liefhebt: *Wanneer zal Christus, die ons leven is, geopenbaard worden?*

Ik antwoord: de juiste tijd wanneer, heeft de Heere in Zijn eeuwige raad vastgesteld, maar om heilige en wijze redenen aan ons niet bekend gemaakt; die dag en dat uur weet niemand. Maar dit is troost genoeg voor u, o keurlingen van God! dit is troost genoeg voor u, als u maar met aandacht overweegt:

2. De zaligen en heerlijke gelukstaat die u en alle gelovigen bij die verschijning van Christus te verwachten hebt. ***Wanneer Christus, die ons leven is, geopenbaard zal zijn, dan zult gij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.***

De zalige en heerlijke gelukstaat der gelovigen, die zij bij de verschijning van Christus te verwachten hebben, is:

a. Dat zij dan ook geopenbaard zullen worden in heerlijkheid.

a. Het is waar, de ziel van ieder gelovige, scheidende van het stervende lichaam, wordt terstond opgenomen in eeuwige heerlijkheid, en geniet de zalige gemeenschap met God en Christus, echter blijft deze heerlijkheid voor de ogen der mensen en hunner vijanden, die hen in dit tranendal veracht, versmaad en vervolgd hebben, nog verborgen.

b. Maar bij de verschijning van Christus,

1. Dan zullen zij geopenbaard worden in heerlijkheid, wanneer hun lichamen, welke zij hier omgedragen, met dezelve de Heere gediend, en in dezelve met Hem geleden hebben, weer om met hun zielen verenigd zijnde, uit het stof des doods zegepralende verrijzen en geopenbaard worden.

aa. Met een onsterfelijk lichaam, nadat de dood voor eeuwig verslonden zal zijn tot overwinning.

bb. Met een geestelijk en hemels lichaam, dat niet meer nodig zal hebben, door spijs en drank onderhouden te worden.

cc. Met een heilig lichaam, zonder enige inwonende zonde of vleselijke

verdorvenheid.

dd. Met een verheerlijkt lichaam, wanneer hetzelve (alsook van diegenen, die de dood niet gesmaakt zullen hebben), aan het verheerlijkte lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt zal worden, om dus bekwaam te zijn, de eeuwige heerlijkheid te kunnen genieten, en Christus in volle glans en al Zijn heerlijkheid te kunnen zien, gelijk Hij is. Nog eens:

2. Dan zullen zij geopenbaard worden in heerlijkheid, wanneer zij door de Rechter der ganse aarde, als schapen van de bokken afgezonderd en aan Zijn rechterhand gesteld zijnde, voor engelen en mensen, als gezegenden des Vaders genodigd zullen worden, om te komen en te beërven het koninkrijk, dat voor hen bereid was vóór de grondlegging der wereld. — O zalige, onuitsprekelijke heerlijkheid!

Maar voornamelijk zal hun heerlijkheid hierin bestaan, gelijk de Apostel met een bijzondere nadruk zegt, *dat zij dan ook*

b. *Met Hem geopenbaard zullen worden in heerlijkheid.* En geen wonder, zij hebben met Hem geleden! Zij zijn met Hem gekruist, gestorven, begraven, opgewekt, in de hemel gezet; en dus zullen zij ook

a. Met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid. Hij zal komen in Zijn heerlijkheid om verheerlijkt te worden in Zijn heiligen, 2 Tess. 1: 10; en dus zullen zij ook verheerlijkt worden met, in en door Zijn heerlijkheid. De schitterende glans zal dan van Zijn heerlijkheid op hen zodanig afstralen, dat ook zij zullen blinken als de zon, Matth. 13: 43. Ja zij zullen dan ook

b. Met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid. *Wanneer de Overste Herder zal verschijnen, dan zullen zij, die onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen*, 1 Pet. 5: 4; dan zullen zij met Hem opgenomen worden in de wolken, 1 Thess. 4: 17; dan zullen zij als overwinnaars, met Hem zitten op Zijnen troon, gelijk Hij gezeten is met Zijn Vader op Zijn troon, Openb. 3: 21. O, dan, dan zullen zij, met lange en witte klederen bekleed, en met palmtakken in hun handen versierd, als volmaakte heiligen en overwinnaars, dit lied van vrije genade uitgalmen: *de zaligheid zij onzen God, die op de troon zit, en het Lam!* Openb. 1: 9, 10.

Ziedaar, geliefden! de zalige en heerlijke gelukstaat der gelovigen, in welke zij zich reeds aanvankelijk in dit leven bevinden, en die zij volmaakt hiernamaals bij de verschijning van Christus te verwachten hebben.

B. En deze zalige en heerlijke gelukstaat, gebruikt de Apostel terecht als een allerkrachtigste drangreden, om de gelovigen van Colosse (en ook met hem alle gelovigen) tot een hemelse gezindheid op te wekken, om te zoeken en te bedenken de dingen, die boven zijn, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods; en niet te bedenken de dingen, die op aarde zijn. Want,

A. Overweegt gij, o dierbaar eigendom van Jezus! (zal Hij mogelijk gezegd hebben), overweegt u de uitnemende gelukstaat waarin u u reeds in dit leven bevindt? u *zijt gestorven!* U bent door genade, aanvankelijk, aan de zonde, de wereld, ja aan uzelf gestorven! En derhalve betaamt het u niet, om te bedenken de dingen die op de aarde zijn. Maar u moet u gedragen en openlijk betonen als zulken, die een ander leven door Goddelijke genade ontvangen hebbende, bij aanvang zijn gestorven, en wier lust en leven het is, om door genade, hoe langs zo meer te leren sterven! Ja, u bent niet alleen gestorven, maar uw leven, dat u nu leeft in genade, en volmaakt hiernamaals leven zult in heerlijkheid, is verborgen en als een dierbare schat bewaard met Christus in Gode! En derhalve oordeelt zelf, of het niet uw hoogste plicht is, *alleen te zoeken de dingen, die boven zijn, waar Christus is, met Wie uw leven verborgen is in God?*

Waarlijk, alle dingen die beneden zijn, hoe heerlijk deze ook in de ogen der mensen mogen schitteren, zijn veel te laag voor u, dat u uw harten door deze zou laten innemen of eraan vasthechten. Het zijn niet alleen ijdele en vergankelijke dingen, in welke geen wezenlijk heil voor u te vinden is, maar u zou door deze in uw geestelijk leven gestoord en van de zalige gemeenschapsoefening met God en Christus afgetrokken worden. Integendeel, u moest als heiligen van hoge plaatsen, wier leven is verborgen met Christus in God, al uw gedachten en neigingen alleen gaan laten omtrent die hoge, en verhevene en hemelse dingen, die men niet ziet, en die eeuwig zijn!

B. Overweegt u de zalige en heerlijke gelukstaat, welken u hiernamaals bij de verschijning van Christus, die uw leven is, nog te verwachten hebt, om dan met Hem te zullen geopenbaard worden in heerlijkheid: o! dan, dán moest u toch meer uw gedachten van al het ondermaanse aftrekken, en alleen bedenken de dingen die boven zijn, waar Christus uw leven en verheerlijkt hoofd is! Waar uw schat is, daar moest ook uw hart zijn! Waar uw leven is, daarheen moesten zich ook alle begeerten uitstrekken! U moest gedurig starogende zijn op die toekomende en gans zeer uitnemende eeuwige heerlijkheid, die u bij de verschijning van Christus, die uw leven is, te verwachten hebt. U moet hoe langer hoe meer van alles, dat onder de zon is, afsterven, en verlangende uitzien naar die woningen van eeuwige klaarheid en onsterfelijkheid. Ja hierin, en hierin alleen, moest uw grootste troost, uw blijdschap, en roem bestaan (tot spijt van de duivel, en tot beschaming van uw vijanden), *dat, wanneer Christus geopenbaard zal zijn, die ons leven is, u dan ook met Hem geopenbaard zult worden in heerlijkheid.*

TOEPASSING.

A. Ziedaar de gelukstaat der gelovigen, in en na dit leven als een aller-krachtigste drangreden door Paulus voorgesteld, om hen tot een hemelse gezindheid op te wekken.

B. Och, dat wij allen zo gelukkig waren in dit leven, da: wij bij eigen ondervinding konden zeggen: *Wij zijn gestorven.* Want niemand zal hiernamaals in heerlijkheid leven, dan alleen zij, die hier door genade hebben leren sterven. Niemand zal hiernamaals, bij de verschijning van Christus, met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid, dan alleen zij, die hier het genadeleven deelachtig geworden zijnde zeggen kunnen: Christus is ons leven. En daarom,

A. ***Onbekeerde zondaar!*** wilt u overtuigd worden van uw ongelukkige staat, in welken u nu leeft, en indien gij, als u zo in uw zorgeloosheid blijft voortleven, nog rampzaliger te verwachten hebt bij de verschijning van Christus, vergun mij dan, dat ik u deze vragen kortelijk voorstel, en laat uw eigen geweten deze beantwoorden:

1. bent u gestorven aan de zonde? Wat zeg ik? Is dit uw leven, wanneer ge u in het bedrijven van de zonde ongestoord kunt vermaken? Denkt u mogelijk bij uzelf: Ik leef thans zo uitspattende in de zonde en goddeloosheid niet meer, als ik voorheen geleefd heb. Dit kan plaats hebben; maar mag ik u vragen: Wat is er de reden van? Is het niet, omdat de hand Gods u geraakt heeft? Is het niet, omdat deze of die, welke een nauwe betrekking op u heeft, met smartelijke toevallen bezocht of uit uw liefdearmen gerukt is? Is het niet, omdat u geen gelegenheid of krachten meer hebt, om u in uw boezemzonde langer te kunnen vermaken? Is het niet, omdat u beducht bent, dat het bedrijven van deze of die zonde, in uw gezondheid, in uw beroep, in uw eernaam of in uw oogmerken, u nadelig en hinderlijk zou zijn; maar geenszins uit haat tegen de zonde als zonde? Hebt u dan wel ooit de zonde, in hare Godonterendheid en

verdoemelijkheid, bij Goddelijk licht leren kennen? Ja, zoekt u niet zelfs uw ontwaakt en beschuldigend geweten over het bedrijven van de zonden, zoveel mogelijk is, in de slaap te wiegen, of door andere zondige vermaken tot rust te brengen, om dus u zelf in de zonde al verder te kunnen verlustigen?

2. Bent u gestorven aan de wereld en haar begeerlijkheden? Is niet uw achting vóór, uw liefde tot, uw vermaak in en uw gelijkvormigheid met de wereld? Stelt u niet hierin de gelukstaat van uw leven, wanneer u slechts de hoogste trap van ere en aanzien kunt beklimmen, grote schatten vergaderen, en in pracht en pronk, niet alleen gelijk, maar zelfs boven anderen, in de wereld kunt uitblinken? Toont u niet openlijk door uw woorden en daden, dat u van de wereld bent, en dat uw hart aan de wereld vastgehecht is?

3. Bent u gestorven aan eigen wijsheid? Wanneer hebt u toch uw dwaasheid leren kennen? Behoort u niet tot dat geslacht, dat wijs is in zijn eigen ogen? Denkt u niet, dat u wijzer bent dan anderen, vooral dan diegenen, die uw dwaasheid u trachten onder het oog te brengen? Stelt u niet uw eigen wijsheid tot een regel van uw leven, om naar het goeddunken van uw hart te wandelen?

4. Bent u gestorven aan uw eigen zin en wil? Zit niet deze verfoeilijke afgod op de troon van uw ziel? Wordt u niet met nijd, toorn en wraakzucht vervuld, wanneer anderen zich niet schikken, en u alles niet kunt verkrijgen, naar uw eigen zin en wil? Murmureert en twist u niet tegen de wegen der Goddelijke Voorzienigheid, wanneer deze niet overeenkomen met uw eigen keus en uw eigen genoeg?

5. Bent u gestorven aan uw eigen gerechtigheid? Legt u niet uw godsdienstige plichtsbetrachtingen tot een grond van uw zaligheid? Denkt u niet, dat God daarom ten hoogste verplicht is, om u hier in dit leven wel te doen, en hiernamaals u in heerlijkheid op te nemen?

a. Ellendig mens! U bent dan nog niet gestorven! Wel in Adam, maar nooit aan uzelf. u bent wel dood, in en door de zonde, maar geenszins der zonde. En bent u zo nog niet gestorven, dan bent u nog ontblote van het geestelijk leven; want de eerste werkzaamheid van dit leven vertoont zich hierin, de zonde, de wereld, en alles wat buiten Christus is, af te sterven, de oude mens te kruisigen, en het vlees te doden. U bent dan nog een natuurlijk mens, de Geest niet hebbende. Bedrieg u toch niet; ja al sprak u met nog zoveel verhevenheid van het leven der genade, u bent er evenwel nog een vreemdeling van! U spreekt dan van een leven, dat u niet hebt, dat u niet kent, en dat voor u zelf nog verborgen is! U verbeeldt u te leven, maar, helaas, u bent dood en vervreemd van het leven Gods. En bent u nog ontblote van het geestelijk leven, dan hebt u immers ook geen grond om u te verzekeren van een eeuwig heerlijk en gelukzalig leven, na dit leven! Integendeel, indien u leeft (en zo blijft leven) naar het vlees, dan zult u sterven, Rom. 8: 13.

a. O, welk een ontzaggelijke dag zal dan niet uw sterfdag voor u zijn, wanneer u zult moeten sterven; sterven van alles, waarin u uw leven gesteld hebt; sterven, niet alleen de tijdelijke, maar de eeuwigen dood!

b. En welk een ontzaggelijke en verschrikkelijke dag zal het niet voor u zijn, wanneer Christus zal geopenbaard worden!

1. Ontzaggelijke dag voor u, wanneer de stem des Archangels en de bazuin Gods tot u in het graf zal doordringen, en u toeroepen: *Staat op, gij doden! en komt ten oordeel!*

2. Ontzaggelijke dag voor u, wanneer u Christus zult zien, niet als uw leven, maar als uw vertoornd Rechter, op de wolken des hemels, op de troon Zijner heerlijkheid verschijnende, om te oordelen de levende en de doden!

3. Ontzaggelijke dag voor u, wanneer u met een wroegend geweten voor de rechterstoel van Christus zult moeten verschijnen, om rekensap te geven van al uw

gedachten, woorden en werken!

4. Ontzaggelijke dag voor u, wanneer alle voorrechten, die u in dit leven genoten, al de middelen der genade, die u moedwillig verwaarloosd, en al de kloppingen van uw geweten, die u uitgedoofd hebt, tegen u getuigen, en uw oordeel grotelijks verzwaren zullen!

5. Ontzaggelijke dag voor u, wanneer de bergen en de heuvelen u zullen weigeren om op u te vallen, en u te bedekken en te verbergen voor het aangezicht van Hem die op de troon zit, en voor de toom des Lams; en wanneer u door die Christus, welken u hier versmaad hebt, verwezen zult worden naar de afgrond der hel, die de duivel en zijn engelen bereid is!

b. Och, zondaar! mocht u het nu nog ter harte nemen, en bedenken wat tot uw eeuwigen vrede dient. De Heere heeft nog geen lust in uwen dood, maar daarin, dat ge u bekeerd en leeft. Waarom zult u dan de dood boven het leven kiezen? Waarom zult u de eeuwige dood willen serven, daar u het leven en de genade in Christus wordt verkondigd en aangeboden? Is dan de natuurlijke liefde tot uzelf, om aanvankelijk hier in dit leven, en volmaakt hiernamaals bij de verschijning van Christus, eeuwig gelukkig te zijn, geheel uit uw hart verbannen?

a. Denkt u mogelijk bij uzelf: is er nog wel hoop voor mij? — Ja, zondaar! zo gelukkig kunt u ook nog worden! Maar u moet eerst leren serven, serven aan de zonde, aan de wereld, aan uw eigen zin en wil, aan uw eigen kracht en eigen gerechtigheid. Hebt u lust hiertoe?

b. Zegt u: dit is mij volstrekt onmogelijk; hiertoe ben ik niet alleen onmachtig, maar ook onwillig, om zo van alles, waaraan mijn hart gehecht en vastgekleusterd is, geheel en al af te serven. — Het is zo, u kunt niet serven, of u moet eerst het geestelijk leven ontvangen, en daarom:

1. Wend u, zoals u bent, tot Christus. Die is niet alleen machtig, maar ook gewillig, om dode zondaars levend te maken. Werp u dan in het verborgene, als een geestelijke dode en machteloze zondaar, voor de voeten van de ontfermende Jezus neder, en laat dit uw bede zijn: *"Heere Jezus! ontferm u mijner! verheerlijk Uw wonderdoende almacht aan zulk een dood en vloekwaardig zondaar als ik ben, en maak mij levend!"* En wees verzekerd, komt u zo, als een ellendige, krachteloze en doodschuldige zondaar, tot Christus, de Vorst des levens, Hij zal u ook levend maken naar Zijn Woord.

2. Leg het ook daarop toe, om met een biddend hart daar te zijn, waar het geklank des Konings is, en maak veel gebruik van het Woord des levens, hetwelk de Heere als een gepast middel gebruikt, om dode zondaars levend te maken.

3. Trek ti hoe langs zoo meer af van zoodanige gezelschappen, die de dood boven het leven kiezen, want daar zult u nooit het leven vinden; maar voeg u dikwijls bij de levenden, en hoor hen met aandacht spreken van de weg des levens, van hun leven dat met Christus verborgen is in Gode, ja van Christus, die hun leven is.

4. En behaagt het de Heere, om u door zijn Woord en Zijn Geest levend te maken. O, laat het grootste zijn in uw ogen, dat de ontfermende Jezus naar zulk een dode zondaar, als u bent, wil omzien, dat Hij door Zijn Geest u wil overtuigen van zonde, van gerechtigheid en van oordeel. Hij zou immers rechtvaardig u als een dode hebben kunnen laten liggen, en zich in uw eeuwig verderf hebben kunnen verheerlijken. Maar rust niet, noch in uw tranen, noch in uw gestalten, noch in uw gemoedsaandoeningen; die zijn wel aangenaam en verkwikkelijk, maar zij zijn het leven niet; neen, Christus moet uw leven zijn.

5. Gun derhalve u geen rust, ja uw ogen geen slaap, voor en aleeer u Christus, de

fontein des levens, gevonden hebt. Die Hem vindt, vindt het leven; die in Hem gelooft, heeft het eeuwige leven.

A. Volk van God! Wat is uw staat niet een heerlijke en gelukzalige staat, waarin ge u reeds in dit leven bevindt, en dien u volmaakt hiernamaals bij de verschijning van Christus nog te verwachten hebt:

1. Maar mij dunkt, ik hoor deze en gene onder u zuchten: "Ach! kon ik dit met betrekking tot mij zelf geloven; kon ik van mij zelf zeggen: ik ben gestorven! Maar helaas! het is verre vandaar. Wat bekoren niet al de ijdele dingen dezer wereld nog gedurig mijn hart! Wat kleeft mijn ziel nog aan het lage stof! Wat ben ik dikwerf der wereld gelijkvormig! Wat worden mijn driften niet dikwijls gaande, wanneer anderen zich niet schikken, en ik alles niet kan krijgen naar mijn eigen zin en wil! Maar vooral, wat is de kracht der verdorvenheid niet nog heersende in mij! Dan val ik in deze, dan weer in die zonde. En hieruit moet ik immers besluiten, dat ik nog niet gestorven ben, en het geestelijk leven nog nooit deelachtig ben geworden, enz.

a. Zeker gij hebt stof om te klagen, te treuren, en u voor de hoge God, vanwege uw aardsgezindheid en uw zondig bestaan, te verootmoedigen. Maar vergun mij, dat ik u vraag:

a. Vindt gij in u nog een gehele vereniging met de zonde als zonde, om deze als uw enigst vermaak, lust en leven, ongestoord te bedrijven? Vindt gij in u geen strijd en geen worsteling, die zich tegen uw opkomende verdorvenheid aankant?

b. Wordt niet uw ziel ontroerd en uw hart benauwd, als gij gevoelt, dat de kracht der verdorvenheid de overhand begint te nemen, en u, als het ware, door de zonde gevangen genomen wordt?

c. En hoe is het dan met u gesteld, wanneer u door het vlees zoo overwonnen bet? Is dan niet uw aangezicht met schaamte bedekt, en uw hart met droefheid vervuld? Durft u dan wel uw ogen hemelwaarts opheffen? Kunt u dan wel al het ondermaanse enige rust of enige troost voor uw kwijnende ziel vinden? Valt u niet in het verborgen op uw knieën in de schuld voor God? Roept u niet, onder een vloed van tranen, om genadige verzoening? Vlucht u niet tot Christus, om alleen in Zijn bloed vergeving der zonde te erlangen?

d. Ja, is dit niet uw enigste wens en uw zucht, om hoe langer hoe meer de oude mens af te sterven door Goddelijke genade, van de kracht der zonde verlost te worden, en in heiligheid en gerechtigheid voor Gods aangezicht te wandelen, al de dagen uws levens?

b. Zegt u: "Dit is waar, dit kan ik niet ontkennen; maar met dit alles kan ik mij niet troosten; ik blijf dezelfde. Al mijn strijden en worstelen is te vergeefs. Ik wordt door de ongerechte dingen, die de overhand in mij hebben overwonnen; en ik zie helaas! geen kans, om de kracht der verdorvenheid in mij ooit te kunnen overwinnen."

c. Zeker, u bent en blijft in uzelf een zondaar, en u zult ook met uw verdorvenheid te worstelen hebben, zolang u leeft; maar vanwaar komt het, dat u nu zo worstelt met uw verdorvenheid? Vanwaar is het, dat u nu zo treurt over uw machteloosheid? Is dit niet een levende werkzaamheid van het nieuwe leven der genade, dat de Heere in u gewrocht heeft?

d. En daarom, treurige ziel, blijf toch niet gedurig staan bij de kracht van uw verdorvenheid, maar vlucht tot het bloed van Christus, die u reinigen kan van al uw zonden. Tracht vooral door sterker geloof met Christus verenigd te worden. Christus moet uw leven zijn. Dan zal uw geestelijk leven meer toenemen, en hoe meer uw geestelijk leven zal toenemen, des te meer zal de oude mens in u afnemen en sterven.

2. En u keurlingen van God, die door genade verder gevorderd bent! Wat hebt u stof, om de vrije genade te verheerlijken, dat u aanvankelijk bent gestorven, en dat uw leven is verborgen met Christus in God! Maar zo grote uw geluk is, zo groot is ook uw verplichting.

a. Gedraagt u als zulken en laat het in al uw woorden en daden doorstralen, dat u gestorven bent aan de zonde aan de wereld en aan alles wat buiten God en Christus is; ja, dat uw leven is, om hoe langer hoe meer door genade te leren sterven.

b. Verkeert veel met uw hart in de hemel, waar Christus uw leven is, met Wie uw leven verborgen is in God. Waar uw Schat en waar uw leven is, daar moet ook uw hart zijn, daar moet ook uw wandel zijn, daarheen moeten zich ook al uw gedachten en neigingen uitstrekken.

c. Maakt veel gebruik van Christus als uw leven. Haalt gedurig uit Hem, als geestelijke ranken uit de waren wijnstok, sap en voedsel, tot onderhouding en versterking van uw leven.

d. Leeft niet meer uzelf, maar Christus, die voor u gestorven is, ja die uw leven is. Acht uw leven niet dierbaar, om hetzelfde, ter ere van Christus, tot een drankoffer op te offeren, indien het gevorderd werd. Nu zijn wij hier nog vrij van vervolgingen; dankt daarvoor. Komt in de wereld voor Zijn Naam, zijn eer en zaak vrijmoedig uit, en prijst Hem aan dode zondaars aan, als de Weg, de Waarheid en het Leven.

e. Gaat u gebukt onder hevige aanvallen van de vorst der duisternis? Wordt u gezift als de tarwe? Hebt goede moed, Christus, die uw leven is, heeft hem overwonnen; Christus, die uw leven is, leeft in eeuwigheid en bidt voor u. Ja uw leven is met Christus verborgen als een dierbare schat bewaard in Goe, zodat alle helse machten niet in staat zijn, om u van dit leven te kunnen beroven.

f. Wees ook niet bevreesd voor de koning der verschrikkingen, maar ziet hem met blijdschap tegemoet; want dan zal uw oude mens volkomen sterven; dan zult u verlost worden van een lichaam der zonde, en uw ziel zal overgebracht worden daar, waar Christus, uw leven en verheerlijkt Hoofd is.

g. Ziet met een heilig verlangen uit naar de heerlijke verschijning van Christus, die niet alleen uw Man, uw Broeder, uw Bruidegom, maar ook uw Leven is. O, heerlijke dag voor u, wanneer Christus, die uw leven is, geopenbaard zal worden in zijn heerlijkheid, om verheerlijkt te worden in Zijn heiligen; wanneer uw vernederd lichaam aan het verheerlijkte lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt zal worden; wanneer u door die grote Rechter, voor Engelen en mensen, als erfgenamen des eeuwigen levens verklaard, en ingeleid zult worden in het huis Zijns Vaders, waar niets anders is dan heiligheid, heerlijkheid, en eeuwige blijdschap.

h. Laat dan het zalig vooruitzicht van deze heerlijke dag u troosten in al uw verdrukkingen, die u in dit tranendal moet ondergaan. Al wordt u nog zo veracht en verdrukt door de boze wereld, geen nood, u zult door het geloof de wereld overwinnen, en hiernamaals met Christus geopenbaard worden in heerlijkheid. *Wees dan lankmoedig, versterkt uw harten; want de toekomst des Heeren genaakt*, Jak. 5: 8. Ja, houdt het daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waarderen tegen de heerlijkheid, die dan aan u zal geopenbaard worden, Rom. 8: 18.

i. Laat dan het zalig vooruitzicht van dien heerlijken gelukstaat, welke u nogmaals bij de verschijning van Christus nog te verwachten hebt, uw hart meer en meer aftrekken van alle aardse dingen, om dus hemelsgezind te leven, en met blijdschap de weg naar het hemels Kanaän te bewandelen. Roemt, ja roemt in de hoop der heerlijkheid, die u te verwachten hebt, en verblijdt u in de hoop, dat wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, die uw leven is, u dan ook in Hem geopenbaard zult worden in heerlijkheid. Amen.

2. DE ENIGE ROEM VAN EEN CHRISTEN, IN HET KRUIS VAN JEZUS CHRISTUS. VOORGESTELD IN EEN LEERREDE OVER GALATEN 6:14.

Maar het zij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van onze Heere Jezus Christus; door welken de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld.

A. Nadat de kruisgezant Paulus zijn Apostolisch gezag, en de leer der genade, die hij verkondigde (namelijk, dat de uitverkoren zondaar alleen door het geloof in Jezus Christus, zonder de werken der wet, moet gerechtvaardigd worden), tegen de schijnheilige wetpredikers breedvoerig en op het krachtigst verdedigd, en de gelovigen van Galatië tot standvastigheid in de Christelijke vrijheid en een Godzalige wandel opgewekt had, van kap. 1 tot kap. 6: 10,

B. Brengt hij hun in het slot van deze brief onder het oog:

A. De tere liefde, die hem drong, om zulk een uitgestrekte brief door zijn eigen hand aan hen te schrijven, vs. 11.

B. Hoe verre zijn roem en bestaan verschilt van de roem en het bestaan der schijnheilige wetpredikers, vs. 12-14.

1. Dat zij niets anders dan alleen hun tijdelijke rust, hun eigen roem zochten, vs. 12, 13.

2. In tegenstelling van zijn bestaan, die hij alleen wenst te roemen in het kruis van onzen Heere Jezus Christus; door welken de wereld hem, en hij der wereld gekruist was, volgens onze tekstwoorden.

Gekruiste, maar nu verheerlijkte Christus! Stort de Geest des levens op ons uit, die Gij door Uw dood aan het vervloekte kruishout verworven hebt; opdat wij allen deze roemtaal tot uw ere mogen kunnen uitgalmen: Hebt zij verre van ons, dat wij anders zouden roemen, dan in het kruis van onzen Heere Jezus Christus! Amen.

Laat ons

A. De woorden een weinig toelichten, en dan

B. In het verband overwegen, hoe deze tot het oogmerk van de Apostel dienen.

A. In de betrachtung der woorden zullen wij letten:

A. Op de Godverheerlijkende roem van Paulus, in het kruis van onze Heere Jezus Christus.

B. Op zijn Godvruchtige betuiging, die hij er bij voegt, omtrent zijn bestaan in de wereld, en als een vruchtgevolg van het kruis van Christus aangemerkt.

A. de Godverheerlijkende roem stelt de kruisgezant tweeledig voor:

1. Ontkennenderwijze, waarin hij wenst, niet te roemen.

2. Stelligerwijze, waarin hij zijnen enigen roem alleen stelt.

1. Ontkennerderwijze drukt hij zich op het aller-krachtigst uit in deze woorden: *Het zij verre van mij, dat ik anders (of in iets anders) zou roemen.*

a. Roemen is die gesteldheid des gemoeds, wanneer men iets, hetwelk men voor een grote goed, geluk en voorrecht houdt, dadelijk bezittende, en zich dus gelukkig achtende, met grote ophef en verruiming des harten, tot anderen daarvan spreekt, om door hen hooggeacht en geprezen te worden.

b. De Apostel veronderstelt dan, dat hij wel gegronde redenen kon vinden, om te roemen. maar hij laat er een aller-nadrukkelijkste ontkenning voorafgaan, dat hij wenst bewaard te worden, ja, dat het in zijn hart niet mocht opkomen, om zich daarom boven anderen te verheffen en in zijn voorrechten te roemen.

Maar hoe (zal mogelijk iemand denken), zal Paulus wel iets onder de zon kunnen vinden, om daarin zich te beroemen? Was hij dan niet van alle roem en alle zelfverheffing verstoken? Moest hij niet in hoon, smaad, lasteringen en de bitterste vervolgingen, als een afschrapsel en uitvaagsel, die niet waardig was de aarde te betreden, zijnen ganse leeftijd, van de dag zijner bekering af, doorbrengen en gedurig de marteldood tegemoet zien? Wel, waarin zou toch die verachte fakkel kunnen roemen?

Ik antwoord; hij kon roemen,

a. In zijn geboorte, afkomst, opvoeding en bijzondere voorrechten als Jood.

b. In zijn wonderlijke bekering en bijzondere voorrechten als Christen.

c. In zijn Onmiddellijke roeping en bijzondere voorrechten als Apostel.

a. Hij kon roemen, zeg ik, vooreerst, in zijn geboorte, afkomst, opvoeding en bijzondere voorrechten als Jood.

1) Als Jood? Wel, waarin zou toch een arme en verachte Jood kunnen roemen?

2) Ja zeker, hij kon ook roemen als Jood. Trouwens,

aa Hij was niet alleen een Hebreër, maar zelfs een Hebreër uit de Hebreëen, wiens beide ouders van Heber, de naneef van Sem, afkomstig waren, en was dus uit zuiver en onvermengd Hebreëuws bloed gesproten.

bb. Hij was uit den zede Abrahams, de vader aller gelovigen, aan wie God de grootste en dierbaarste beloften gedaan had: niet slechts tijdelijke, betreffende het land Kanaän, met alle daaraan verknochte voorrechten; maar ook geestelijke, betreffend dat gezegende en zegenende zaad, hetwelk in de volheid des tijds, zoveel het vlees aangaat, uit zijn lendenen voortkomen.

cc. Hij was een Israëliet, een nakroost van vader Jacob, door God, wegens zijn vorstelijke worsteling, met de eernaam *Israël* bekroond, Gen. 32: 28.

dd. Hij was een medeburger van dat volk, dat de Heere naar Zijn vrij welbehagen, uit alle volken der aarde, zich afgezonderd en tot een volk Zijns eigendoms gemaakt had; een volk, in welks midden God met zijn bijzondere gunstige tegenwoordigheid woonde: een volk, dat God met de grootste voorrechten begunstigd had; een volk, *wien was de aanneming tot kinderen, en de heerlijkheid, en de verbonden, en de wetgeving, en de dienst Gods, en de beloftenissen*, Rom. 9: 4; ja een volk, waarover Mozes moest uitroepen: *Welgelukzalig zijt gij, o Israël! wat volk is er gelijk gij?* Deut. 33: 29.

ee. Hij was uit de stam van Benjamin, welke Mozes als het ware met stervende lippen, in zijnen zegenwens, boven al de andere stammen, als de beminde des Heeren, in de hoogste trap verheft, Deut. 33: 12.

ff. Hij was een leerling van de zeer beroemden Gamaliël, die, als het Hoofd van de Hogeschool te Jeruzalem, en vorst van het grote Sanhedrin, de hoogste waardigheid en ere en het hoogste aanzien bekleed had.

gg. Hij was onderwezen naar de bescheidenste wijze der vaderlijke wet, Hand. 22: 3. Hij leefde naar de bescheidenste sekte als een Farizeeër, Hand. 26: 5. Hij nam in het Jodendom toe boven velen van zijnen ouderdom in zijn geslacht, zijnde overvloedig ijverig voor zijn vaderlijke inzettingen, Gal. 1: 14 Ja, hij was bezielde met een vurige geest, waarom hij ook door de Hogepriester en de ganse Joodse Raad in de hoogste achting werd gehouden; en dat zelfs in dien trap, dat zij, wanneer zij iets naar hun zin en hun drift poogden uit te voeren, niemand dan de ijverige en (volgens hun

gedachten) godvruchtige Saulus daartoe waardig en bekwaam keurden.

3. Oordeelt nu zelf, kon niet Paulus in deze zijn bijzondere voorrechten roemen als Jood?

4. Echter, hoe grote al deze voorrechten oudtijds waren, en voorheen door hem geschat werden, kwamen deze nu bij hem in geen aanmerking meer, om zich op deze te verheffen. Het was verre van hem, dat hij hierin zou roemen.

aa. Hij had door genade geleerd, dat in al deze dingen, zonder ware hartsveranderende genade, geen wezenlijk heil, geen wezenlijke roem te vinden is; *dat er in Christus Jezus noch besnijdenis noch voorhuid enige kracht heeft, maar een nieuw schepsel*, Gal. 6: 15; dat de enige roem van de redelijke mens, alleen in de kennis en gemeenschap van God en Christus gegrond moet zijn. Ja hij had, door die overwinnende genade, *al hetgeen hen gewin was, om Christus wil, schade geacht, en achtte ook aanhoudend alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus, zijnen Heere*, Filipp. 3: 7, 8.

bb. En sprak hij nu en dan van deze uitwendige voorrechten, het kwam niet voort uit de stinkende bron van hoogmoed, om hierin te roemen en boven anderen te verheffen; dat zij verre! Maar om zijn tegenpartijders en lasteraars, die alleen hierin hun roem stelden, en hem en zijn leer zochten te verachten, de mond te stoppen, en ware het mogelijk, zijn verkondigde leer hierdoor te handhaven.

b. Hij kon, ten tweede, ook roemen in zijn wonderlijke bekering en bijzondere voorrechten als Christen.

1. Trouwens,

aa. Niet alleen dat hem, die tevoren een godslasteraar, een vervolger, een verdrukker was, en die hen, welke in Christus geloofden, tot in de buitenlandse steden vervolgde, barmhartigheid was geschied;

bb. Maar daarbij, dat hij, noch door de gewone middelen der genade, noch door de wonderwerken der Apostelen, maar, o wonder zelfs in het midden van zijn razende en blazende woede, op de weg naar Damaskus, onmiddellijk en op een buitengewone wijze (waarvan geen ander voorbeeld te vinden is), door een heerlijke verschijning van Jezus Christus, die hij vervolgde, in zijn loop gestuit, in zijn hart gegrepen en tot Gods zalige gemeenschap overgebracht is, volgens het verhaal, Hand. 9.

cc. Ja, wat zeg ik? Hij had eens dat voorrecht, tot in de derden hemel opgetrokken zijnde, zulke dingen te horen, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en in geen hart des mensen zijn opgekomen; onuitsprekelijke woorden, die geen mens geoorloofd zijn uit te spreken, 2 Cor. 12: 2-4.

2. Maar hoe grote deze voorrechten op zichzelf ook waren, wenst hij echter bewaard te worden, om zich hierin boven anderen van zijn mede-christenen te verheffen, en hun genadestaat hierdoor te verkleinen. Het was verre van hem, dat hij ook in deze voorrechten zou roemen.

aa. Het is waar, hij verhaalt nu en dan de zonderlinge aanbiddelijke weg, dien de vrijmachtige ontfermende God met hem in zijn bekering heeft gehouden; echter niet met dat oogmerk, om hierin te roemen en zichzelf boven anderen te verheffen, neen, maar

bb. Eensdeels, om de vrije genade en de onweerstaanbare kracht Gods te verheerlijken;

cc. Anderdeels, om overtuigde, aangevochtene, ja bij aanvang wanhopige zondaren hierdoor te bemoedigen en te vertroosten, dat daarom hem barmhartigheid geschied was, opdat Jezus Christus in hem, de voornaamste der zondaren, al zijn langmoedigheid betonen zou, tot een voorbeeld dergenen, die in Hem geloven zouden ten

eeuwigen leven, 1 Tim. 1: 16.

c. Hij kon, ten derde, ook roemen in zijn onmiddellijke roeping en bijzondere voorrechten als Apostel.

1. Trouwens, hij was reeds in het eeuwig raadsbesluit van God een uitverkoren vat, om de naam van de gezegenden Heiland te dragen voor de Heidenen, en de koningen, en de kinderen Israëls, Hand. 9: 15. Hij was tot deze zeer gewichtige bediening, van zijner moeders lijf aan afgezonderd en naderhand onmiddellijk door Jezus Christus en God de Vader geroepen, en door Gods genade bekwaam gemaakt, om Gods Zoon door het Evangelie onder de Heidenen te verkondigen, Gal. 1: 15, 16.

2. Is dit niet de grootste ere, die een sterveling ooit kan bereiken? Kon wel de hoogste waardigheid van deze wereld, hierbij vergeleken worden? Is dit niet het grootste voorrecht, van God uitverkoren, onmiddellijk geroepen, en door zijn genade bekwaam gemaakt te zijn, om Jezus Christus, dien hij eertijds gelasterd had, nu als Gods Zoon, de enigen en volkomen Zaligmaker, onder Joden en Heidenen te verkondigen en aan te prijzen?

3. Evenwel, hoe grote deze voorrechten, in het afgetrokken beschouwd, ook waren, het was verre van hem, dat hij ook hierin zou roemen, en zichzelf boven de andere Apostelen verheffen. Integendeel.

aa. Hij schrijft dit alles toe aan *Gods welbehagen*, Gal. 1: 15.

bb. Hij erkent, in de diepste ootmoed, dat hij de minste der Apostelen was, niet waardig een Apostel genaamd te worden, 1 Cor. 15: 9; *dat hem, de allerminste van al de heiligen, deze genade gegeven was, om onder de Heidenen door het Evangelie te verkondigen de onnaspeurlijke rijkdom van Christus*, Ef. 3: 8.

Ziedaar een korte schets, hoe Paulus in deze drie zeer verschillende betrekkingen, waarin hij zich bevond, wel gegronde redenen kon vinden om te roemen, en hoe hij echter wenste bewaard te worden en zich daarom boven anderen te verheffen. Het zij verre van mij (dus luidt zijn Godverheerlijkende taal), dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van onzen Heere Jezus Christus.

2. Stelligerwijze dan is het voorwerp, waarin de kruisgezant zijn eigen roem stelt, *het kruis van onze Heere Jezus Christus*.

a. Dat Paulus zijn roemen (gelijk sommige dwaalgeesten denken) in het kruishout zelf, hetwelk de gezegende Jezus van Jeruzalem naar Golgotha, op zijn schouders getorst heeft, en waaraan Hij vervolgens gehecht en gestorven is — alsof er daarom in de overblijfselen van dat kruishout een heilzame en zaligmakende kracht zou zijn, om daardoor van zonden gereinigd, van krankheden genezen en van velerlei onheilen beveiligd te kunnen worden, — zal ieder, die de woorden Gods oordeelt, zonder enige bedenking moeten afkeuren, en met recht vragen: Wat is het hout des wijnstoks ... (laat mij in plaats daarvan hier zeggen): *Wat is het hout des kruises meer dan alle hout?* Ezech. 15: 2.

b. Maar vraagt iemand: *wat moet men dan verstaan door het kruis van onze Heere Jezus Christus, waarin Paulus zijnen enigen roem stelde?*

a. Er is een grote Kerkhervormer, aller achting waardig (ik bedoel Dr. Luther), die denkt, dat Paulus, als een getrouw discipel, het kruis van Christus op zich genomen hebbende, en zijn Heer en Meester volgende, hierin ook, namelijk in de smaadheden en vervolgingen, die hij om de Naam van Christus moest ondergaan, zijn enige roem stelde.

1. Zeker, had ooit iemand stof om te roemen in de verdrukkingen, het was Paulus, die als het ware de lidtekenen van Jezus in zijn lichaam droeg, Gal. 6: 17, zich dus met

recht kon verblijden, dat hij verwaardigd werd, in zijn vlees te vervullen de overblijfselen van de verdrukkingen van Christus, Col. 1: 24.

2. Trouwens, hij roemt in, en geeft zelfs een uitgestrekt register op van al de smaadheden, verdrukkingen en vervolgingen, die hij om de naam van Christus heeft ondergaan; dat hij van de Joden veertig slagen min één, vijfmaal heeft ontvangen, driemaal met roeden is geseseld, ééns is gestenigd, driemaal schipbreuk heeft geleden, een ganse nacht en dag in de diepte heeft overgebracht; dat hij in het reizen menigmaal is geweest de gevaren van rivieren, van moordenaars, van zijn geslacht, van de Heidenen, in de stad, in de woestijn, in de zee en onder de valse broeders, 2 Cor. 11: 24-26.

3. Maar, geliefden! Laat hij niet in vers 16-18, van datzelfde kapittel een deemoedigst verzoek aan de gelovigen van Corinthe voorafgegaan, dat zij hem hierin mochten verdragen, en aannemen als een onwijze, opdat hij ook een weinig mocht roemen? Betuigt hij niet, dat hij, in dit opzicht, niet spreekt naar de Heere, maar als in onwijsheid, in deze vasten grond der roeming? Ja dat hij hiertoe genoodzaakt werd, dewijl velen naar het vlees roemden, en hij dus ook zou roemen, om hierdoor zijn lasteraren de mond te stoppen? En zou hij dan (volgens de gedachten van Luther) hier in onze tekst, in de verdrukkingen, die hij om de Naam van Christus moest ondergaan, zijnen enigen roem stellende, niet zichzelf sterk tegenspreken?

b. Er zijn andere godgeleerden, die van gedachten zijn, dat hier door het kruis van Christus, de leer der zaligheid, welke leer hij elders noemt *het Evangelie des kruises en het woord des kruises*, verstaan moet worden; en zij bevestigen hun gevoelen nog nader met de eigene taal van Paulus, 1 Cor. 1: 17, 18, alwaar hij betuigt, dat Christus hem alleen gezonden had, om het Evangelie te verkondigen, niet met wijsheid van woorden, opdat het kruis (namelijk de leer) van Christus niet verijdeld worde; want het woord des kruises is wel dengenen die verloren gaan, dwaasheid; maar ons, die behouden worden, is het een kracht Gods.

1. Deze gedachten kwamen mij in de eerste opslag aannemelijk voor; temeer, omdat de Apostel zelfs in het voorgaande 12de vers van ons tekstkapittel, van de verleiders sprekende, het kruis van Christus volstrekt in deze zin gebruikt. Al degenen (zegt hij), die een schoon gelaat willen tonen naar het vlees, die u noodzaken om besneden te worden, alleen opdat zij vanwege het kruis van Christus (dat is, de leer des Evangelies) niet zouden vervolgd worden. En dan is er ook een zeer gepaste tegenoverstelling van zijn bestaan en dat der schijnheilige wetpredikers, die hun eigen rust zochten, om niet vanwege het kruis van Christus vervolgt te worden; daar Paulus integendeel zijnen enigen roem stelt in het kruis van Christus, namelijk in de leer des Evangelies. En geen wonder:

aa. Zou hij niet roemen in zulk een leer, die de wijsheid Gods is, bestaande in verborgenheid, die bedekt was, welke God tevoren verordend heeft tot heerlijkheid van ons, eer de wereld was? 1 Cor. 2: 7.

bb. Zou hij niet roemen in zulk een leer, door welke de onnaspeurlijke rijkdom van Christus verkondigd wordt en dood- schuldige zondaars geroepen worden tot verkrijging der heerlijkheid van onzen Heere Jezus Christus? Ef. 3: 8; 2 Thess. 2: 14. Ja,

cc. Zou hij niet roemen in zulk een leer, door welke vrede verkondigd wordt, zowel degene die verre zijn, als degene die nabij zijn? Ef. 2: 17; in zulk een leer, die een kracht Gods is tot zaligheid een iegelijk, die gelooft? Rom. 1: 16; in zulk een leer, door welke God op het hoogst verheerlijkt, en de mens op het laagst vernederd wordt? in zulk een leer, in welke God de grootste en dierbaarste beloften aan de machteloze

zondaar doet, om uit vrije genade hem alle dingen te schenken, die tot het leven en de Godzaligheid nodig zijn?

2. Echter, hoewel men dit alles niet hoeft uit te sluiten, dunkt mij (met de grote Calvijn) noch liever, dat Paulus, die niets anders had voorgenomen te weten, dan Christus en dien gekruist, hier ook in niets anders wenst te roemen, dan alleen in het kruislijden van Christus.

aa. En hetgeen mij in deze gedachten bevestigt, is:

aa. Omdat de Apostel in de meeste plaatsen van zijn brieven, door het kruis, het lijden van Christus, en in het bijzonder aan het kruis bedoelt; ziet dit Ef. 2: 16; Col. 1: 20; Hebr. 12: 2 en elders.

bb. Omdat hij hier, in zijn tegenstelling, niet blotelijk zegt gelijk in het voorgaande 12de vers: het kruis van Christus, maar met een bijzondere nadruk, dat hij alleen wenst te roemen, *in het kruis van onzen Heere Jezus Christus*.

a. Om hierdoor te kennen te geven het dadelijk aandeel, dat hij en zijn medegelovigen aan het kruislijden van Christus en al deszelfs zalige vruchten, door Goddelijke genade, waren deelachtig geworden; en dat hij daarom al zijn heil en al zijn roem alleen in hetzelfde wenst te stellen.

b. Hij wil dan zeggen (zoo het mij toeschijnt): "ik stel niet alleen mijn enige roem, gelijk ook vele mondchristenen zullen doen, in het kruis van Jezus Christus, de enige en volkomen Zaligmaker, de gezalfde des Heeren, de grote Profeet, barmhartigen Hogepriester en Koning der koningen; maar ik stel mijn enige roem in het kruis van Jezus Christus onzen Heere — die mij en u, o gelovigen van Galatië! zijnde van nature vloekwaardige en doemschuldige zondaars, door Zijn dierbaar bloed, in Gethsémané en op Golgotha aan het vervloekte kruishout gestort, tot Zijn eigendom kocht, en van de toorn Gods, van de vloek der wet, van de heerschappij der zonde, en uit de macht des satans verlost heeft! — onze Heere, die ons beiden (uit Joden en Heidenen) in één lichaam met God verzoend heeft, door het kruis, de vijandschap aan hetzelfde gedood hebbende, Efeze 2: 16; — ja onze Heer, aan Wie wij ons, door hartoverbuigende genade, naar ziel en lichaam, voor tijd en eeuwigheid, overgegeven en verbonden hebben, om Hem als onze enige Heer en Koning te dienen en te verheerlijken."

bb. In het kruislijden van onze Heere Jezus Christus stelt Paulus zijn enige roem. En geen wonder; want,

aa. Klimt hij met zijn gedachten op Golgotha, om daar het kruis van Christus van nabij te beschouwen, o! dan, dan moet alle roem als rook verdwijnen, en alleen deze zijn hart en zijn mond vervullen.

a) Daar ziet hij met verlichte ogen des verstands Gods vlekkeloze heiligheid, onkreukbare rechtvaardigheid en standvastige waarheid aan de een, en Gods oneindige liefde, vrije genade en barmhartigheid aan de anderen kant van het vervloekte kruishout, in de schoonste glans staan, en elkander op het heerlijkst opluisteren. O groot gezicht, schoner dan Adam, in de staat der rechtheid, ooit gezien of gekend heeft! Daar ziet hij die groete verborgenheid, waarin zelfs de engelen begerig zijn in te zien, hoe God de God van een arm, verloren en doemschuldig zondaar kan en wil worden!

b) Daar ziet hij met verwondering de eeuwige bepaalde raad van God, en de voorzeggingen, door de mond aller Profeten gedaan, dat de Christus lijden zou, in Jezus van Nazareth, aan het kruishout gehecht en gestorven, volkomen vervuld.

c) Daar ziet hij, met opgetogenheid, al de schaduwen van de Levitische godsdienst in het lichaam van Jezus daargesteld, die door de eeuwige Geest zichzelf Gode

onstraffelijk heeft opgeofferd, Hebr. 9: 13.

d) Daar ziet hij, met aanbidding, de Goddelijke rechtvaardigheid volkomen voldaan, de ongerechtigheid verzoend, een eeuwige gerechtigheid aangebracht, de zonden van het land in één dag weggenomen, de kop der slang vermorzeld, de dood verslonden en het leven voor al des Heeren volk verworven.

bb. Klimt hij met zijn gedachten nog hoger op, om het borgtochtelijke van Christus lijden aan het kruis, met ogen des geloofs te beschouwen, dan wordt hij verrukt in heilige verwondering, vanwege de verborgenheden, die hem daar geopenbaard en geleerd worden.

a) Daar ziet hij, met verwondering, het hoofd der Engelen, de heilige Israëls, tussen twee moordenaars, beroofd van klederen, en met een doornenkroon Zijn gezegend hoofd, aan het vloekhout hangen! En waarom? Om voor Zijn volk, hetwelk door de zonde de kroon van het hoofd is afgevallen, en dat van alle heerlijkheid ontblote was geworden, de klederen des heils en de kroon der heerlijkheid te verwerven, en hun deelachtig te maken.

b) Daar ziet hij, met verrukking, de Zone Gods, het afschijnsel van 's Vaders heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid, door een vergadering van boosdoeners omringd, die Hem bespotten en mishandelen! En waarom? Om voor Zijn volk, voor hen, die door de zonde kinderen der boosdoeners zijn geworden en allen smaad verdiend hadden, een eeuwige roem en eeuwige lof te verwerven, en hun recht te geven, om kinderen Gods te worden.

c) Daar ziet hij, met verbazing, de Godmens, de gezegende Immanuël, als het Lam Gods, de zware last van alle zonden der uitverkorenen in Zijn lichaam op het hout dragen! En waarom? Om zijn volk met God te verzoenen en tot Zijn zalige gemeenschap te brengen.

d. Daar ziet hij, met aanbidding, de rotssteen van Israël, de Fontein des levens, een bittere drank van gal en edik toereiken! En waarom? Om voor Zijn volk, dat door de zonde waardig was, met gal en alsem gedrenkt te worden, die nieuwe wijn te verwerven, die zij in het koninkrijk God zullen drinken.

e. Daar ziet hij, met opgetogenheid, het licht der wereld, de zon der gerechtigheid, met een nare donkerheid omgeven! En waarom? Om voor Zijn volk, dat door de zonde uit het licht tot de duisternis is vervallen, het licht in de duisternis te doen opgaan, en hen deel te doen hebben aan de erve der heiligen in het licht.

s. Ja, daar ziet hij, met de diepste verwondering, de Vredevorst onder het gevoel van de toorn Gods, en de Vorst des levens, het hoofd buigende, de geest geven! En waarom? Om voor Zijn volk, die door de zonde kinderen des toorns zijn geworden, en de eeuwige dood verdiend hadden, de vrede en het leven te verdienen, en hun die door Zijn Geest die toe te passen. Maar voornamelijk,

cc. Keert hij met het kruislijden van Christus, gelovig tot zichzelf in en overweegt hij, wat die zalige Jezus, ook voor hem, die een godslasteraar en vervolger was, heeft willen lijden; overweegt, hoe ook hij die heilgoederen, die Christus door Zijn kruislijden voor Zijn volk verworven heeft, door vrije, eeuwige, ontfermende genade is deelachtig geworden, ja overweegt, welk een troost en welk eenen sterkte hij in het kruislijden van Christus vindt; ... o, dan, dan moet hij in verwondering en aanbidding wegzinken, en alleen in het kruis van Christus zijn enige roem stellen!

a. In het kruis van Christus vindt hij de grootste vertroosting voor zijn neergebogen ziel. Noch zijn hooggaande zonden, noch de vloek der wet, kunnen tegen hem beschuldiging inbrengen. Hij zal antwoorden: "Wie is het, die verdoemt? Christus is het, die gestorven is; Hij is om mijn overtredingen verwond; de Heere heeft al mijn

ongerechtigheden op Hem doen aanlopen; Hij is tot zonde gemaakt, opdat ik zou worden rechtvaardigheid Gods in Hem: Hij is een vloek geworden, opdat Hij mij zoude verlossen van de vloek der wet!"

b. In het kruis van Christus vindt hij zijn grootste sterkte, om tegen de hevigste aanvallen van de vorst der duisternis te kunnen strijden, en in de kracht van Christus, die aan het kruis de kop der slang vermorzeld heeft, die oude draak te kunnen overwinnen.

c. In het kruis van Christus vindt hij zijn grootste bemoediging, dat de kracht der zonde is, door Christus voldoening en kruisdood, niet alleen krachteloos gemaakt is, maar dat hij ook der wet gedood is, door het lichaam van Christus, Rom. 7: 4.

d. In het kruis van Christus vindt hij zijn enige troost in zijn leven, maar ook in zijn sterven, en kan hij dus in de ure des doods, die koning der verschrikking getroost tegemoed ziende, met blijdschap uitroepen: *Sterven is mij gewin! Dood! waar is uw prikkel? Hel! waar is uw overwinning?*

e. In het kruis van Christus vindt hij zoveel heil en zaligheid, dat zijn hart door de liefde van Christus zodanig in brandende liefde ontstoken wordt, dat hij voor zichzelf niet meer wenst te leven, maar voor Christus die voor hem gestorven is; — te wandelen in de liefde, gelijkerwijs ook Christus hem liefgehad heeft, en zichzelf voor hem heeft overgegeven tot een offerande en een slachtoffer, Gode tot een welriekende reuk. Zijn enige zucht is, om Christus kruisdood hoe langer hoemeer gelijkvormig te worden, en zichzelf tot een offerande der dankbaarheid blijmoedig op te offeren.

f. In het kruis van Christus vindt hij een aller-heerlijkst voorbeeld van lijdzaamheid, zachtmoedigheid en gewilligheid, waardoor hij op het krachtigst wordt aangespoord, om te bidden voor zijn grootste vijanden, die hem lasteren en vervolgen; en met lijdzaamheid te lopen, de loopbaan, die hem was voorgesteld; ziende op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus, dewelke, voor de vreugde, die Hem was voorgesteld, het kruis verdragen en de schande veracht heeft. Met één woord:

g. In het kruis van Christus vindt hij zijn enige roem, dat, door de kracht van Christus en Zijn kruislijden, de wereld hem, en hij der wereld gekruisigd was. Trouwens, dit is.

B. Zijn godvruchtige betuiging, die hij bij zijn roem voegt, en als een vruchtgevolg van Christus' kruisdood aanmerkt. ***Door welken*** (zegt hij) ***de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld.*** Vergun mij dan uw aandacht, om nog kort te letten.

1. Op zijn betuiging, die hij doet omtrent zijn bestaan in de wereld.
2. Op de oorzaak hiervan, die hij er bijvoegt.

1. In zijn hartelijke betuiging,

a. Spreekt hij van de wereld.

a. Niet van de wereld in het algemeen, welke wij door het geloof verstaan, dat door het woord Gods is toebereid, Hebr. 11: 3, dat doorluchtig gebouw, namelijk, van hemel en aarde. Nee, want die is en blijft een toneel van Gods wijsheid, macht en goedheid, vooral voor diegenen, die in Christus zijn; deze moeten menigmaal met de godvruchtige dichter in verwondering uitroepen: *Hoe groot zijn Uw werken, o Heere! Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt*, Ps. 104: 24. De hemelen vertellen Uw eer, en het uitspansel verkondigt Uwer handen werk, Ps. 19: 2. Als ik Uw hemel aanzie, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt: wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt? En de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt? Ps. 8: 4, 5.

b. Maar hij bedoelt:

1. De wereld in al hare begeerlijkheden.
2. De wereld die in het boze ligt, wereldsgezinde mensen, die uit de wereld zijn, en die

in de wereld hun deel, geluk, vermaak en roem alleen zoeken en stellen.

3. De wereld, het voornaamste gedeelte van de wereld; ik bedoel het land Kanaän, de stad Jeruzalem, de tempel, dat sieraad der wereld; ja de ganse Levitische godsdienst en wettische huishouding, bestaande in inzettingen, die Paulus zelf uitdrukkelijk noemt, de eerste beginselen der wereld, Col 2 20; Gal. 4: 3.

b. Van de wereld dan, in zoveel ruimte genomen, betuigt nu de kruisgezant,

a. Dat die hem, en

b. Dat hij der wereld gekruisigd was.

a. Vooreerst zegt hij: *De wereld is mij gekruisigd.*

1. Een iegelijk merkt dan van zelf, dat deze spreekwijze niet eigenlijk verstaan kan worden; maar hij wil hiermede te kennen geven:

aa. Vooreerst, dat de wereld en al hare begeerlijkheden, hoe heerlijk zij ook in de ogen der mensen mogen schitteren, echter in zijn ogen als gekruisigd was.

aa. Dat alle wereldse wijsheid hem dwaasheid, en alles, dat onder de zon is, hem ijdelheid was.

bb. Dat hij van alle eer en achting, van alle wereldse vermakelijkheden en wellusten, die hij voorheen in de wereld genoten had, nu een afkeer en een walg had, als van een gekruisigde.

bb. Ten tweede, dat de wereld, die in het boze ligt, hem gekruisigd was.

aa. Dat hij van de wereldsgezinde mensen, die uit de wereld zijn, en in de genieting van deze wereld alleen hun geluk stellen, een walg had.

bb. Dat hij ook in alle opzichten zijn afkerigheid van dezen dadelijk betoonde; dat hij van hun boze werken een afgrijzen had, en zijn aangezicht van hen afwendde, als van een gekruiste.

cc. Ten derde, dat de wereld, het voornaamste gedeelte van de wereld, het land Kanaän, de stad Jeruzalem, de tempel, en de ganse Levitische godsdienst en wettische huishouding, waarin hij eertijds zijnen roem, zijn heil en zijn zaligheid stelde, nu in zijn ogen als gekruisigd was, en dat hij alles schade en drek achtte, *om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus en die gekruist.*

2. Ja hij betuigt niet alleen, dat de wereld hem, maar,

b. Ten tweede, dat hij ook der wereld gekruisigd was. Hij wil dan hiermede kortelijk zeggen, dat hij van de wereld, die in het boze ligt, — van de wereldsgezinde mensen, die uit de wereld zijn, — en vooral ook van diegenen, die de eerste beginselen der wereld aankleefden, en deze anderen opdrongen, alsof zij nog waren in de wereld (Col. 2: 20), met de grootste verachting aangezien en mishandeld werd als een gekruiste; dat zij hem aanmerkten als iemand, met wie zij niet konden of wilden omgaan, ja als een afschrapsel, als een uitvaagsel, die niet waardig was, de aardbodem langer te betreden, en die hem als een pest en oproermaker in hun hart reeds veroordeeld hadden, om gedood, ja aan het kruis gehecht, en aan het gevogelte des hemels tot een spijze overgegeven te worden.

2. En vraagt iemand: *wat was de grondoorzaak hiervan, dat de wereld hem, en hij der wereld gekruisigd was?* Paulus zelf zal deze gewichtige vraag met twee woorden beantwoorden: Hij zegt: door welke, of liever, volgens de kracht van het grondwoord: door hetwelk, namelijk *het kruis van Christus.*

a. Trouwens,

a. Vond hij in het kruis van Christus (gelijk wij reeds gezegd hebben) zodanig een volheid van genade en zaligheid, zodanige schat van wijsheid en verborgenheden Gods, zodanig een troost voor zijn gemoed in leven en in sterven; geen wonder dan, dat, door hetzelfde, de wereld, en alles wat in de wereld is en tot de wereld behoort, in

zijn oog en hart gekruisigd was.

b. Vond hij in het kruis van Christus het recht der wet vervuld, het handschrift der zonde uitgewist, de ongerechtigheid verzoend, een eeuwige gerechtigheid aangebracht, God voldaan, en het leven voor hem en alle uitverkorenen verworven; geen wonder dan, dat, door hetzelfde, alle eigen gerechtigheid, met alle schaduwachtige godsdienst-plechtigheden (die niet alleen onbestaanbaar zijn met, maar zelfs strijdig tegen het kruis van Christus en zijn aangebrachte volmaakte gerechtigheid) geen wonder dan, zeg ik, dat die hem gekruisigd was, en dat hij deze met een walg en afkeer als een gekruiste beschouwde. En eindelijk,

c. Vond hij in het kruis van Christus zijn enige roem, sprak hij van hetzelfde met de grootste verheffing; prees hij hetzelfde aan doodschuldige en vloekwaardige zondaars aan, als het enige middel van heil: geen wonder dan, dat hij ook, door hetzelfde, der wereld, die uit de wereld waren, en die de eerste beginselen der wereld nog aankleefden, gekruisigd was. Konden wel zulken, wie Christus kruis een ergernis en dwaasheid was, die vijanden daarvan waren, omdat die kruisleer zo lijnrecht aanliep, tegen hun neigingen en begeerlijkheden; konden wel zulken, die hun heil en hun zaligheid nog zochten en stelden in de eerste beginselen der wereld, meerder geërgerd en verbitterd worden, dan door Paulus, die eertijds een lasteraar en vervolger was van Christus, nu in het kruis Christus, dat hun een ergernis, ja dat bij hen vervloekt was, zo te horen roemen, en die leer zo sterk te horen aanprijzen en voortplanten?

b. Met recht derhalve hield Paulus het kruis van Christus waarin hij zijn enige roem stelde voor de grondoorzaak, door hetwelk de wereld hem, en hij der wereld gekruisigd was.

B. Ziedaar de woorden op zichzelf verklaard. Laat ons nu nog kortelijk in het verband overwegen, hoe deze tot het oogmerk van de Apostel dienen. Mij dunkt, ik hoor de kruisgezant aldus spreken:

A. Oordeelt zelf, o gelovigen van Galatië! tussen mijn roem en mijn bestaan in de wereld, en het bestaan en de roem der schijnheilige wetpredikers:

1. Zij, die onder de gedaante van Godzaligheid, u de eerste beginselen der wereld, de onderhouding van Mozes wet en de besnijdenis pogen op te dringen, om te leven alsof gij nog in de wereld waart, zoeken niet uw heil en uw zaligheid te bevorderen; neen, want zij zelf, die beneden zijn, kunnen die wet niet onderhouden, nog veel minder door deze gerechtvaardigd worden! En derhalve leggen zij u zulke lasten op, die zij zelf niet dragen kunnen, noch voordeel van die hebben. Wat voordeel zouden dan deze u kunnen toebrengen? Niemand zal door de werken der wet gerechtvaardigd worden. Maar zij zoeken hun eigen rust en hun eigen roem.

a. hun eigen rust, opdat zij van wege het kruis van Christus, dat de Jood een ergernis, en de Griek een dwaasheid is, niet vervolgd zouden worden; maar integendeel in stille gerustheid en in de bezitting hunner goederen zouden kunnen blijven zitten, en in de wereld en met de wereld ongestoord zouden kunnen blijven verkeren. En

b. Hun eigen roem, opdat zij in uw vlees zouden kunnen roemen, dat zij u, van de Heidenen afkomstig, door hun leer getrokken en bewogen hadden, om u te laten besnijden, en door die besnijdenis tot Jodengenoten hadden gemaakt. En hieruit blijkt, dat zij valse leraars en verleiders zijn, die wei, volgens hun leer, met de mond belijden, en ook anderen prediken, dat Jezus van Nazareth de ware beloofde Messias is; maar tegelijk ook lerende en op het sterkste aandringende, dat men door de onderhouding van Mozes wet en de besnijdenis gerechtvaardigd moet worden, en deel aan Hem krijgen; verloothenende dus het kruis van Christus en zijn volmaakte voldoening aan de Goddelijke rechtvaardigheid, om hun eigen rust en hun eigen roem

te bevorderen.

2. Maar mij aangaande, hetzij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van onzen Heere Jezus Christus.

Daarin zie ik de heerlijke deugden en volmaaktheden Gods in de luisterrijkste glans afschitteren. Daarin zie ik, hoe de rechtvaardige en heilige God, de doemschuldigen zondaar genade en barmhartigheid kan bewijzen. Daarin zie ik al de voorzeggingen der Profeten en de schaduwen van de ganse Levitische godsdienst volkomen vervuld. Daarin zie ik het handschrift der zonde uitgewist, God verzoend, en een eeuwige gerechtigheid, voor mij, voor u, en voor alle uitverkorenen, aangebracht. Daarin vind ik mijn troost, mijn sterkte en mijn zaligheid! Hiervan wens ik derhalve met de grootste verheffing en verruiming des harten te spreken, en de vrije genade te roemen en te verheerlijken, dat ik onwaardige en doemschuldige zondaar, aan het kruislijden van onze Heere Jezus Christus; en aan al deszelfs zalige vruchten, met u, o gelovigen aandeel heb gekregen. Hiervan zullen mij de snoodste lasteringen en de wreedste vervolgingen, die ik daarom moet ondergaan, niet afschrikken. Laat de vijanden van het kruis van Christus lasteren wat zij willen, laat hen doen wat zij kunnen, laat hen mij als een uitvaagsel, als een afschrapsel, die niet waardig is te leven, vervolgen, ja als een vervloekte kruiseling mishandelen, mijn mond zullen zij echter niet kunnen sluiten! Nee, ik zal, tot spijt van de duivel en de wereld, en hen die de eerste beginselen der wereld aankleven, in het kruis van onzen Heere Jezus Christus alleen en aanhoudende blijven roemen; en dat niet alleen met betrekking tot mezelf, maar ik zal dat ook aan doemschuldige zondaren, als het enige middel van heil en zaligheid; blijven verkondigen, met de grootste verheffing aanprijzen, en tot het geloof in Christus en dien gekruist hen met tranen zoeken te bewegen, al moest ik mijn leer met de marteldood bezegelen! Door het kruis van Christus is de wereld mij, en ik der wereld gekruisigd, en ik acht mijn leven niet dierbaar hetzelve om Christus wil tot een drankoffer der dankbaarheid blijmoedig op te offeren. Ja dit is mijn zucht tot God, dat Hij dan, in het ogenblik van mijn sterven, mij die genade en vermogens moge schenken, om deze roemtaal, tot verheerlijking van mijn zalige Borg en Verlosser, die voor mij aan het vervloekte kruishout gestorven is, met stervende lippen nog te kunnen uitgalmen: *Hetzij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van onzen Heere Jezus Christus; door hetwelk de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld.*

B. En naar gij nu hieruit kunt oordelen, o keurlingen van God! hoever dat mijn bestaan en roem verschilt van het bestaan en de roem van die delijke wetpredikers, zoo bid ik u, laat u toch niet door hen, die u ontroeren, en het Evangelie van Christus verkeren, onder de gedaante van Godzaligheid, verleiden. Maar blijft mijn leer, die ik van de Heere Jezus ontvangen en u verkondigd heb, en nog verkondig, dat de zondaar, alleen door het geloof in Christus, zonder de werken der wet gerechtvaardigd wordt, getrouw aankleven. *Want in Christus Jezus heeft noch besnijdenis enige kracht, noch voorhuid, maar een nieuw schepsel. En zoo velen als er naar deze regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods, vs. 15, 16.*

TOEPASSING.

A. Ziedaar de enige roem van Paulus, in het kruis van Christus, aan uw aandacht voorgesteld.

B. Wat zouden wij allen, dien de naam van Christenen dragen, gelukkig zijn, wanneer wij, met betrekking tot ons zelf, deze roemtaal in waarheid konden uitgalmen: *Hetzij*

verre van ons, dat wij zouden roemen, anders dan in het kruis van onzen Heere Jezus Christus; door hetwelk de wereld ons gekruisigd is, en ik der wereld!

A. Maar, helaas! hoe klein zal het getal zijn, die in het kruis van Christus hun enige roem stellen!

1. Immers u niet, voor welke het kruis van Christus nog een ergernis en een dwaasheid is, zelfs in de beschouwing.

2. Immers u niet, die openlijk diegenen bespot, veracht, ja mishandelt, die in het kruis van Christus alleen wenssen te roemen.

3. Immers u niet, die alleen uw roem stelt in uw afkomst, in uw wijsheid, in uw sterkte, in uw rijkdom, in uw ere en uw aanzien, of in andere dingen dezer wereld.

4. Immers u niet, die alleen uw roem stelt in het bedrijven van de zonde, in de genieting van uw vleselijke wellusten, en in de gelijkvormigheid met de wereld.

5. Immers u niet, die alleen uw roem stelt in uw onergerlijk en burgerlijk leven, en in het waarnemen der uitwendige godsdienstige plechtigheden.

6. Immers u niet, die alleen uw roem stelt in de bevattingen en bespiegelingen, die u hebt van het kruis van Christus; en vooral, als u die gaven en bekwaamheden bezit, om met grote verhevenheid en sierlijkheid van woorden van het kruis van Christus te kunnen spreken, en daarin anderen te overtreffen, maar die het kruis van Christus, als het enig middel van heil en zaligheid, met betrekking tot u zelf, nooit hebt leren kennen, nooit gelovig omhelsd hebt.

a. Ik weet wel, dat uw hart hiertegen in vijandschap zal opkomen. Maar zacht! laat toch uw eigen geweten antwoorden.

a. Hebt u dan wel ooit uw rampzalige natuurstaat bij Goddelijk licht leren kennen, hoe u in Adam gevallen, verloren en met de ganse wereld verdoemelijk voor God bent?

b. Hebt u dan wel ooit de grootheid van uw schuld gezien, de zware last van uw zonden gevoeld, en, met de boetvaardige tollenaar op uw borst slaande, uitgeroepen: *O God! wees mij zondaar genadig?*

c. Hebt u dan wel ooit, met verlooehening van al uw eigen gerechtigheid, als een doodschuldig zondaar, de toevlucht genomen tot Christus, om alleen in Zijnen kruisdood het leven te vinden, en als een goddeloze uit vrije genade gerechtvaardigd te worden?

d. Hebt u dan wel ooit met armen des geloofs het kruis van Christus omhelsd, en u dadelijk toegepast?

e. Hebt u dan wel ooit ondervonden, dat u door het kruis van Christus met God verzoend bent, en de Geest der aanneming tot kinderen ontvangen hebt, door Welke u kunt roepen: *Abba, Vader?*

b. En hebt u deze dingen nooit ondervonden, wat noodzakelijkheid, wat dierbaarheid kunt u dan toch in het kruis van Christus voor u zelf zien, om in hetzelfde te roemen?

a. Ellendige staat! Wat kan het u toch helpen, dat u de sierlijken naam van een Christen draagt, zo u niet in het kruis van Christus voor u zelf kunt roemen? Welk een vergenoegen kan u toch al uw roem aanbrengen, wanneer u van deze zalige en Godverheerlijkende roem verstoken blijft? Want kunt u niet roemen in het kruis van Christus,

1) Dan mist u Christus zelf, die de enige roem moet zijn van een arm en ellendig zondaar.

2) Dan hebt u nog geen deel aan alle heilgoederen, die Christus aan het kruis verworven heeft.

3) Dan ligt u onder de toorn van God, onder de vloek der wet, onder de macht des

satans en de vreze des doods,

b. En blijft u zo in uw onbekeerde staat voortleven, zonder in het kruis van Christus met betrekking tot u zelf te kunnen roemen, dan zult u tot uw smart ondervinden, dat in de ure des doods wanneer de koning der verschrikkingen zal naderen, al uw roem als een rook zal verdwijnen, dan zal uw eigen geweten u de eeuwige verdoemenis aankondigen. U zult sterven zonder troost, en Christus, wiens kruis u moedwillig versmaad, en wiens heil u verwaarloosd hebt, Hij zal u oordelen naar uw werken.

c. Och, dat u het nog ter harte mocht nemen! Er is nog tijd! De deur der genade staat nog open! Het kruis van Christus wordt u nog verkondigd en als het enige middel van heil en zaligheid in het Evangelie aangeboden! Zou u dan nog langer hetzelfde blijven versmaden? Zou u dan nog langer blijven roemen in die dingen, waarin geen wezenlijke roem voor uwen onsterfelijke geest te vinden is? Zou u niet verliefd worden op het kruis van Christus, om daaraan deel te, krijgen, waardoor u eeuwig gelukkig kunt worden? Ontferm u toch, o redelijk mens, over uzelf; u bent voor een eeuwigheid geschapen!

d. En daarom, laat dit uw enige zucht zijn, om uwen ellendige staat, door Goddelijke ontdekking, recht te leren kennen. Dan zult u, ja wel meer stof vinden om te klagen dan te roemen, maar dan zal ook het kruis van Christus u noodzakelijk en dierbaar worden, en dan zult u geen rust in uw gemoed vinden, voor en aleeer u in het kruis van Christus, met betrekking tot uzelf, uw enige roem gevonden hebt.

B. Wat u betreft, *volk van God!* Al bent u nog zulk een veracht volk in de wereld, evenwel u hebt de heerlijkste roemstof, om tot spijt van de wereld, en boven de wereld te kunnen roemen. Roemt de wereld, op een hoge aanzienlijke geboorte, u bent van hogere afkomst, u bent uit God geboren! Roemt de wereld op voortreffelijke ereambten; u bent een koninklijk priesterdom, en die in eeuwigheid als koningen zult heersen! Roemt de wereld op aardse rijkdommen; u hebt een grote goed, dat voor u weggelegd is in de hemel, God zelf is uw Deel in eeuwigheid! Roemt de wereld in hare heerlijkheid, vrede en voorspoed: u kunt roemen in de hope der heerlijkheid, en dat niet alleen, maar zelfs in uw verdrukkingen! Ja u kunt roemen in Christus en die gekruist, die de wereld wel een ergernis en een dwaasheid is, maar u, die gelooft, een kracht Gods tot zaligheid! Wat zeg ik? U kunt roemen in het kruis van onze Heere Jezus Christus, door hetwelk de wereld u gekruisigd is, en u der wereld!

1. O heerlijke, zalige roem! Een roem, waarvoor alle roem van de wereld als een rook moet verdwijnen! Een roem, die bestendig is, en waarin de ziel al haar heil en al hare zaligheid vindt! Ja een roem, waardoor God en Christus op het hoogst verheerlijkt wordt!

2. Maar moet het u niet tot schaamte verstrekken, keurlingen van God! Dat men u doorgaans hoort klagen over uw gebrek en zondig bestaan, alsof hierin de enige roem van een Christen bestond? Dat men u doorgaans hoort zuchten over de smaadheden, die u van een boze wereld moet ondergaan? Slechts zeer weinig hoort men u roemen tot lof van vrije genade, in de hope der heerlijkheid; in de verdrukkingen; in de Heere en zijn genade, aan u onwaardigen bewezen; en vooral niet, in het kruis van onze Heere Jezus Christus, terwijl hetzelfde uw enige roem moest zijn, om God en Christus te verheerlijken!

Maar, helaas! schijnt het niet, dat ge u schaamt of vreest voor de wereld, in het kruis van Christus te roemen? O, dat schaamte uw aangezicht mocht bedekken, vanwege uw ongelijkvormigheid met Paulus, die openlijk in het kruis van Christus zijn enige roem stelde.

a. Zijn er onder u, die bij zichzelf denken: "Och! kon ik in het kruis van Christus met

betrekking tot mezelf roemen, dan zou ik mij gelukkig achten, dan zou ik ook openlijk daarvoor uitkomen, al zou ik nog zo veel smaadheden van de wereld moeten ondergaan! Maar zou ik ellendige roemen, die gebukt ga onder de zware last van mijn zonden! Zou ik roemen, die, als een veroordeelde in mezelf, van verre moet staan, en mijn ogen niet hemelwaarts durf opheffen! Zou ik roemen, daar ik mij het kruislijden van Christus niet kan toe-eigenen! Zou die heilige Jezus voor mij, zulk een zondaar als ik ben dat kruislijden hebben ondergaan? zoude Hij voor mij, zulk een monster als ik ben, aan het vervloekte kruishout zijn gestorven? ach! waarin zou ik ellendige kunnen roemen?"

a. Zeker, buiten Christus en zijn gerechtigheid kunt u niet roemen. Buiten Christus kunt u u zelf niet anders beschouwen, dan als een doodschuldig zondaar, die onder de vloek der wet ligt. Buiten Christus kunt u aan Gods onkreukbare rechtvaardigheid en vlekkeloze heiligheid, zonder verschrikking, niet denken. Buiten Christus kunt u tot God niet naderen, die een verterend vuur is. Buiten Christus kunt u geen genade verwachten, noch rust voor uw ziel vinden; met één woord, buiten Christus is alle roem uitgesloten, en zult u nooit kunnen roemen.

b. Maar uw roem moet alleen zijn in Christus en zijn volmaakte voldoening, aan het kruis volbracht. En wie sluit er u uit? alleen uw ongelovig hart! U staroogt meer op de grootheid van uw zonden, dan op Christus en zijn volmaakte gerechtigheid; ja hoe meer u de grootheid van uw zonden ziet, hoe vaardiger dezelve u moesten uitdrijven tot Christus, dewelke God voorgesteld heeft tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid, om al uw zonden op Hem, als op dat geslachte Lam Gods, neer te leggen, zijn gerechtigheid aan te grijpen, en Zijn volmaakte voldoening, aan het kruis volbracht, u gelovig toe te passen.

c. En daarom, laat toch uw zonden, laat toch het ongelooft u niet langer afhouden van Christus! Christus roept u, als een vermoeide en belaste tot Hem te komen, met belofte dat Hij u rust zal geven! Vlucht dan, zo zondig als u bent, naar Golgotha, en verkeer gelovig omtrent het kruis van Christus, met toepassing op u zelf; daar zult u zien het handschrift der zonde uitgewist, God verzoend en de zaligheid voor u verworven. Daar zal, door de liefde, van Christus, uw hart in brandende liefde ontstoken en uw stamelende tong los en vaardig gemaakt worden, om te roemen in het kruis van onze Heere Jezus Christus.

b. En gij, die door Goddelijke genade deze roemtaal geleerd hebt, laat er toch geen stilzwijgen bij u plaats hebben. Nooit kunt u God meer verheerlijken, dan wanneer u roemt in het kruis van Christus. Laat dit derhalve uw enige roem zijn en blijven. Laat deze Godverheerlijkende roemtaal uw zinspreuk zijn: "Hetzij verre van ons, dat wij zouden roemen, anders dan in het kruis van onzen Heere Jezus Christus! Hierin zien wij de Goddelijke rechtvaardigheid volkomen ja volkomen voldaan, de ongerechtigheid verzoend, een eeuwige gerechtigheid aangebracht, de kop der slang vermorzeld, de dood verslonden, en het leven voor ons en al het uitverkoren volk verworven! Hierin vinden wij onzen enigen- troost in ons leven en in ons sterven!"

a. Roemt niet alleen, maar laat het ook in uw gedrag en al uw daden doorstralen, dat waarlijk, door het kruis van Christus, de wereld, en alles wat in de wereld is en tot de wereld behoort, u gekruisigd is.

b. Waakt vooral en bidt, dat u niet door de wereld en hare begerlijkheden verlokt wordt, om der wereld gelijkvormig te worden; maar laat deze door het kruis van Christus, in uw hart hoe langer hoe meer gekruisigd worden.

c. Haat u de wereld; wordt u door de wereld veracht, versmaad en mishandelt; laat het u niet vreemd voorkomen. Dit is het veldteken van allen, die onder de banier van het

kruis van Christus strijden, en de weg naar de hemel bewandelen! Dit is ook u voorzegd: *In de wereld zult u verdrukking hebben!* Dit is uw eer en uw zalig voorrecht, om de Naam van Christus gesmaad en mishandeld te worden. Dit is ook een natuurlijk gevolg van en zeer nauw verbonden met uw roem en uw bestaan in de wereld.

1) Stelt u uw enige roem in het kruis van onzen Heere Jezus Christus; spreekt u van hetzelfde met de grootste verheffing tot wereldsgezinde mensen, die alleen roemen in de wereld; geen wonder dan, dat de wereld u haat, en dat u der wereld gekruisigd bent.

2) Is de wereld u gekruisigd door het kruis van Christus, hebt u van de wereld, die in het boze ligt, en van hare boze werken, een afkeer en een walg als van een gekruiste? Geen wonder dan, dat u ook der wereld gekruisigd bent, en dat die van u een afkeer heeft als van een gekruiste.

d. Laat derhalve de haat en de mishandeling van de wereld u niet afschrikken, noch uw mond sluiten, om te roemen in het kruis van Christus, Christus, uw Heer en Koning, heeft de wereld overwonnen, en u zult door het geloof in Hem ook de wereld overwinnen.

e. Roemt dan, tot spijt van de wereld, in het kruis van Christus! En dit is mijn hartelijke wens, dat, wanneer u de laatste snik zult geven, de Heere u geloofskracht en vermogen mogen schenken, om deze Godverheerlijkende roemtaal, met stervende lippen, tot roem van vrije genade, nog te kunnen uitgalmen: *Het zij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van mijn Heere Jezus Christus.* Amen!

**III. DE BEWARING VAN EEN CHRISTEN TOT DE EEUWIGE
GELUKZALIGHEID.
VOORGESTELD IN EEN LEERREDE OVER 1 PETRUS 1: 5.**

Gij die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in den laatsten tijd.

A. Het was een heerlijk gezicht, dat Mozes de kudde van Jethro achter de woestijn bij de berg Horeb weidende, op het onverwachts zag, hetgeen wij lezen Ex. 3: 2: "De Engel des Heeren verscheen hem in een vuurvlam uit het midden van een braambos; en hij zag, en ziet, het braambos brandde in het vuur, en het braambos werd niet verteerd."

A. De heerlijke persoon, die hem verscheen, was een Engel des Heeren.

1. Dat deze Engel des Heeren, geen geschapen Engel, maar een Goddelijk Persoon geweest is, blijkt klaar:

a. Uit de inhoud van dit en het volgende kapittel.

a. Hij komt voor als de Jehova tot Mozes sprekende, en die Zijn heerlijke Naam, naar welke Mozes vroeg, zelf verklaart: *Ik zal zijn, die Ik zijn zal*, vs. 4, 7, 14.

b. Hij noemt zich de God Abrahams, Izaks en Jakobs, vs. 6, 15, 16.

c. Hij beschrijft zich in zijn Goddelijke eigenschappen:

1. Als de Alwetende, vs. 7, 9, 19.

2. Als de Almachtige, vs. 8, 20, en kap. 4: 11.

3. Als de Onveranderlijke en getrouwe Verbonds-God, vs. 14, 16, 17.

b. Uit de zegenwens, die Mozes, van God afbeddende, de stam van Jozef toewenst, Deut. 33: 16: "Van de goedgunstigheit Desgenen, die in het braambos woonde, kome de zegening op het hoofd Jozefs, en op de schedel des afgezonderden van zijn broederen!"

2. Dat deze Engel des Heeren bepaaldelijk de Zone Gods de aan de Vaderen beloofde Messias geweest is, die meermalen aan de Patriarchen als een Engel verschenen is, en die ook in de rol des boeks voorkomt "als de Engel van Gods aangezicht, de Engel des Verbonds, de Engel in wiens binnenste Gods Naam is," stemmen zelfs sommigen der oude Joodse Rabbijnen toe. Zo verklaart R. Menachem deze plaats; deze Engel, zegt hij, is de Engel, de Verlosser, die tot Jakob zeide: "Ik ben de God van Beth-el."

B. De wijze hoe de Engel des Heeren hem verscheen, was, in een vuurvlam, uit het midden van een braambos, om hierdoor Zijn heerlijke majesteit en gunstige tegenwoordigheid te vertonen. Maar

c. Het wonderlijke en onbegrijpelijke van dit heerlijk gezicht beschrijft Mozes zelf: "En hij zag, en ziet, het braambos brandde in het vuur, en het braambos werd niet verteerd.

1. Een wonderlijk gezicht, dat hij niet begripen kon, en hetwelk die uitwerking op hem had, dat hij zich derwaarts. wilde keren, om te bezien dat grote gezicht, waarom het braambos niet verbrandde, vs. 3.

2. "Een wonderlijk gezicht," zeggen de Joodse Meesters, "waardoor de Heere aan Mozes heeft willen afschilderen, dat, gelijk Israël, een lange tijd in de vlam der verdrukkingen in Egypte geweest zijnde, niet verteerd is geworden, ook verder, in hoedanige verdrukkingen Israël zou mogen komen, het echter niet verteerd zal worden." Maar ook

3. Een wonderlijk gezicht, naar mijn gedachten, dat als een zinnebeeld toegepast kan worden op Gods Kerk in het algemeen, en op het geestelijk Israël, des Heeren

gunstgenoten, in het bijzonder, door alle tijden henen; die wel zeer dikwijls, door Gods toelating, onder een hete vlam en brand der verdrukkingen van hun geestelijke en lichamelijke vijanden zich bevinden, maar evenwel onder deze niet verteerd worden, volgens de belofte Jes. 43: 2. Trouwens, des Heeren oog is op hen; Hij bedekt hen onder de schaduw Zijner vleugelen. Hij ondersteunt hen met eeuwige armen; zij zijn in beide Zijn handpalmen gegraveerd; zij worden in eeuwigheid bewaard.

En laat mij uw aandacht alleen bepalen bij mijn tekstwoorden: ***"Zij worden in de kracht Gods bewaard door het geloof tot de zaligheid; die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatsten tijd"***

B. Petrus, de Apostel der besnijdenis, zijn hartelijke zegenwens over de gelovige verstrooiingen in Pontus, Galatië, Cappadocië, Azië en Bithynië uitgeboezemd hebbende, in de eerste twee verzen van ons tekstkapittel.

A. Verheft hij een dankzegging tot God, de Vader van onze Heere Jezus Christus, als de fontein en bronader van alle heil en zaligheid, en brengt hun, ter hunner bemoediging en vertroosting in hun verdrukkingen, tegelijk onder het oog, die grote en onwaardeerbare weldaden, waarmede God uit vrije, eeuwige, ontfermende liefde, hen begunstigd had.

1. Dat zij, naar Gods ondoorgrondelijke barmhartigheid, wedergeboren waren tot een levende hoop, vs. 3.

2. Dat er niet alleen een onverderfelijke erfenis voor hen in de hemelen bewaard was, maar dat ook zij zelf krachtdadig bewaard werden, ter verkrijging van een volkomen zaligheid, in de laatste tijd, vs. 4, 5; ja,

3. Dat zij, zelfs onder al de hevigste verdrukkingen, die zij in dit tranendal moesten ondergaan, zich nochtans verheugen konden met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde in Christus Jezus, vs. 6-13.

B. En dan laat hij zijn liefderijke vermaningen volgen, en wekt hen op:

1. Tot heiligheid, en om te wandelen in vreze, de tijd hunner inwoning, vs. 14-21.

2. Tot broederlijke liefde: vs. 22-25.

3. Tot opwas in hun genadestaat en een Christelijke wandel, kap. 2: 1-12.

4. Tot plichten in verscheidene betrekkingen, vs. 13 tot kap. 5: vs. 9.

C. Onze tekstwoorden dan behelzen in zich, een heerlijk en troostrijk verhoog, omtrent de onfeilbare en krachtdadige bewaring der gelovigen, ter verkrijging van een volkomen zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in de laatsten tijd, Wij zullen

A. De woorden in het afgetrokken ontvouwen.

B. In het verband overwegen, hoe deze tot het oogmerk van Petrus dienen, om de gelovige verstrooiingen (en ook met hen alle gelovigen) te bemoedigen en te versterken, om hun weg in dit tranendal getroost en met blijdschap te bewandelen.

A. In de ontvouwing der woorden zullen wij letten:

1. "Op de onfeilbare en krachtdadige bewaring der gelovigen."

2. "Op het zalig en heerlijk einde, waartoe zij bewaard worden."

1. De onfeilbare en krachtdadige bewaring der gelovigen, stelt hij hun voor in deze woorden: ***"Gij die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof."***

a. De onderwerpen, die bewaard worden, zijn:

a. Niet alle mensen in het algemeen, noch alle mensen, die onder de verkondiging van het Evangelie leven.

b. Maar *gij*, zegt de Apostel.

1) Gij, die uitverkoren zijt naar de voorkennis van God de Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus, vs. 2.

2) Gij, die, naar Gods grote en ondoorgrondelijke barmhartigheid, wedergeboren zijt tot een levende hope, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, vs. 3.

3) Gij, die, als geestelijke kinderen, erfgenamen zijt van die onverderfelijke erfenis, die voor u in de hemelen bewaard is, vs. 4.

4) Gij dan, u alleen, en ook u allen, u zijt het die de vrije genade moet verheerlijken; *gij* zijt, het,

b. Die bewaard wordt.

a. De Apostel veronderstelt dan, dat de gelovige verstrooiingen, en ook al des Heeren gunstgenoten, hun voeten op de weg naar Sion gezet hebbende, als vreemdelingen in deze woestijn, vele tegenstand ontmoeten, en in hen zelf machteloos zijnde om zichzelf te kunnen bewaren, veel minder uit de macht van hun tegenstanders zich te kunnen redden, in grote gevaar zich bevinden, om op dien zaligen weg te bezwijken, of van die weg ter zijde afgeleid te worden.

1) Trouwens, hun geestelijke en lichamelijke vijanden zijn niet rustende, en leggen het gedurig daarop toe om met al hun macht hen aan te vallen, en, ware het mogelijk, van de weg des geloofs en der Godzaligheid ze geheel af te trekken, en hen van hun eeuwig geluk te beroven.

aa. De vorst der duisternis, hun oudste vijand, gaat als een brullende leeuw rondom hen, om ze te verslinden, in zijn netten hen te vangen, onder zijn heerschappij hen als slaven weder te brengen, en het goede zaad, door de wedergeboorte in hun hart gelegd, als een roofvogel daaruit weg te nemen.

bb. De wereld, die in het bonze ligt, gebruikt alle middelen, hetzij door beloften, hetzij door bedreigingen, hetzij door verdrukkingen, om hen van die zalige weg af te trekken, ja, ware het mogelijk, ze uit hun standvastigheid en gedane belijdenis der waarheid te doen uitvallen, en de wereld weder gelijkvormig te doen worden.

cc. Hun inwonende en nog overgebleven verdorvenheid, hun grootste vijand zijnde, voert een gedurige strijd tegen hun herboren deel. Het zondig vlees, de oude mens, wil liever de brede weg van wellusten en vleeselijke gemakkelijkheden kiezen, dan de enge en smalle weg van verdrukkingen bewandelen.

3. En zien zij op zichzelf, hoe machteloos zij in zichzelf zijn, om tegen deze drie doodvijanden tegenstand te kunnen bieden, dan moeten zij uitroepen: "Heere, wij vergaan!" in ons is geen kracht, om ons zelf te kunnen bewaren, nog veel minder, om tegen deze machtige vijanden te strijden en hen te overwinnen.

b. Echter, in welk een grote gevaar zij zich ook bevinden, en hoe machteloos zij ook in zichzelf zijn, brengt de Apostel tot hun bemoediging en vertroosting hun onder het oog, dat zij bewaard worden.

1. Zij worden bewaard in de zuivere leer der genade, zoo dat zij, noch door verleidende dwaalgeesten van deze worden afgetrokken, noch door de zwaarste bedreigingen en verdrukkingen der wereld die ooit verloochenen; maar hun goede belijdenis vasthouden tot de einde toe.

2. Zij worden bewaard in het zaligmakend geloof, en versterkt naar de inwendige mens, om door het schild des geloofs de vurige pijlen des satans uit te blussen, en door het geloof de wereld te overwinnen.

3. Zij worden bewaard in de levende hope op Gods beloften, om in de zwaarste verdrukkingen niet te bezwijken; maar te roemen in de hope der heerlijkheid, ja te roemen in de verdrukkingen.

4. Zij worden bewaard in de reine liefde tot God en zijn zalige gemeenschap, die door vele waterstromen in hen niet uitgeblust kan worden. Ja,

5. Zij worden bewaard in hun genadestaat zoodanig, dat zij door al de hevigste aanvallen hunner vijanden niet geheel overwonnen, noch van de eeuwige heerlijkheid beroofd kunnen worden.

c. En vraagt iemand: door welke middelen worden zij bewaard? de Apostel zegt: **"in de kracht Gods door het geloof."**

U merkt dan, geliefden! dat de uitverkorenen (volgens de getuigenis van Petrus) bewaard worden,

a. Onmiddellijk, in de kracht Gods.

b. Middellijk, door het geloof.

a. Onmiddellijk (zeg ik, volgens de taal van Petrus) worden de uitverkorenen bewaard, in de kracht Gods.

1. De kracht Gods is die volmaakte in God, waardoor Hij alles, door een enkel bevel van Zijnen wil, doen kan wat Hem behaagt. Hij spreekt en het is er, Hij gebiedt en het staat er. Trouwens.

aa. Deze Zijn kracht en onbegrensde almacht heeft Hij geopenbaard in het werk der schepping, en openbaart deze nog dagelijks in het werk der Voorzienigheid, Jer. 10: 12; Jes. 40: 26.

bb. Deze Zijn kracht en onuitputtelijke almacht heeft Hij geopenbaard, toen Hij Israël, door Zijnen almachtige arm, uit de hand van hun machtige vijanden verlost, in alle gevaren bewaard, en in Kanaän gebracht had, Num. 14: 13; Deut. 4: 37.

cc. Deze Zijn kracht en oneindige almacht openbaart Hij ook in het werk der genade wanneer Hij de doodschuldige en machteloze zondaar uit de macht der duisternis trekt, hem, als geestelijk dood zijnde, door de werking Zijner kracht, levend maakt, en door Zijn Geest wederbaart tot een levende hoop.

dd. Deze Zijn kracht openbaart Hij ook in de bewaring Zijner gunstgenoten, dewelke Hij, hoe onmachtig zij ook in zichzelf zijn, en voor hoe vele gevaren zij ook gedurig blootstaan, echter door Zijn kracht zo bewaart; dat zij in hun genadestaat tot aan het einde toe blijven volharden, en eindelijk over alle hun doodsvijanden, zelf over de laatste vijand, zegepralen.

2. En bent u begerig, om, in enige bijzonderheden, nog wat nader te horen, *hoe, wanneer en op welk een wijze des Heeren gunstgenoten, onmiddellijk door een Goddelijke kracht bewaard worden?* Welaan, verleent mij uw aandacht, en let op het volgende:

aa. "Zij worden in de kracht Gods bewaard," wanneer de getrouwe Verbonds-God, volgens zijn belofte, hen als Zijn wijngaard ieder ogenblik bevochtigt, en dag en nacht bewaart, opdat de vijand hem niet bezoeke, Jes. 27: 3.

bb. Zij worden in de kracht Gods bewaard, wanneer de Heere de listige raadslagen hunner vijanden verijdelt, of hun de krachten beneemt, zodat zij niets kunnen uitvoeren, en met schaamte achterwaarts moeten treden.

cc. Zij worden in de kracht Gods bewaard, wanneer de machtige Jakobs hen in het grootste gevaar, waarin zij zich bevinden, onder de schaduw Zijner vleugelen verbergt, en als een vurige muur rondom hen is, zodat de pijlen van hun vijanden hen niet treffen noch beschadigen kunnen.

dd. Zij worden in de kracht Gods bewaard, wanneer God Amen hen, onder de hevigste aanvallen, met zijn rechterhand krachtadig ondersteunt, en tot hun bemoediging hen toeroept: *Vrees niet, want Ik ben met u, om u te helpen, te beschermen en te bewaren*, Jes. 41: 10.

ee. Zij worden in de kracht Gods bewaard, wanneer de Heere hen, door de hevige aanvallen van hun vijanden ter neder geworpen zijnde, als gevallen door zijn kracht weder opricht, en hun door de invloed van Zijn genade nieuwe krachten geeft, om met een onverschrokken heldenmoed hun vijanden bij vernieuwing de oorlog aan te kondigen, en uit te roepen: *Verblijd u niet, o mijn vijandin! wanneer ik gevallen ben, zal ik weder opstaan*, Micha 7: 8.

ff. Zij worden in de kracht Gods bewaard, wanneer zij, door onvoorzichtigheid, op zulke verleidende en gevaarlijke plaatsen zich begeven hebbende, als overwonnen door de kracht der verdorvenheid zichzelf niet meer machtig zijn, echter somtijds onmiddellijk door een goddelijke kracht verhinderd, afgeschrikt, teruggehouden en zoodanig bewaard worden, dat zij hun leden niet kunnen stellen tot wapenen der ongerechtigheid.

gg. Zij worden in de kracht Gods bewaard, wanneer zij somtijds door hun ongeloof en hun hooggaande moedeloosheid zover in wanhoop vervallen, dat zij wel eens de verworping meerder zouden kiezen dan het leven, en de dood meer dan hun beenderen, Joh. 7: 15, echter onmiddellijk, door een Goddelijke kracht, teruggehouden, gestuit en zo wonderlijk bewaard worden, dat zij hun ziel en lichaam verdervende ondernemingen niet kunnen volbrengen. Met één woord,

hh. Zij worden in de kracht Gods bewaard, als dat volk, wiens God de Heere is, dat Hij zich ten erve verkoren heeft, en daarom zoo dierbaar is in zijn ogen, dat Hij hen op alle hun wegen en paden in zijn kracht bewaart:

aa. Zo nauwkeurig als Zijn oogappel, Deut. 32: 10, en die hen aanraken, raken Zijn oogappel aan, Zach. 2: 8.

bb. Zo nauwkeurig, dat, tegen Zijn wil, geen haar van hun hoofd kan noch zal vallen, Matth. 10: 30, en niemand hen uit zijn hand kan rukken.

cc. Zo nauwkeurig, dat Hij, zijn oog gedurig op hen houdende, hen versteekt, in een hut, ten dage des kwaads, hen verbergt in het verborgene Zijns aangezichts, Ps. 31: 21, zodat alle instrumenten, die tegen hen bereid worden, nooit gelukken zullen.

dd. Zo nauwkeurig, dat hun geloof, hun liefde, hun hoop en hun vertrouwen, die wel nu en dan beproefd, en door hun ongelovige redeneringen in hen geschud en flauw wordt, echter nooit in hen geheel uitgeblust kan worden. Trouwens, het zaad Gods blijft in hen; de Heere kent degenen, die de Zijnen zijn. Hij bewaart hun uit- en ingang tot in eeuwigheid. Hij is het schild hunner hulp en het zwaard hunner hoogheid. Hij is een vurige muur rondom hen. Ja Hij stort Zijn liefde uit, en zendt Zijn vrede, die alle verstand te boven gaat, in hun harten, waardoor hun harten en zinnen bewaard worden in Christus Jezus, Filipp. 4: 7.

3. Ziedaar een korte schets, hoe, wanneer en op welke een wijze des Heeren gunstgenoten, onmiddellijk, in de kracht Gods bewaard worden.

4. Maar mij dunkt, dat er twee vragen in uw harten opkomen, en die ik kort zal trachten te beantwoorden.

aa. De eerste vraag zal mogelijk deze zijn: *Welke zijn de heerlijke einden, die God bedoelt in deze krachtdadige bewaring?* Ik antwoord:

aa. Om hierdoor Zijn Goddelijke kracht te openbaren, en te doen blijken, dat Hij Zijn kracht in hun zwakheid wil volbrengen, en dat de sterkte Godes is.

bb. Om hierdoor Zichzelf en Zijn volk heerlijk, en zijn en hun vijanden beschaamd te maken; opdat die zullen moeten zeggen: *Waar is een God als Israëls God! Waar is een volk als dat volk, dat in de kracht Gods bewaard wordt!*

cc. Om hierdoor openlijk te betonen, dat Hij de onveranderlijke Verbonds-God is van dat volk, dat Hij zich tot een erve verkoren heeft, hetwelk Hij nooit zal begeven noch verlaten; maar in zijn kracht bewaren zal tot in eeuwigheid.

bb. De tweede vraag zal mogelijk deze zijn: "Indien de uitverkorenen onmiddellijk in de kracht Gods zoodanig bewaard worden, zijn dan niet alle vermaningen, beloften en bedreigingen te vergeefs? Hoe kunnen zij in de heilige Bijbelbladen zo dikwijls vermaand worden, om zichzelf te bewaren? 1 Tim. 5: 22; Jak. 1: 27; Judas vs. 21; hoe kunnen zij vermaand worden, om hun eigen zaligheid uit te werken met vreze en beven, daar zij immers onmiddellijk in de kracht Gods bewaard worden? Ik antwoord:

aa. hun onmiddellijke bewaring in de kracht Gods, neemt niet weg hun hoogste verplichting, om zichzelf rein, onbesmet van de wereld en in de liefde Gods te bewaren, en hun zaligheid met een kinderlijke vreze uit te werken.

bb. Door de vermaningen wordt hun alleen hun plicht voorgesteld; en zien zij het gevaar, waarin zij zich bevinden, en hun machteloosheid, dat zij zichzelf niet kunnen bewaren, dit brengt hen in het verborgen op hun knieën voor God, tot roepen, om in de kracht Gods bewaard te worden.

cc. Zij worden niet alleen (volgens onze tekstwoorden) onmiddellijk bewaard in de kracht Gods, maar ook

b. Middellijk aan hun zijde, door het geloof.

1. Dat hier geen historisch geloof, noch het geloof der wonderwerken, noch een tijdgeloof, maar het oprecht zaligmakend geloof bedoeld wordt, acht ik onnodig te betogen.

2. Verwacht niet, dat ik de natuur of het wezen des geloofs breedvoerig hier zal voorstellen; dit wordt bij andere gelegenheden, vooral in de verklaring van de Christelijke Onderwijzer in de zevende Zondag, opzettelijk gedaan, en ik zou ook, mijns bedunkens, buiten het oogmerk van Petrus treden, die hier het geloof alleen aanmerkt als het middel, waardoor zij, aan hun zijde, bewaard worden.

3. Ik merk derhalve alleen kortelijk aan, dat het zaligmakend geloof is een dierbaar gewrocht door de Heiligen Geest in het hart der uitverkorenen, waardoor zij, als verlegen en aan zichzelf ontdekte zondaars, van zichzelf en alle eigengerechtigheid afzien, en als doemschuldig en onmachtig, maar overreed van de waarheid van Gods getuigenissen en van het aanbod der genade, tot de Heere Jezus de toevlucht nemen, zijn sterkte aangrijpen, zich aan Hem naar ziel en lichaam overgeven en toevertrouwen, om alleen in en door Hem, uit vrije genade, gezaligd en behouden te worden.

4. Het zaligmakend geloof dan merkt Petrus hier derhalve met recht aan als het middel, waardoor de uitverkorenen Gods aan hun zijde, bewaard worden.

Trouwens,

aa. Door het geloof worden zij bewaard, om niet te bezwijken onder de hevigste aanvallen van de vorst der duisternis.

a. Door het geloof schuilen zij bij Christus, om onder zijn schaduw zich te verbergen, en de vurige pijlen des bozen uit te blussen.

b. Door het geloof zien zij op Christus, die aan het kruis de kop der slang vermorzeld, en over alle overheden en machten getriomfeerd heeft. Ja,

c. Door het geloof halen zij uit Christus kracht en sterkte, om de bozen tegen te staan,

en kloekmoedig tegen dien ouden draak te strijden, en hem in de kracht van Christus te overwinnen.

bb. Door het geloof worden zij bewaard voor, en afgeschrikt van de zonde.

a. Door het geloof leren zij de schuilhoeken van hun boos en arglistig hart, en hun machteloosheid, meer in de grond kennen, hoe zij gedurig in gevaar zijn, om van het spoor der gerechtigheid af te wijken, en in de zonde te vallen, en hierdoor worden zij wakende en biddende gehouden, om niet in verzoeking te geraken. Ja,

b. Door het geloof zien zij in Gethsémané en op Golgotha, wat daar de heilige Jezus, die geen zonde kende, om hun zonde al heeft moeten en willen ondergaan, om aan de Goddelijke rechtvaardigheid in hun plaats volkomen te voldoen: en hierdoor leren zij de zonde in hare God-ontierendheid en verdoemelijkheid recht kennen, en worden dus met een heilige vreze voor dezelve bevangen, van deze afgeschrikt en bewaard.

cc. Door het geloof worden zij bewaard, voor wanhoop, wanneer zij in zware zonden gevallen zijn.

a. Door het geloof zien zij de heilfontein geopend, zelfs voor de grootste en hemelergendste zonden.

b. Door het geloof horen zij de getuigenis aller Profeten, dat een iegelijk (wie hij ook zij, en hoe grote zijn zonden ook zijn mogen), die in Christus gelooft, vergeving der zonden zal ontvangen door zijnen Naam.

c. Door het geloof nemen zij de toevlucht tot Christus, welken God voorgesteld heeft tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, en leggen al hun zonden op het Lam Gods gelovig neder.

d. Door het geloof omhelzen zij Christus en zijn gerechtigheid, en vertrouwen, dat Hij hun voorspraak is bij de Vader, en een verzoening voor hun zonde. Ja,

e. Door het geloof worden zij gerechtvaardigd, en hebben dus vrede bij God en in hun geweten, verzekerd zijnde, dat voor degenen, die in Christus Jezus zijn, geen verdoemenis is.

dd. Door het geloof worden zij bewaard, om niet te bezwijken in hun zwaarste verdrukkingen, die zij van een boze wereld in dit tranendal moeten ondergaan.

a. Door het geloof herdenken zij die trouwe bewaring Gods en menigvuldige reddingen, die zij van Sittim af tot Gifgal toe ondervonden hebben, en bemoedigen zich dus, dat die God van Beth-ël, die hen tot hiertoe zoo Vaderlijk bewaard, en uit zoo vele noden en doden verlost heeft, hen ook verder bewaren zal in, en verlossen uit al hun benauwdheden.

b. Door het geloof zien zij op die stad, wier kunstenaar en bouwmeester God is; op die onzichtbare dingen en toekomstige eeuwige heerlijkheid; op die onverderfelijke erfenis, die voor hen in de hemelen bewaard is; en dit zalig vooruitzicht verkwikt en versterkt hen zodanig, dat zij de hitte des daags en de koude des nachts in deze barre woestijn volvaardig willen ondergaan, *om met lijdzaamheid te lopen de loopbaan, die hun is voorgesteld, ziende op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus, dewelke, voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen de schande veracht, en gezeten is aan de rechterhand des troons Gods.* Achtende het daarvoor, dat het lijden van de tegenwoordige tijd niet is te waarden tegen de heerlijkheid, die dan aan hen geopenbaard zal worden.

c. Door het geloof merken zij al hun verdrukkingen aan als gezegende middelen, die hun ten goede moeten meewerken: om voor geestelijke hoogmoed en zelfverheffing bewaard te worden; om hoe langs zo meer de oude mens te leren kennen; en vooral,

hoe zij gedurig Goddelijke bewaring nodig hebben, om in de genade tot aan het einde toe te blijven volharden.

d. Door het geloof schuilen zij onder de banier van Christus, hun Koning, en op Hem, als hun liefste, liefelijk leunende, klimmen zij op uit de woestijn naar het hemels Kanaän, alwaar voor hen eeuwige vreugde en eeuwige blijdschap zal zijn. Ja,

e. Door het geloof overwinnen zij de wereld, en roemen in de verdrukkingen, verzekerd zijnde, dat noch verdrukkingen, noch benauwdheid, noch vervolging, noch honger, noch naaktheid, noch gevaar, noch zwaard, noch dood, noch Engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander scheepsel, hen zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, hun Heere.

Ziedaar, hoe des Heeren volk ook middellijk, aan hun zijde, door het geloof bewaard wordt.

aa. Dit komt mij echter nog aanmerkelijk voor, dat de Apostel niet in het afgetrokken zegt: Die u bewaard wordt *door het geloof*, maar dat hij *de kracht Gods*, als de eerste oorzaak van hun bewaring, vóór het geloof stelt, en als in één ademhaling met het geloof tezamen trekt. *Gij, die*, zegt de Apostel, *in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof*.

bb. Om hiermee, zo het mij toeschijnt, te kennen te geven, dat zij zichzelf door het geloof niet kunnen bewaren; maar dat ook zelfs het geloof, dat God door zijn alvermogenende kracht in hun hart gewrocht heeft, ook gedurig in de kracht Gods in hen bewaard en levend gehouden moet worden; en dat zij dus in de kracht Gods bewaard worden door het geloof.

a. O, uitnemendste troost, keurlingen van God, in uw leven en in uw sterven! Laat dan alle uw vijanden met al hun krachten u aanvallen; geen nood! U bent eeuwige grondvesten, die niet bewogen noch omver geworpen kunt worden. U zult door de vlam der verdrukkingen van uw geestelijke en lichamelijke vijanden, zomin verteerd worden, als het brandend braambos. Hij, die in het braambos woonde, is met u om u te beschermen en te bewaren; *en wanneer u door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken*, volgens Zijn belofte, Jes. 43: 2. Laat dan uw vijanden nog zoo sterk woeden; laat hen alle middelen in het werk stellen, om u te vernielen; geen nood! Alle instrumenten, die zich tegen u verheffen, zullen niet gelukken; u wordt in de kracht Gods bewaard door het geloof!

b. Maar nog meer moet u in verwondering wegzinken, wanneer u overweegt.

2. Het zalig en heerlijk einde, waartoe u bewaard wordt; het is, volgens onze tekstwoorden, ***tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatsten tijd***.

a. Zaligheid is een liefelijk woord, dat iedereen als wenselijk en dierbaar in de oren klinkt; het betekent eigenlijk: een bevrijding van al het kwaad, en een bezitting van het hoogste en oneindige goed.

a. Zeker, deze zaligheid geniet ieder gelovige aanvankelijk reeds in dit leven. Zo ras de uitverkoren zondaar geroepen en door Gods Geest wedergeboren is, en hij door het geloof Christus; als de enige Naam die onder de hemel gegeven is, door welke wij moeten zalig worden, omhelsd heeft, dan is hij zalig; dan is hij aanvankelijk bevrijd van alle kwaad, en hij bezit het hoogste en oneindige Goed.

1. Hij is wedergeboren tot een levende hope, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, tot een onverderfelijke en onverwelkelijke erfenis, die voor hem in de hemelen bewaard is.

2. Hij is getrokken uit de macht der duisternis, en overgezet in het koninkrijk des Zoons van Gods liefde.
3. Hij is verlost van de toom Gods, van de vloek der wet, van de macht des satans en van de heerschappij der zonde.
4. Hij is door het geloof met Christus op het nauwst verenigt, zodat er geen verdoemenis meer voor hem is.
5. Hij is door het geloof, om de verdiensten van Christus, gerechtvaardigd, van alle schuld en straf der zonde vrijgesproken, en heeft in Hem een recht gekregen ten eeuwigen leven,
6. Hij is geheiligd door de Geest onzes Gods, en zijn consciëntie is door het bloed van Christus gereinigd van dode werken, om de levenden God te dienen.
7. Hij is verzegeld met de Heiligen Geest der belofte, die het onderpand is zijner erfenis tot de verkregen verlossing, tot prijs van Gods heerlijkheid.
8. Hij is in hope, en verblijdt zich in de God zijns heils, die zijn deel is in eeuwigheid.
 - b. Ja, deze zaligheid geniet de ziel der gelovigen reeds volmaakt bij het scheiden van het stervende lichaam; dan wordt zij volkomen bevrijd van al het zondig en droevig kwaad, en geniet volmaakt de zalige gemeenschap van de Drieënige Verbonds-God.
 - c. Echter dunkt mij, dat Petrus hier nog een grotere zaligheid bedoelt, namelijk die zaligheid, welke Gods uitverkorenen eens hiernamaals naar ziel en lichaam zullen genieten; want hij spreekt met nadruk van

b. De zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd.

- a. Dat door de laatste tijd, de dag des oordeels verstaan moet worden, is zo duidelijk uit het gehele verband onzer woorden, dat ik niet nodig acht, zulks nader te betogen, noch andere opvattingen aan te roeren.
 1. Trouwens, die dag mag terecht de laatste dag en dus ook *de laatste tijd* genoemd worden.
 - aa. Niet alleen in tegenstelling van de eerste tijd der verschijning van Christus in het vlees, gelijk sommigen denken.
 - bb. Maar voornamelijk, in tegenstelling van de eerste dag der schepping, wanneer vóór dien dag geen tijd was, en dus ook na die laatste dag des oordeels geen tijd meer zijn zal, Openb. 10: 6; en derhalve met recht de laatste tijd.
 2. Een tijd, wel, ontzaggelijk voor de goddelozen, maar heugelijk voor des Heeren gunstgenoten; want het is een tijd, ja de laatste tijd, waarin
 - b. De zaligheid, die bereid is, geopenbaard zal worden.

1) hun zaligheid is bereid.

- aa. Bereid en voor hen geordineerd in Gods eeuwig raadsbesluit en voornemen der genade, die hen uitverkoren heeft in Christus, vóór de grondlegging der wereld.
- bb. Bereid en voor hen verworven door de dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid van Christus, die voor hen een oorzaak is geworden van eeuwige zaligheid; ja zoo verworven, dat zij niets meer daaraan te bereiden nodig hebben.
- cc. Bereid en als een dierbare schat voor hen bewaard in de hemelen. Christus, hun hoofd, hun leven en hun zaligheid, is in de hemel, die hen als zijn lidmaten tot zich zal nemen. Hij is, als de Voorloper, voorafgegaan, om in het huis Zijns Vaders voor hen plaats te bereiden. Maar voornamelijk,
- 2) Hun zaligheid is bereid, om geopenbaard te worden in de laatste tijd, wanneer Christus op de wolken des hemels komen zal, om te oordelen, de levenden en de doden; dan zal hun zaligheid, die wel bereid is vóór de grondlegging der wereld, verworven door het bloed van Christus, en voor hen bewaard in de hemelen, maar die

evenwel nu nog grotendeels, zoo voor hen zelf als voor alle andere mensen, verborgen is, openlijk in deszelfs volle luister en schitterender glans geopenbaard worden.

aa. Wanneer hun lichamen, wederom met hun zielen verenigd en levend gemaakt zijnde, uit het stof des doods zegepralende zullen verrijzen, en aan het verheerlijkte lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt zullen worden, om dus bekwaam te zijn, de zaligheid, die voor hen bereid is, te kunnen genieten, en Christus in de volle glans Zijner heerlijkheid te kunnen zien, gelijk Hij is.

bb. Wanneer zij door de Rechter der ganse aarde, voor Engelen en mensen, als gezegenden des Vaders genodigd zullen worden, om te komen en te beërven dat koninkrijk, hetwelk voor hen bereid is vóór de grondlegging der wereld.

cc. Wanneer zij opgenomen zullen worden in de wolken, de Heere tegemoet in de lucht, om zo altijd met de Heere te wezen; en,

dd. Wanneer zij ingeleid zullen worden in het huis des Vaders, in de erfenis der rechtvaardigen, om die zaligheid, die voor hen bereid, verworven en bewaard is, eeuwig en volmaakt naar ziel en lichaam te genieten, en de zalige Drie-enige Verbonds-God te verheerlijken.

c. O zaligheid, die door ons eindig verstand niet begrepen, noch met onze stamelende tong uitgedrukt kan worden! Wie kan de gordijnen der eeuwigheid openschuiven, om de zaligheid, die de volmaakte geesten der rechtvaardigen thans genieten, van nabij te aanschouwen, en daaruit op te maken, wat het na dien laatsten dag zal wezen? Wie kan spreken van zulke dingen, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en in geen hart des mensen zijn opgeklommen; die Gods liefde bereid heeft dengenen, die Hem liefhebben? Wie kan begrijpen die volmaakte kennis, die des Heeren gunstgenoten dan zullen hebben; die onbevleete heiligheid, waarmede zij dan overkleed zullen zijn, en die verzadiging van vreugde, die zij dan naar ziel en lichaam, voor Gods aangezicht, eeuwiglijk en altoos zullen genieten? Geen sterveling is hiervoor vatbaar! De verstgevorderden in de genade moeten betuigen: *Het is ons nog niet geopenbaard, wat wij dan zijn zullen.* Nu wandelen wij door geloof, en niet door aanschouwen; nu kennen wij ten dele; nu zien wij door een spiegel in een duistere reden. Immers zo moest zelfs de grote Paulus daarvan spreken, die, schoon eens tot in de derde hemel en in het Paradijs Gods opgetrokken, niets meer daarvan zeide, *dan dat hij woorden gehoord had, die geen mens geoorloofd zijn uit te spreken.* Hier kan dan de welsprekendste tong geen grotere welsprekendheid tonen, dan door te zwijgen!

Maar dit is troost genoeg voor Gods uitverkoren en gelovig volk, dat zij

c. Tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in de laatste tijd, *in de kracht Gods door het geloof bewaard worden*; ja zo bewaard worden, dat alle geestelijke en lichamelijke vijanden niet in staat zijn, om hen daarvan ooit te kunnen beroven.

a. O heerlijke troost voor des Heeren volk, in hun leven en in hun sterven! Hoe donker ook hun weg in dit tranendal moge wezen, hoe machteloos zij zich ook bevinden, om tegen hun machtige vijanden te kunnen strijden, evenwel dit is hun grootste bemoediging, dat zij in de kracht Gods bewaard worden, door het geloof, tot die voor hen bereidde zaligheid.

b. Maar ook een troost, die op de zekerste gronden rust. Immers hoezeer ook deze gewichtige waarheid door alle gezindheden buiten de Hervormde Kerk wordt tegengesproken, zij rust: behalve op deze tekst, op zoo vele andere klare en nadrukkelijke Schriftgetuigenissen, op zoo vele gronden van zekerheid, dat ik de palen van een leerrede zeer ver zou te buiten gaan, als ik die alle breedvoerig wilde uithalen, en de bedenkingen daartegen oplossen. Trouwens, dit is reeds voor lang door onze

Godgeleerden geschied; dus zal ik nu die gronden en bewijzen slechts kort samentrekken. Zeker, hoe mogelijk de afval der gelovigen ook aan hun zijde is, ja hoe onfeilbaar zeker zij afvallen zouden, indien zij niet bewaard werden in Gods kracht, en hoe waarachtig het ook is, dat de vermaningen tot volharding, in Gods Woord aan hen gedaan, de middelen en drangredenen daartoe aan hun zijde zijn; evenwel aan Gods zijde kunnen en zullen zij nooit geheel noch eindelijk afvallen; want

1) hun bewaring is gegrond in de deugden en volmaaktheden Gods.

aa. Door Zijn onafhankelijkheid kon niemand Zijnen wil weerstaan, noch Zijn voornemen verijdelen.

bb. Door Zijn alwetendheid kent Hij al de listige raadslagen hunner vijanden, en al het gevaar, waarin zich Zijn keurlingen ooit kunnen bevinden.

cc. Door Zijn wijsheid weet Hij de beste middelen te beramen en daar te stellen, om hen te beschermen en te verlossen.

dd. Door Zijn goedheid is Hij geneigd, om hen te willen, en

cc. Door Zijn onveranderlijke trouw is Hij verbonden, om hen, door Zijn almacht, in Zijn kracht te zullen bewaren.

2. hun bewaring is gegrond in de Drie-enige Verbonds- God, Vader, Zoon en Heilige Geest, en die grote weldaden, aan hen bewezen, door elk dier Goddelijke Personen; en dit is in het bijzonder opgesloten in het verband van ons tekstvers met het voorgaand 2e en 3e vers; want

aa. Heeft God de Vader hen lief gehad met een eeuwige liefde; heeft Hij ze uitverkoren vóór de grondlegging der wereld, en aan de Zoon tot een erfdeel gegeven; heeft Hij hen getrokken uit de macht der duisternis, en overgezet in het koninkrijk des Zoons Zijner liefde; heeft Hij ze, naar de grootheid Zijner barmhartigheid, wedergeboren tot een levende hope; heeft Hij hen geroepen tot het eeuwig leven en de eeuwige heerlijkheid (ja heeft Hij ze in Christus gerechtvaardigd, en dus niet alleen van alle schuld en straf der zonden vrijgesproken, maar hen ook een onveranderlijk recht gegeven ten eeuwigen leven;) heeft Hij nu zoo vele weldaden uit eeuwige, vrije ontfermende liefde aan hen bewezen en zou Hij ze dan ook niet bewaren tot de voltooide zaligheid, om hun die onvoltooide zaligheid, om hun onverderfelijke erfenis, die voor hen in de hemelen bewaard is, ten vollen deelachtig te maken? Is Hij dan niet een rotssteen, wiens werk volkomen is? Zou Hij dan laten varen de werken Zijner handen? Zou Hij dan toelaten, dat de rechtvaardige wankele tot in eeuwigheid? — dat zij verre! De raad des Heeren bestaat in der eeuwigheid; het vaste fundament Gods staat, hebbende deze zegel: *De Heere kent degenen, die de Zijnen zijn.* Jehovah is de bewaarder Zijner gunstgenoten; Hij, die het goede werk in hen begonnen heeft, zal het ook voleindigen tot op de dag van Jezus Christus, Filipp. 1: 6.

bb. Heeft Christus, de eniggeboren Zoon van God, hen zo liefgehad, dat Hij Zich in de eeuwige raad des vredes voor hen tot Borg gesteld heeft; heeft Hij in de volheid des tijds de gestalte van een geringe dienstknecht aangenomen, en Zijn liefde hierin op het krachtigst bevestigd, dat Hij Zijn eigen leven voor hen gesteld heeft; heeft Hij in hun plaats de wet gehoorzaamd, de toom Gods gedragen, en Zijn bloed aan het vervloekte kruishout vergoten tot vergeving van hun zonden; heeft Hij hen met dat dierbaar bloed gesprengd en verlost van de macht des satans, van de vloek der wet, en van de heerschappij der zonde, en ze tot Zijn eigendom gemaakt; ja heeft Hij zich door Zijn Geest met hen op het nauwst, gelijk een man met zijn vrouw, gelijk het hoofd met zijn leden, verenigd; heeft Hij nu zoveel weldaden aan hen bewezen, ... zou Hij ze dan ook niet bewaren? Zou Hij dan Zijn eigendom aan hun vijanden tot een roof overlaten? Zou Hij dan Zijn dierbaar bloed voor hen te vergeefs gestort hebben? —

dat zij verre! Hij kent hen, Zijn oog is op hen; Hij geeft Zijn schapen het eeuwige leven, zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand kan ze uit Zijn hand rukken; de poorten der hel kunnen hen niet overweldigen! Hij is als hun Hoofd vooraf gegaan, om in 's Vaders huis, waar vele woningen zijn, voor hen plaats te bereiden; Hij leeft in eeuwigheid, en zit aan 's Vaders rechterhand, om voor hen te bidden en eiste reeds met Middelaarsrecht in Zijn Hogepriesterlijk gebed: *Vader! ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen*, Joh. 17: 24.

cc. Heeft God de Heilige Geest hun hart vernieuwd, hun verstand verlicht, hun wil geheiligd en tot gehoorzaamheid des geloofs gebogen; blijft Hij in hen tot in der eeuwigheid, om ze te leren, te leiden en te heiligen; woont Hij in hen als in Zijn tempelen; is Hij in hen een Fontein van wateren, springende tot in het leven; dan spreekt ook van zelf, dat Hij hen ook zal bewaren tot aan het einde toe; trouwens, *zij zijn door de Heilige Geest verzegeld tot op de dag der verlossing*, Ef. 4: 30.

3. Hun bewaring is gegrond in de beloften Gods. Heeft de getrouwe Verbonds-God beloofd, dat Zijn goedertierenheid van hen niet zal wijken, en het Verbond Zijns vredes niet zal wankelen, en dat zulks Hem zijn zou als de wateren Noachs, welke Hij zwoer, dat niet meer over de aarde zouden gaan, Jes. 54: 9, 10; heeft Hij beloofd, dat zij, die Hem liefhadden, in eeuwigheid zal bewaren, Ps. 37: 28; 145: 20, ... de beloften Gods zijn *ja en amen*, en zo onveranderlijk, gelijk Hij in Zijn Wezen onveranderlijk is. Hij zal bij hen zijn, en zij zullen noch door de rivieren overstroomd, noch door het vuur verbrand, noch door de vlam aangestoken worden, volgens de belofte, Jes. 43: 2.

4) Om nu niet te zeggen, dat de Godverheerlijkende roemtaal van zoveel heiligen, zonder deze waarheid, ijdel en onzeker zoude zijn geweest; ziet, onder vele alleen, Asaf, Ps. 73: 24--26, en Paulus, Rom. 8: 31-32; 2 Tim. 4: 7, 8, om andere bewijzen, uit de zekerheid die men hebben kan van zijn verkiezing enz., nu voorbij te gaan.

c. Wij besluiten derhalve met Petrus, op vaste gronden, dat de uitverkoren geroepene heiligen in de kracht Gods bewaard worden tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd.

B. Deze stellige waarheid nu gebruikt de Apostel met recht, om de gelovige verstrooiingen (en ook met hen alle gelovigen) te bemoedigen en te versterken, om hun weg naar het hemelse Kanaän getroost en met blijdschap te bewandelen. Hij wil zeggen: "Het is waar, o dierbaar eigendom van Jezus! het is waar, uw vijanden zijn machtig en menigvuldig, die u van alle kanten aanvallen; de duivel, de zonde en de wereld zoeken gedurig u te verleiden, en, ware het mogelijk, u van de eeuwige gelukzaligheid te beroven. In u is ook geen kracht, om uzelf te kunnen bewaren, zodat u, ziende op de macht uwer vijanden en op uw machteloosheid, ogenblikkelijk in het grootste gevaar zijt, om uit uw standvastigheid uit te vallen, en tot dwaasheid weder te keren. Maar, geen nood, o lievelingen van God! herinnert u uw zalige betrekking, die u hebt op de zalige Drie-enige Verbonds-God en Zijn heerlijke beloften, aan u gedaan; ja herinnert u die grote weldaden, die de vrijmachtige God uit eeuwige ontfermende liefde, aan u, boven vele duizenden andere mensen, bewezen heeft. *U bent uitverkoren, naar de voorkennis Gods des Vaders, in heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus*. U bent naar de grootheid Zijner barmhartigheid, wedergeboren tot een levende hope, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Een onverderfelijke, onbevleete en onverwelkelijke erfenis is voor u in de hemelen bewaard; en derhalve zult u ook tot die erfenis, en tot het volle genot daarvan bewaard worden. Laten dan al uw vijanden

nog zo sterk woelen; laat hen met al hun krachten u aanvallen, en al hun pijlen op u afschieten; geen nood! U zult door de vlammen der verdrukkingen van uw geestelijke en lichamelijke vijanden niet verteerd worden. U zult bevonden worden meer dan overwinnaars te zijn; niet in en door uw kracht, dan zou u moeten bezwijken; maar u zult triomferen in de God uws heils, die u tot hiertoe in zijn kracht bewaard heeft, en ook verder als Zijn eigendom bewaren zal tot in eeuwigheid, en die niet zal rusten totdat Hij in u Zijn werk voleindigd, en de voor u bereidde en bewaarde erfenis u ten volle heeft doen bezitten. Houdt dan goede moed, verheugt u onder alle verzoeken en beproevingen uws geloofs. "Gij wordt in de kracht Gods door het geloof bewaard tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd."

TOEPASSING.

A. Ziedaar de krachtdadige bewaring van een Christen tot de eeuwige gelukzaligheid, door Petrus, ter bemoediging van de gelovige verstrooilingen (en ook met hen van alle gelovigen) voorgesteld, om hun weg in deze woestijn naar het hemels Kanaän, onder al hun verdrukkingen getroost en met blijdschap te bewandelen, met uw aandacht, zo kort als doenlijk was, overwogen.

B. O dierbaarst voorrecht, heerlijkst geluk der uitverkorenen Gods! O zalige troost in leven en in sterven, in de kracht Gods door het geloof bewaard te worden tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd!

A. Maar zo onbegrijpelijk grote dit zalig voorrecht is, zijn het echter maar weinigen, die zich deze troostrijke woorden op goede gronden kunnen toe-eigenen, en in dit heerlijk geluk zich kunnen verblijden. Trouwens,

1. Deze zalige troostwoorden raken immers u niet, die uw doodvijanden nooit hebt leren kennen: maar, met hen in bestendige vriendschap, onbekommerd en zorgeloos voortleeft.

a. Die nog nooit uw verbond met de god dezer eeuw hebt te niet gedaan, maar getrouw in zijn dienst als slaven blijft volharden.

b. Die nog nooit de vriendschap met de zonde hebt verbroken, maar daarin uw geluk stelt, wanneer ge u in het bedrijven ervan ongestoord kunt vermaken.

c. Die nog nooit de vijandschap tegen de wereld hebt aangekondigd, maar, tot de wereld behorende, en der wereld gelijkvormig zijnde, u ten hoogste gelukkig acht, als u maar boven anderen kunt uitmunten in de wereld.

2. Deze zalige troostwoorden raken immers u ook niet, die uw gevaar nooit hebt leren kennen, maar met de gerusten in Sion, en de zekeren op de berg van Samaria, vrolijk uwen weg bewandelt, en, zonder enig gezicht van uw gevaar, in het hart van de zee en in het opperste van de mast gerust slaapt, Spr. 23: 34; ja zelfs door alle waarschuwingen, die aan u gedaan worden, niet wilt wakker worden, maar uzelf vrede belooft, al wandelt u naar het goeddenken van uw hart.

3. Deze zalige troostwoorden raken immers u ook niet, die uw geestelijke machteloosheid nooit hebt leren kennen; maar door uw eigen kracht, wijsheid en vermogen uzelf zoekt te bewaren, en de krachtdadige Goddelijke bewaring, niet eens nodig acht, ja veracht.

4. Deze zalige troostwoorden raken immers u ook niet, die het zaligmakend geloof nooit hebt leren kennen; maar die, alleen op een ingebeeld historisch geloof rustende, nog buiten de gemeenschap van de Drie-enige Verbonds-God, de Bewaarder Israëls, gerust heenleeft.

a. **Ongelukkige mensen!** Wat is uw gevaar dan groot! Ja zoveel te groter is het, daar u uw vijanden niet kent, uw krachteloosheid niet gelooft, en uw gevaar niet ziet! Het is

waar, u wordt nog door de algemene Goddelijke Voorzienigheid in de kracht Gods bewaard; de Heere draagt u nog in Zijn lankmoedigheid; Hij spaart en bewaart u nog in het land der levenden, anders zou u in uw gevaar al lang omgekomen zijn. Maar kunt ge u op goede gronden verzekeren; dat u bewaard wordt tot zaligheid?

Mens! redelijk mens! bedrieg u toch niet! Zet u toch op geen zandgronden neer. Beloof u toch de zaligheid niet op uw uitwendige godsdienstige plichtsbetrachting; u zou bedrogen uitkomen, wanneer het telaat zal zijn; maar laat mijn waarschuwing in uw oren en harten ingang vinden. Indien u zo in uw onbekeerde staat moedwillig en hardnekkig blijft voortleven; indien u uw vijanden en uw gevaar bij Goddelijk licht niet leert kennen; indien u door het zaligmakend geloof geen deel krijgt aan de zalige Drie-enige Verbonds-God, dan wordt u bewaard tot een eeuwige rampzaligheid, die ook bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd.

a. Ontzaggelijke tijd, wanneer geen tijd meer zijn zal, om u te bekeren en met God te verzoenen! De Engel heeft het gezworen bij Dien, die leeft in alle eeuwigheid, Openb. 10: 6.

b. Ontzaggelijke tijd, wanneer het verschrikkelijk vonnis van een eeuwige rampzaligheid openlijk voor Engelen en mensen u aangekondigd zal worden, en u die ontzaggelijke donderstem uit de mond van Christus uw vertoornde Rechter zult horen: *Gaat weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, dat de duivel en zijn engelen bereid is vóór de grondlegging der wereld!*

c. Ontzaggelijke tijd, wanneer u tot uw smart eeuwig zult moeten ondervinden, hetgeen u nu niet wilt geloven en betreuren zult die aangename tijd, die u moedwillig verwaarloosd hebt!

d. Ontzaggelijke tijd, wanneer na dien tijd niets zijn zal, dan een eindeloze eeuwigheid! Een eeuwigheid, die geen tijd noch einde kent! Een eeuwigheid, die door hare duurzaamheid uw rampzaligheid eindeloos zal verzwaren!

b. Och, zondaars! Ik bid u, neemt het toch ter harte! Een eeuwig gevaar hangt over uw hoofd. Er is nog tijd, zoo lang als u nog in de tijd zijt; maar wie weet, hoe kort die tijd voor u zijn zal! Mogelijk zal het nu voor u de laatste tijd zijn, dat u nog het zalig Evangelie hoort verkondigen; mogelijk zal de Heere deze dag of in deze nacht u opeisen, om rekenschap te geven, en dus aan uwen tijd een einde maken. Zou u dan die korte tijd, welke de Heere u nog schenkt, en in Zijn lankmoedigheid u nog in het land der levenden spaart, moedwillig verwaarlozen? Zelfs een ooievaar aan de hemel weet zijn gezette tijden, en een tortelduif, een kraan en een zwaluw nemen de tijd hunner aankomst waar; en zou u dan onredelijker met uzelf handelen, dan die onredelijke schepselen, die de tijd waarnemen, om hun welvaren te bevorderen? Zou u dan de rijkdom van Gods goedertierenheid, verdraagzaamheid en lankmoedigheid nog langer blijven verachten, en uzelf, naar uw hardigheid en uw onbekeerlijk hart, toorn vergaderen als een schat, in de dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods, in de laatste tijd?

c. En daarom, laat toch de tijd zoo zorgeloos niet langer voorbijgaan. Heden, heden, terwijl u Gods stemme hoort, verhardt toch uw hart niet! Maar bedenkt, wat tot uw vrede, wat tot uw zaligheid dient. Zie, nu is het nog de welaangename tijd; zie, nu is het de dag van zaligheid! Koopt dan de tijd uit, en roept tot God, om genade te vinden en geholpen te worden ter bekwamer tijd.

a. Smeekt tot God, dat Hij u aan u zelf ontdekke, hoe u in Adam gevallen bent en in hem het recht op een eeuwige zaligheid verloren hebt.

b. Smeekt tot God, dat Hij u uw doodvijanden, vooral uw boos, zondig en arglistig

hart, uw gevaar en uw geestelijke machteloosheid, recht moge leren kennen, dan zou u leren roepen, om in Zijn kracht bewaard te worden.

c. Smeekt tot God vooral, om de Geest des geloofs, en wendt u, op het aanbod van genade, tot Christus, om alleen in en door Hem deel te krijgen aan die zaligheid, die Hij verworven heeft, en die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd.

B. En gij, *kinderen des Allerhoogsten!* U raken deze troostrijke woorden in volle kracht, wat volk is u gelijk! U zijt die bewaarden in Israël, die door de machtigste vijanden, ja zelfs door de poorten der hel niet overweldigd kunt worden. U zijt het, die de weg in deze woestijn naar het hemels onder de grootste verdrukkingen, gemoedigd en getroost kunt doorwandelen. U zijt het, die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd.

1. O zalig voorrecht! Wie kan het met zijn stamelende tong naar waarde verheffen? wie kan het met zijn eindig verstand begrijpen? Moet u niet, o keurlingen van God! als u uw geluk recht overweegt, in verwondering en aanbidding wegzinken? Want

a. Ziet u op de heerlijke Persoon, die u bewaart: het is de onafhankelijke, onveranderlijke, alwetende, alomtegenwoordige, almachtige, goedertieren, getrouwe, barmhartige en eeuwige Verbonds-God, die u in Zijn kracht kan, wil en zal bewaren.

b. Ziet u op uzelf, die bewaard wordt: u bent in uzelf een arm, ellendig en machteloos volk, dat geen kracht heeft, om zichzelf te kunnen bewaren; dat naar ziel en lichaam, voor alle gevaren bloot ligt, dat ieder ogenblik in het grootste gevaar zich bevindt, om door uw uit- en inwendige vijanden verslonden te worden.

c. Ziet u op het zalig en heerlijk einde, waartoe u bewaard wordt; het is de zaligheid, die voor u bereid en verordineerd is vóór de grondlegging der wereld, die voor u bereid en verworven is door het dierbaar bloed van Christus; die voor u bereid en als een dierbare schat bewaard wordt in de hemelen, en dat om geopenbaard te worden in de laatste tijd, die grote dag des oordeels.

d. Ziet u op uw gronden van zekerheid, waarop deze uw bewaring rust: deze zijn niet binnen u, maar in de Drie-enige Verbonds-God, in Zijn deugden en volmaaktheden en in Zijn beloften, die zo onveranderlijk zijn, als Hij in Zijn Wezen onveranderlijk is.

2. Welaan dan, Godzaligen! erkent met dankzegging uw zalig voorrecht: geeft Gode de ere, dat u door de genade nog zijt, die u zijt. U zou immers al lang door de ouden draak verslonden, door de zonden overwonnen, en door een boze wereld verleid en vernield zijn geworden, indien God in Zijn kracht u niet bewaard had! En waartoe, ja waartoe zou u niet nóg vervallen, indien God u niet ogenblikkelijk in Zijn kracht bewaarde? O! aanbidt en verheerlijkt de bewaarder Israëls, die u in zijn kracht tot hiertoe bewaard heeft, en vertrouwt op Hem, Hij zal u ook verder tot het einde toe bewaren.

3. Vrees dan niet, gij wormpje Jacobs! God is met u, om u te leiden, te helpen, te beschermen en te bewaren. En zo God met u is, wie zal dan tegen u zijn? Ja vrees niet, uw staat is nu veel vaster en zekerder, dan die van Adam in de staat der rechtheid; want u wordt bewaard in de kracht Gods!

4. Troost uzelf en elkander met deze woorden. Laat mij toe, om zulks te bevorderen, dat ik u de Goddelijke beloften nog eens herhaal. O, laten al uw vijanden met al hun krachten u aanvallen, geen nood! Alle instrumenten zullen tegen u niet gelukken. U leeft op eeuwige grondvesten, die niet omver geworpen kunnen worden; u bent die bewaarden in Israël, die door de hete vlammen der verdrukkingen niet verteerd, niet verbrand zullen worden. Hij, die in het braambos woonde, is met u. Zijn oog is op u, en al wat Hij is, is en blijft Hij voor u! Hij zal u versteken in zijn hut, ten dage des

kwaads, en u verbergen in het verborgene Zijns aangezichts. Hij zal tot een vurige muur rondom u zijn, en u in Zijn kracht bewaren als de appel van Zijn oog. Hij zal u met Zijn rechterhand ondersteunen, en uw krachten vernieuwen, om te lopen, zonder moede te worden, en te wandelen zonder mat te worden. Hij zal in eeuwigheid niet toelaten, dat de rechtvaardige wankele. De Drie-enige God heeft zich daartoe verbonden.

5. Tracht vooral naar vermeerdering des geloofs; want u wordt niet alleen *onmiddellijk* bewaard, in de kracht Gods, maar ook *middellijk* aan uw zijde, door het geloof.

a. Door het geloof zult u, in de kracht Gods, tegen de duivel, de zonde en de wereld kunnen strijden, en over hen triomferen.

b. Door het geloof zult u die God-onterende en schadelijke twijfelingen (alsof God ooit moede zou worden, om u in al uw veranderlijkheid en trouweloosheid verder te bewaren) meer overwinnen, en zien, dat, ofschoon u ontrouw wordt, God die Zichzelf niet verloochenen kan, en die al uw trouweloosheden van eeuwigheid geweten heeft, evenwel getrouw en onveranderlijk blijft.

c. Door het geloof zult u kracht ontvangen, om ook naar uw plicht, uzelf te bewaren in de liefde Gods, te bewaren voor de zonden, die u die zalige troost zouden benemen, en u bij aanvang dat zalig voorrecht waardig te gedragen.

d. Door het geloof zult u van Mesech en Kedar in het hemels Kanaän kunnen inzien, en u verlustigen in die onverderfelijke erfenis, die daar voor u bewaard is. En door dit zalig en zielverkwikkend vooruitzicht zult u onder de hevigste verdrukkingen, die u in dit tranendal moet ondergaan, het hoofd omhoog heffen, en met blijdschap uw weg naar Sion bewandelen. Ja,

e. Door het geloof zult u reikhalzende uitzien naar de laatste tijd, waarin de voor u van eeuwigheid bereide zaligheid, tot welke u bewaard wordt, voltooid zal worden.

a. O zalige tijd, wanneer geen tijd meer zijn zal, dat u ooit meer door de duivel, de zonde en de wereld gekweld zult kunnen worden.

b. O zalige tijd, wanneer de zaligheid, die voor u bereid, verworven en bewaard is, echter nog voor u en alle mensen verborgen is, in haar volle glans en luister, voor Engelen en mensen geopenbaard zal worden!

c. O zalige tijd, die de laatste tijd zijn zal, en, door de eindeloze eeuwigheid verzwolgen, geen einde zal hebben!

d. O zalige tijd, wanneer het geloof in aanschouwen verwisseld zal worden! Wanneer u zult ondervinden hetgeen wij nu onder geen woorden hebben kunnen brengen! Wanneer u zult genieten hetgeen u nu met uw bekrompen verstand nog niet kunt begrijpen! Wanneer u zult bezitten dat grote goed, dat God weggelegd heeft voor dengenen die Hem vrezen. Ja wanneer u zult zien en horen hetgeen geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en in geen hart des mensen is opgeklimmen, hetgeen God bereid heeft dengenen, die Hem liefhebben! Amen.

DEEL II**Christiaan Salomon Duijtsch, zijn laatste levensjaren**Door **Dr. J. Haitsma**Uitgeverij **De Groot Goudriaan, Kampen**

Hoofdstuk II.

Christiaan Salomon Duijtsch vlucht, terugkeer en afzetting in 1795 en zijn feitelijke, doch postume rehabilitatie in februari 1796**De politieke situatie**

De laatste twee stadhouders, Willem IV en Willem V hadden te weinig aan de verwachtingen van velen beantwoord. Grove wantoestanden in de regering van de Republiek hadden ze laten bestaan. Daardoor bleef er een voedingsbodem voor de haat tegen het huis van Oranje in bepaalde kringen en velen die van de genoemde stadhouders een grondige verbetering verwacht hadden, werden teleurgesteld. Zo was uiteindelijk de sterke stroom van de revolutie die vanuit Frankrijk kwam opzetten, niet meer te stuiten. Toen de Franse troepen in de winter van 1794/95 over de bevroren rivieren ons land konden binnentrekken, werd de val van dat huis en de ineensstorting van het bestaande staatsbestel een feit. Het vertrek van respectievelijk de prinses en Willem V maken het wel heel duidelijk zichtbaar.

Ook in het leven van ds. Christiaan Salomon Duijtsch heeft dat ingrijpende gevolgen gehad. Het leidde zelfs tot zijn afzetting op 30 september 1795 door de Municipaliteit van Mijdrecht, ruim een maand voor zijn dood.

Duijtsch' vlucht, terugkeer, hervatting van ambtelijke werkzaamheden en de spanningen daaromheen, met name tussen de kerkenraad en de Municipaliteit.

Toen midden januari 1795 de Fransen Utrecht binnentrokken, voelden velen in Mijdrecht zich niet veilig, met name voor de terugtrekkende troepen van het leger der Republiek en vluchtten. Ook ds. Duijtsch. Dat weten we uit de notulen van het Gerecht van Mijdrecht, dat op zondag 18 januari 1795 in spoedvergadering bijeen was. We lezen daarin namelijk: Voorts is "in deliberatie gebracht den vlucht van de Predikant Duitsch van heden nacht, het stilstaan der openbare godsdienstoefeningen en het nadeel dat de diaconie-armen daardoor komen te lijden ..."

In verband niet deze zaken nam het Gerecht direct maatregelen. De notulen gaan aldus verder: "Om in dit laatste (het nadeel der diaconie- armen) provisioneel te voorzien is met de kerkeraad overlegd en vastgesteld dat ze eenmaal per week bij alle gereformeerde huisgezinnen niet een besloten bus zullen laten rondgaan om een liefdegift te verzamelen en het nadeel van de diaconie, door de vlucht van Do. Duitsch veroorzaakt, langs dien weg te repareren."

Het Gerecht had dus zorg voor de armen, een goede zaak. Met betrekking tot de eredienst hield het op zaterdag 24 januari 1795 een vergadering met de kerkeraad "om te zorgen dat er wekelijks zou gepredikt worden en dus door de vlucht van den predikant Duitsch de godsdienstoefeningen niet verder stilstaan." De kerkeraad stemde hiermee in en kon meedelen "dat morgen door de predikant Immink van Thamen de dienst zou worden waargenomen". Ook deze zorg was lofwaardig. Het Gerecht handelde hier zelfs naar artikel 36 van de Nederlandse geloofsbelijdenis waarin staat: "En hun roeping (namelijk die van de overheid) is niet alleen acht te geven op de openbare orde en daarover te waken, maar ook de hand te houden aan de heilige kerkedienst, .. het Koninkrijk van Jezus Christus voortgang te doen hebben en

het Woord van het evangelie overal te doen prediken ...?"

De zorg van het Gerecht was echter niet zo heilig als het scheen. Dat blijkt uit hetgeen in de notulen hierop onmiddellijk volgt, ook al verwijst het Gerecht naar artikel 80 van de Dordtse kerkorde: "Terwijl verder aan de kerkeraad is gerecommandeerd en door hem aangenomen om zodanige demarches (= stappen) met betrekking tot de predikant Duitsch in acht te nemen als volgens kerkenordering behoort." De lezer moet weten, dat het genoemde artikel onder "de grove zonden die waardig zijn met opschorting of afstelling van den dienst gestraft te worden" als voornaamste ook noemt "trouweloze verlating" van de dienst. Veelzeggend is dat in deze vergadering van het Gerecht slechts twee personen present waren, namelijk de schout J.P. Westerwijk Forsborgh en de secretaris Hensuma. De eerste was een felle patriot.

Hensuma was een meegaand man. Hij bleef ook onder het patriottisch bestuur secretaris.

Zondag 25 januari beraadde de kerkenraad zich in het bijzijn van de naburige predikanten, die van Kudelstaart en Thamen op de situatie. Hij keurde toen wel eenstemmig de retraite, zoals hij het noemde, van Duijtsch af, maar wilde verder afwachten welke redenen de dominee daarvoor zou aanvoeren. We geven nu de belangrijkste momenten in de verdere gang van zaken zoveel mogelijk in chronologische volgorde weer.

Op zaterdag 31 januari was "het volk van Mijdrecht door publieke omroeping behoorlijk geconvoceerd, in de grote kerk vergaderd. De burger Jan Pieter Westerwijk Forsborgh herinnerde "in een zeer toepasselijke aanspraak" aan "de voorgevallene omwenteling in ons vaderland" en stelde bepaalde burgers aan het volk voor om hen leden van het comité revolutionair te laten zijn. Deze moesten dan de representanten van het volk benoemen, de zogenaamde Municipaliteit, zakelijk de opvolgster van het Gerecht. Deze Municipaliteit trad in functie op 3 februari. Voorzitter was ... Jan Pieter Westerwijk Forsborgh.

Zaterdag 7 februari kwam ds. Duijtsch weer boven water. Toen begon een verbeterde strijd tussen de Municipaliteit en de kerkenraad die tot grote spanningen in de laatste tijd van Duijtsch' leven zouden leiden en waarin hij door de Municipaliteit ten diepste gekrenkt zou worden. Tot dusver was hiervan vrijwel niets bekend. Kerkenraadnotulen uit die tijd zijn er niet meer en de notulen van de Municipaliteit geven slechts gedeeltelijke informatie.

Een naspeuring in het Rijksarchief te Utrecht bracht ons echter verder. In de enorme folianten van de notulen van de Representanten 's Lands van Utrecht bleken er over deze zaak nog al wat gegevens te zijn. Met name kregen we met een soort "dossier Duijtsch" dat zich achterin de notulenfoliant van oktober/november 1795 bevindt, heel belangrijk materiaal in handen. Onder meer een af schrift van het afzettingsbesluit van de Municipaliteit, een uitvoerige protestbrief daartegen van de kerkenraad, gericht aan de Representanten 's Lands van Utrecht en een zeer uitvoerige schriftelijke verdediging door de Municipaliteit van de afzetting van de predikant, eveneens aan de genoemde Representanten gericht. Met behulp van het een en ander kunnen we nu het volgende vertellen.

Nauwelijks was Duijtsch opgedoken of de Municipaliteit berichtte nog diezelfde dag in een rekwest aan de kerkenraad dat hij de predikant niet eerder z'n werk mocht laten hervatten voordat deze zich behoorlijk over zijn absenteren had verantwoord. De kerkenraad ging hiermee akkoord en Duijtsch leverde, eveneens op diezelfde dag bij

hem "eene Missive" in "bevattende de redenen welke hem tot zijn vertrek bewogen hebben".

Deze verantwoording luidde aldus: "Welk een menigte van onheilen hingen ons in deze dagen niet boven 't hoofd? Wie kon ons verzekeren dat de troepen die uit de naburige plaatsen retireren moesten niet door deze plaatsen zouden trekken? Wie kon ons verzekeren dat deze retirade in goede orde zou geschieden? Hoe veel dorpen zijn niet het slachtoffer van hun woede geweest? Wie kon ons verzekeren dat er door deze plaatsen geen stropende groepen zouden komen? Is Mijdrechts burgerij niet in de wapenen geweest? En wie kan zich een tafereel vormen zo geweld met geweld moest gekeerd worden indien de burgerij had moeten zwichten?"

Maar boven dit alles, daar ik mijn lichaamsgestel in het jaar 1787 heb leren kennen, daar de omstandigheden mij een ziekte veroorzaakten, verplichtten mij de rechten van de mens mij schielijk voor enige tijd te absenteren zoals ik reeds vooraf aan drie leden van kerkenraad voorstelde ...'

De kerkenraad nam die dag nog geen beslissing met betrekking tot de ambtshervatting van z'n predikant. Hij droeg de consulent, ds. Immink, die blijkbaar ook in die vergadering aanwezig was, op aan de Municipaliteit informatie te vragen betreffende "de toestand en de algemene veiligheid sedert de omwenteling van zaken in deze dorpen teneinde des te beter te kunnen oordelen over de verantwoording, door de predikant wegens zijn absentie uit deze gemeente ingeleverd."

De burger Forsborgh stelde deze zaak in de eerstvolgende vergadering van de Municipaliteit, die van maandag 9 februari, aan de orde. Deze besloot aan de kerkenraad te moeten berichten:

"Dat zeker de uitzichten van algemene onheilen enige dagen voor de omwenteling zeer groot waren; doch dat er voor deze plaats geen enkele reden geweest is om voor die onheilen zo bijzonder te moeten vrezen, maar juist het tegenovergestelde: om met dankzegging aan de goddelijke goedheid te mogen vertrouwen dat het hier heel gelukkig zou aflopen. En dat niet alleen wegens de bijzondere situatie en ongelegen ligging ervan voor doortrekkende troepen, daar ze voor geen stad de dichtstbijzijnde bruikbaarste weg tot een andere stad leverde, maar vooral omdat men toen reeds, vóórdat de predikant Duitsch zich absenteerde, zeker wist dat het Engelse krijgsvolk, dat toch algemeen toonde meer onmenselijkheid tot plunderen en roven dan braafheid tot strijden te bezitten, ja, die in voldoende mate alle voorgevallen ongeregelheden bedreven ... niet door deze plaats zouden passeren; ze hadden zich reeds naar het Gelderse aan de kant van Overijssel teruggetrokken. Daarom had juist deze plaats bij uitstek boven vele andere in dit gewest van ons land de beste uitzichten met betrekking tot de veiligheid van personen en bezittingen.

Wat de bewapening der burgerij betreft, waarvan de predikant in zijn verantwoording gewaagt, deze is gebeurd na zijn vertrek en kan hem dus geen reden tot afwezigheid gegeven hebben, maar ze zou hem zelfs, als hij hier present geweest was, hebben moeten geruststellen en hij zou zich op de ijver van zijn welgezinde medeburgers ook met betrekking tot zijn eigen veiligheid hebben moeten verlaten.

Evenmin is duidelijk dat de grond tot zijn absentie kan worden gezocht in de herinnering aan het gebeurde in 1787, daar een doortrekken van troepen, zoals toen gebeurde, officieel en met reden niet te verwachten was. Want de provincie had reeds gecapituleerd en ten gevolge van die capitulatie waren alle troepen waardoor ze tevoren bezet was, reeds van haar territorium of geheel, of in zoverre geweken dat men er hier niets van te duchten had.

Zoals al deze redenen de predikant Duitsch hadden kunnen geruststellen, zo is ook van achteren gebleken dat "de reden van zijn weggaan uit deze plaats veeleer veroorzaakt is door een misplaatste vrees, voortkomend uit de stem van een veroordelend geweten, daar hij zich kon herinneren hoe hij de Fransen, onze verlossers, had uitgemaakt voor een woeste menigte, die niets anders bedoelde dan ons van godsdienst en vrijheid, leven en bezittingen te beroven."

De volgende dag, dinsdag 10 februari, kwam de kerkenraad weer bijeen. In zijn reeds genoemd schriftelijk protest tegen Duijtsch' afzetting, waarmee hij zich in oktober 1795 tot de Representanten 's Lands van Utrecht richtte, deelt hij uit die vergadering het volgende mee: "... is ingebracht een nadere verantwoording door de predikant tot opheldering en meerdere bevestiging van de reeds gegeven redenen, met dat gevolg, dat in die vergadering is geoordeeld dat Dominee Duijtsch beter gedaan had indien hij zich niet van zijn plaats had geabsenteerd, doch dat de kerkenraad geen vrijmoedigheid had om hem te rekenen tot zulke predikanten die hun dienst trouweloos verlaten hebben. Hij verklaart daarom dat hij hem (= Duijtsch) toelaat tot de volle waarneming van zijn dienst met volkomen en hartelijke bereidwilligheid, om hem al het verkeerde dat in zijn gehouden gedrag mocht zijn, graag te vergeven, in de hoop dat alles met de mantel der liefde zou bedekt worden en men ter bewaring van eendracht en broederschap over het voorgevallene zou zwijgen, en dat de kosten door de absentie van Dominee Duijtsch veroorzaakt, door hem zouden moeten worden gedragen ..."

De volgende dag, woensdag 11 februari, vergaderde de Municipaliteit weer. Natuurlijk was de beslissing van de kerkenraad haar ter ore gekomen en waarschijnlijk heeft ze de kerkenraad ontboden. Hoe het ook zij, de notulen van deze vergadering melden: "Compareerde (= verscheen) nog de kerkenraad der gereformeerde gemeente alhier. Hem werd voorgehouden (natuurlijk door de voorzitter, de burger Forsborgh) dat het hun plicht was de teruggekomen predikant Duitsch niet tot de openbare predikdienst toe te laten voordat hij zich behoorlijk om zijn ontijdige vlucht had gerechtvaardigd ... 't geen door hen is aangenomen."

Hoe zijn de laatste woorden bedoeld? Waarschijnlijk niet zoals de Municipaliteit wilde. Wat we, dank zij de in het "dossier Duijtsch" bewaard gebleven en hiervoor reeds geciteerde protestbrief van de kerkenraad, wel weten is dat er in de tweede helft van die week een enorme spanning en activiteit, zowel voor als tegen de ambtshervatting van ds. Duijtsch in Mijdrecht geweest is. Op de reeds geciteerde woorden van de protestbrief volgt eerst de mededeling: "dat Dominee Duijtsch in de vergadering van zaterdag den 14e dier maand (februari) de bovengenoemde resolutie van de kerkenraad (genomen in z'n vergadering van 10 februari) met dankzegging heeft aanvaard en in de daarop volgende tijd ter voldoening van de gemaakte kosten betaald heeft een specificatie van tachtig guldens en negen stuivers".

Maar dan volgt de passage, waaruit blijkt wat er zich met name op donderdag 12 en vrijdag 13 februari rondom de ambtshervatting van de predikant heeft afgespeeld: "Dat na dit alles, zowel de kerkenraad als dominee Duijtsch hebben moeten vaststellen, dat deze zaak daarmee tot wederzijds genoegen was afgelopen en dat ze geen verdere gevolgen zou hebben, ook niettegenstaande in die vergadering van de 14e februari waren ingebracht twee adressen: het ene getekend door zevenenveertig personen, zich noemende lidmaten van de hervormde gemeente te Mijdrecht, met verzoek om de predikant Christiaan Salomon Duijtsch van zijn dienst te suspenderen (=schorsen) en de classis daarvan kennis te geven; en het andere, getekend door honderdachtendertig personen, zich insgelijks noemende lidmaten der gereformeerde

gemeente te Mijdrecht, verzoekende dat de meergemelde predikant Duijtsch tot het verrichten van zijn gewoon werk mocht worden toegelaten."

Die donderdag en vrijdag zijn er dus twee lijsten door de gemeente gegaan en 185 lidmaten hebben getekend. Ongeveer een kwart van de gemeente was tegen de dominee en we mogen er wel aan toevoegen: Oranje en drie kwart was vóór hem en het huis van Oranje. Als de kerkenraad al gearzeld zou hebben of hij, na de op 11 februari ontvangen waarschuwing van de Municipaliteit, ds. Duijtsch nog wel zou laten optreden, dan heeft de uitslag van deze handtekeningactie hem daar wel overheen geholpen. Dat de gemeente heel dankbaar was, dat ds. Duijtsch op zondagmorgen 15 februari weer dienst deed, blijkt uit de opbrengst der collecte. Die bedroeg f 28,80, ruim vijf maal zoveel als in een gewone dienst.

In de genoemde protestbrief lezen we verder nog, dat de kerkenraad goed gevonden had het "eerste adres dat enige beschuldigingen bevatte, te stellen in handen van dominee Duijtsch om zich daarover naar behoren te verantwoorden; welke verantwoording door hem in de kerken-raadsvergadering van 31 mei jl. is ingebracht met dat gevolg dat ouderlingen en diakenen daarmee volkomen genoeg hebben genomen en verklaarden in alles voldaan te zijn."

De heer Forsborgh met de Municipaliteit was dat echter niet. Hij had niet alleen in Mijdrecht veel invloed, maar eveneens daarbuiten. Hij was onder andere lid van het Comité tot de zaken van het platteland. Dit comité stond in dienst van de Representanten 's Lands van Utrecht en moest de revolutie overal tot een goed einde brengen. Op de vergadering van de Municipaliteit van 25 mei 1795 deelde hij mee, dat hij van het comité de opdracht had haar te gelasten "een memorie op te maken van alle punten van beschuldigingen die ten laste van de predikant Christiaan Salomon Duijtsch zouden kunnen worden gebracht; opdat voorn. comité daardoor in staat zou zijn de ingekomen klachten te beoordelen en verder naar bevind van zaken te besluiten."

We kunnen, gezien z'n gehele houding tegenover ds. Duijtsch, ons niet aan de indruk onttrekken dat hij zelf het comité tot deze opdracht gestimuleerd heeft. De Municipaliteit besloot zo'n memorie van "de bezwaren, die ten laste van de predikant bekend zijn" op te stellen. In verband hier mee droeg ze aan twee van haar leden op — een ervan was de heer Warnars die evenals de heer Forsborgh in 1794 uit Amsterdam naar Mijdrecht gekomen was — om van de kerkenraad terug te eisen het rekwes dat de 47 "notabele leden" der gereformeerde gemeente op 14 februari l.l. bij hem hadden ingediend.

Duijtsch' afzetting door de Municipaliteit

Hoe ging het nu verder? Ogenschijnlijk werd het vrij rustig. De kerkenraad was zeer tevreden over de dominee. Dat blijkt duidelijk uit het vervolg van zijn protestbrief. We lezen daar dat de kerkenraadsleden, "daar ze na de 31 ste mei geen verder gevolg van deze zaak meer vernamen, zich flatteerden dat ieder met hun genomen besluit zich contenteerde en in 't bijzonder de leden van de Municipaliteit die onder de zeventenveertig ondertekenaars begrepen waren; te meer daar sedert de omwenteling de openbare godsdienstoefeningen zeer nauwgezet en met ijver werden waargenomen en niemand van welke denkwijze ook, op het gedrag of de bediening van dominee Duijtsch enige aanmerkingen gemaakt heeft of heeft kunnen maken en hij zich volgens het oordeel van de kerkenraad niet heeft schuldig gemaakt aan een of andere verkeerde daad, waarin hij verdiende te worden gecorrigeerd ...".

Maar het leek mooier dan het was. Dat bleek uit hetgeen direct op de laatst geciteerde woorden volgt: "dan, dat niet lang geleden" — de brief is, zoals gemeld, half oktober 1795 geschreven — "de kerkeraad door de Municipaliteit ontboden, gelast werd het zojuist gemelde adres der zevenenveertig ondertekenaren aan hen weer terug te geven, gelijk ze dan ook gedaan hebben; met dit zeer onverwacht en bevreemdend gevolg, dat de Municipaliteit van Mijdrecht op 30ste september laatsleden goed kon vinden, op prae-advies van de president Forsborgh die de eerste der ondertekenaars was van het adres der zevenenveertig, de meermalen genoemde predikant Christiaan Salomon Duijtsch zonder enige vorm van proces of verhoor van zijn dienst te ontzetten; blijkens het extract van de resolutie, dat hierbij gevoegd is."

We lezen hier dus van een ontzetting van Duijtsch uit zijn ambt door de Municipaliteit. En dat die ontzetting voor de kerkenraad zeer onverwacht kwam. Toch zal ze voor hem niet geheel onverwacht gekomen zijn. Want het was in die septembermaand heet toe gegaan in Mijdrecht. Zondag 20 september was er in de kerk een volksvergadering gehouden. Daarin werd, volgens de notulen, door sommige stemgerechtigden uit Bosenhoven waaronder voornamelijk sprak Gerrit Teunissen, voorgedragen en ten sterksten in bedreigende termen begeerd, "dat men heden zoude removeren (= verwijderen) en uit hun posten ontzetten al de aanhangers van het huis van Oranje, die in deze plaats enig ambt of bediening bekleedden".

Dit heeft de kerkenraad natuurlijk geweten. Eveneens hetgeen zich afgespeeld heeft in de vergadering van de Municipaliteit van donderdag 24 september en in de volksvergadering van vrijdagavond de 25ste die in de kerk gehouden werd. In de eerste vergadering meldden zich enkele personen, onder wie de reeds genoemde Teunissen, die zeiden dat hen de afgelopen zondag door de stemgerechtigde burgers opgedragen was om tegenover de Municipaliteit de eis te herhalen, dat onmiddellijk geremoveerd zouden worden al de aanhangers van het huis van Oranje, die in enig ambt of bediening stonden waarover de Municipaliteit het benoemingsrecht had, zoals de turfonders, de hooiweger, de klepperman, de bode en de schoolmeester. In de volksvergadering hadden opnieuw burgers uit Bosenhoven, en nu velen, geëist en er ten sterkste op aangedrongen dat de remotiën zouden plaats hebben. Daardoor heeft de Municipaliteit "zich (toen) genoodzaakt gezien" aldus de notulen dier vergadering, "de dag tot het doen der remotiën te bepalen op a.s. woensdag de 30ste dezer".

Als eerste werd toen de dominee geremoveerd. Hoe is dat in z'n werk gegaan en welke redenen werden daarvoor genoemd? In de notulen van de vergadering van de Municipaliteit van de 30ste september lezen we het volgende: "Op het voorgedragene ter Municipaliteit betreffende de teneur (= inhoud, strekking) van het voorheen aan de kerkeraad alhier gepresenteerd Request (bedoeld is het stuk met de 47 handtekeningen, de kerkeraad aangeboden 14 februari 1795) omtrent de persoon van Christiaan Salomon Duitsch, predikant der hervormde gemeente alhier, ... doch welk request alsnog was gebleven buiten enige dispositie (= beschikking, besluit), ... en op het nader ten dezen geallegerde (— aangevoerde) met betrekking tot de remotie van diezelfde C.S. Duitsch als predikant, is, gehoord het praeadvies van de president Forsborgh met algemene stemmen van de hervormde leden van deze Municipaliteit geresolveerd (= besloten) de voornoemde Christiaan Salomon Duitsch als predikant van zijn bediening te ontzetten. Hebbende de burgers, Wagenman, Knijf en Van den Bos de conclusie aangezien.

En zal extract hiervan aan de predikant tot zijn naricht (= bericht) worden toegezonden als ook aan de kerkenraad met last (opdracht) om de nodige

beschikkingen te maken dat de predikdienst inmiddels door de predikanten uit de ring worde waargenomen".

Als reden geeft de Municipaliteit dus op, dat ze niet tevreden is gesteld, met betrekking tot het stuk waarin 47 personen, onder andere de vier gereformeerde leden van de Municipaliteit, aan de kerkenraad verzochten ds. Duijtsch te schorsen in zijn dienst.

Opvallend is dat ze hem als eerste afgezet heeft. Vooral omdat hij in de gepasseerde gespannen septembervergaderingen van Municipaliteit en burgers, niet met name genoemd was. De notulen melden dat althans niet. De haat van de Municipaliteit tegen hem moet dus wel heel fel geweest zijn. Tot die conclusie worden we te meer genoodzaakt, daar we uit de visitatieverslagen van de classis Utrecht weten dat hij al sinds juli niet meer kon preken wegens "een langzaam verval van levenskrachten", zoals zijn weduwe het in het overlijdensbericht in de Stichtsche Courant van 11 november 1795 melden zou. Die haat walmt ons eveneens tegemoet uit het stuk waarmee de Municipaliteit zich drie weken na zijn dood voor die afzetting tegenover de Representanten 's Lands van Utrecht moest verantwoorden. Ook als het niet te veel plaats zou innemen . . . het is namelijk driemaal zo lang als de uit zeven pagina's bestaande protestbrief van de kerkeraad . . . zouden we het niet graag in z'n geheel weergeven, zo minachtend en hatelijk is de toon, met name ten opzicht van de predikant, maar ook met betrekking tot de kerkeraad. (We namen enkele bladzijden ervan op als Bijlage IV.)

In dit stuk vernemen we nog andere grieven van de Municipaliteit tegen Duijtsch. Ze worden genoemd in de volgende passage van de verantwoording, die tevens karakteristiek is voor de toon van het gehele schrijven: "Een man waarvan zo overbekend is op welk een brutale wijze hij zich vóór de Omwenteling, zowel op de predikstoel als overal in de omgang, onbeschaamd zich dorst uit te laten; die zich niet schaamde te zeggen dat hij voor geen patriotten bidden mocht;11 die na de Omwenteling nooit het Declaratoir heeft getekend, niettegenstaande hem zeer wel bekend was dat het openlijk aan de kerkdeur was gehecht; en die daarover van nabij onderhouden zijnde, met een vals en dubbelzinnig hart, een ignorantia facti (= niet op de hoogte daarvan zijn) durfde voorwenden; ... Zulk een man was in het gericht van het geestelijk onderzoek niet te redden, dan door bedekking van zijn strafbare euveldaden met de geestelijke brede mantel der liefdel12 met bijgevoegde beloften dat men van al het strafbare voorgevallene zou zwijgen! ... twee zaken ... die de onkunde, het vooroordeel en de misleiding, die we reeds noemden, van de ouderlingen en diakenen in het onderhavige geval op de eclatantste wijze staven en bevestigen."

Het noemen van het niet tekenen van het Declaratoir eist enige toelichting. Dit Declaratoir was een officiële verklaring, die een ieder die na de revolutie stemgerechtigd wilde zijn, moest tekenen. Ze luidde aldus: "Ik verklaar vrijwillig op het plechtigst, alsof ik het met een eed bevestig, dat ik geen Regering voor wettig erken dan die op de rechten van de mens en de burger gegrond is. Dat ik bijgevolg (beschouw de zogenaamde oude Constitutie die sedert 1787 tot na het intrekken der Franse troepen hier heeft plaats gehad, als onwettig, onbestaanbaar en gewelddadig en daarentegen) het provisioneel bestuur van volksrepresenta men, sindsdien ingevoerd en op die rechten gegrond alleen voor wettig koude, en daaraan alle gehoorzaamheid en trouw zal bewijzen totdat een volledige Constitutie, door een Nationale Conventie ontworpen, door de Natie zal vastgesteld een aangenomen zijn."

De lezer proefde in de zoëven geciteerde passage iets van de haat van de

Municipaliteit tegenover Duijtsch. Ze blijkt ook nog uit de brief die ze aan de consulent, ds. Immink gericht had, "om het bij de classis er op aan te sturen dat Mijdrecht dadelijk als vacant beschouwd werd en diensvolgens door de gewone ring bediend zou worden". Op 27 oktober, dus 10 dagen voor Duijtsch' overlijden, lag dit schrijven op de classicale vergadering ter tafel. Tegelijk vroeg de kerkenraad continuatie van de liefdebeurten aan, daar de dominee nog steeds ziek was. Met betrekking tot het schrijven van de Municipaliteit sprak de classis haar oordeel uit, dat er bij provisie door de ring gepreekt zou worden te Mijdrecht, zonder dat de classis geacht wilde worden Mijdrecht dadelijk als vacant te beschouwen, "hetwelk zo lang deze zaak bij de Representanten des Lands van Utrecht hangende is, niet verklaard kan worden". De classis liet zich dus niet door de Municipaliteit manipuleren. We lezen echter ook niet dat ze het protest van de kerkenraad, waarvan ze wel een kopie ontvangen had, ondersteunde.

De haatgevoelens die de Municipaliteit ten opzichte van ds. Duijtsch had, heersten vooral in het hart van de heer Forsborgh. Op zijn advies werd immers de afzetting voltrokken.

Wie was deze Forsborgh? Zijn naam komt meermalen voor in de notulen van de Representanten 's Lands van Utrecht. Hij was zoals we reeds meldden een vooraanstaand man in de revolutionaire beweging. Hij was afkomstig uit Amsterdam. Drs. E.A.G. van de Bent deelt in Mijdrecht meer clan veen alleen mee, dat het niet onwaarschijnlijk is, dat hij met Warnars in Amsterdam tot één van de correspondentschappen behoorde die ten doel hadden de revolutie te verspreiden." Nu, van deze taak heeft hij zich ijverig gekweten.

Om nog even op de Municipaliteitsvergadering van 30 september 1795 terug te komen: ook de turfponders, de hooiwegers en de klepperman werden toen geremoveerd.

Duijtsch' feitelijke, hoewel postume rehabilitatie

De reeds meermalen genoemde protestbrief van de kerkenraad lag in de vergadering van de Representanten 's Lands van Utrecht van 19 oktober 1795 ter tafel. De secretaris der vergadering, Jb. van Haeften schreef in de linkerbovenhoek van de eerste pagina: "De Representanten 's lands van Utrecht requireeren hier op het bericht van de Municipaliteit van Mijdrecht". Ze verlangden dus een reactie van de Municipaliteit. Want de kerkenraad uitte op een waardige toon sterke grieven ten opzichte van haar. We memoreerden reeds enkele, maar we geven nog een paar door. Tegenover de klacht der Municipaliteit dat het adres der 47 buiten enige dispositie zou zijn gebleven, stelde hij "dat het integendeel waarachtig is dat de kerkenraad ... de 31ste Maj 1795 daarop wel degelijk heeft gedisponeerd toen ze verklaarden met de verantwoording van de predikant volkomen genoeg te nemen. Tegenover de uitspraak, dat het besluit tot afzetting was genomen met algemene stemmen van de hervormde leden der Municipaliteit merkte de kerkenraad op dat die algemene stemmen maar vier waren. De drie roomse leden hadden niet meegestemd. En tegenover de vier leden van die Municipaliteit met hun aanhangers, samen 47 personen, stonden de 138 leden, die voor de predikant waren. Tenslotte merkte de kerkenraad op, dat de Municipaliteit, "zich van Requestranten (die eerst een verzoekschrift tot schorsing indienden, zich daarna) tot Rechters hadden opgeworpen" door zelf uit te voeren wat ze eerst aan de kerkenraad verzocht hadden. De kerkenraad twijfelt er daarom ook niet aan dat de Representanten ervan overtuigd zullen zijn dat het recht van schorsing of afzetting dat alleen aan hem toekomt zoals ook door de Municipaliteit zelf erkend is doordat ze haar verzoekschrift bij hem inzond, door haar

is geschonden. Daarom, aldus nog steeds de protestbrief, wendt de kerkenraad zich nu tot de Representanten met het verzoek de afzetting van de predikant ongedaan te maken.

De reactie van de Municipaliteit op deze grieven van de kerkenraad werd op schrift gesteld de eerste december 1795. Het is een zeer uitvoerige verantwoording geworden van 22 grote bladzijden. Zoals we reeds schreven: we namen enkele ervan op als Bijlage IV. We kwalificeerden het als een ingewikkeld en hatelijk schrijven. We geven er nu nog enkele andere zaken uit door dan we reeds noemden.

Ter verdediging van haar afzetting van de predikant herinnert de Municipaliteit er allereerst aan dat "in deze en soortgelijke zaken overeenkomstig de resolutiën van het land en de synoden er altijd bestaan heeft en nog bestaat een kerkelijke en een wereldlijke rechtbank", p. 6. Verder dat zogenaamde broederlijke beslissingen van de eerste soms funeste gevolgen gehad hebben. Daarom is het een wijze voorziening van onze voorvaderen geweest dat ze door het overwicht van de laatste rechtbank boven de eerste deze aan zachte, doch niettemin genoegzaam sterke teugels gehouden heeft. Om uit vele voorbeelden er slechts een te noemen: er bestond immers de mogelijkheid voor de commissarissen politiek op alle synodale vergaderingen een absoluut beslissend woord te spreken, pag. 7.

Ook nu maakte de geestelijke rechtbank, de kerkeraad, een fout. Namelijk door aan de dominee zijn verkeerde handelwijze te vergeven. Daarmee heeft hij zich het recht van de Hoogste Soeverein toegeëigend, die alleen de macht heeft om te vergeven, p. 8/9.

En nu is de kerkenraad wel (door de dominee) op een misleidende wijze tot het besluit gekomen zijn misdaad van verlating van zijn gemeente met de mantel der liefde te bedekken en over al het strafbare dat voorgevallen was, te zwijgen, (p. 9) maar de Municipaliteit zag welke catastrofale gevolgen van onenigheid dit met zich meebracht, niet alleen voor de gemeente maar voor het hele dorp. Ze begreep dat het haar onvermijdelijke plicht was nu in één keer door te tasten en als wereldlijke rechtbank te doen wat door de geestelijke verzuimd was, p. 11.

En als nu tegen deze handeling geprotesteerd had moeten worden, dan had dominee Duijtsch dat zelf moeten doen, p. 12. Want het bericht van z'n afzetting was aan hem ter hand gesteld en niet aan de kerkeraad,⁷ p. 11 v. Overigens zou iemand, die revisie gewild had van dat besluit tot afzetting, zich allereerst niet tot de Representanten 's Lands van Utrecht moeten wenden, maar tot de Municipaliteit, p. 12. Maar in plaats van te protesteren tegen het optreden van de Municipaliteit, had de kerkeraad haar moeten prijzen, p. 15, want zij handelde zo juist ten goede van het dorp en de kerk, door nu eindelijk deze man te renoveren, "wiens averechts gedrag en verregaande buitensporige woorden en daden zulks reeds lang werkelijk verdiend hadden," pag. 16.

Tenslotte weerlegt de Municipaliteit de drie bezwaren van de kerkeraad, die we hiervoor noemden. Deze weerlegging vonden we het ingewikkeldste deel van dit schrijven. We menen het volgende ervan begrepen te hebben. Tegenover de opmerking van de kerkeraad dat de drie roomse leden van de Municipaliteit niet aan de stemming hadden deelgenomen, merkt de Municipaliteit op, dat ze ook niet tegen de afzetting geprotesteerd hebben, p. 18. En tegenover de opmerkingen dat de vier hervormde leden van de Municipaliteit zich eerst niet 43 anderen tot de kerkeraad gewend hadden met het verzoek dat hij Duijtsch zou afzetten en dat ze daarna, toen de kerkeraad aan hun verzoek niet voldaan had, zich zelf tot rechters hadden opgeworpen, stelt de Municipaliteit, dat ze liet eerste gedaan hadden in hun kwaliteit als gemeenteleden en het tweede in hun hoedanigheid als leden van de wereldlijke

rechtbank, p. 20 en 17. Dat de kerkeraad dit onderscheid niet heeft gezien, is voor de Municipaliteit weer een bewijs hoe onkundig hij was en (door de predikant) misleid, p. 19.

Aan het eind van haar schrijven geeft de Municipaliteit de Representanten 's Lands van Utrecht in overweging of niet de kerkeraad die door zijn wederrechtelijke handelwijze in deze hele historie de oorzaak van alle onkosten is, die in deze zaak gemaakt moesten worden, niet veroordeeld moest worden die uit hun eigen beurzen te voldoen, p. 22.

Het stuk was ondertekend door de burger Pr. Warnars.

De Municipaliteit zal beseft hebben dat het toch een wat wrange zaak was, zó over de dominee te schrijven die tijdens en na zijn afzetting ernstig ziek was, en wel zo ernstig dat hij op 7 november 1795 stierf. Daaruit verklaren wij tenminste de brief die de Municipaliteit bij haar verantwoording voegde.

De eerste helft daarvan luidde aldus:

"Burgers Representanten!

Wij praesenteeren hierbij aan Ulieden ons Bericht op het Request van de Kerkeraad van Mijdrecht (door U) van ons gerequiseert (= verlangd), met hetzelfde Copieel Request en verdere bijlaegen daar bij Annex.

Naerdemaal DS Christiaan Salomon Duitsch intussen op den 7 November passato (= gepasseerde) overleeden is, bleef er niettemin voor ons de verplichting over, om door het indienen van dit ons Bericht aan U Burgers Representanten te toonen, dat door ons in 't gansche beloop deezer zaak niet anders gedaan is, dan hetgeen wij Ampts, Eeds en Plichtshalven moesten doen; Waarvan wij gerustelijk de decisie van U Burgers Representanten afwachten. ..."

Welke die verdere bijlagen die "Annex" met bet stuk verzonden werden, geweest zijn, weten we niet. Uit het vervolg van de brief leiden we af, dat daarbij geweest is een schriftelijk verzoek van de weduwe Duijtsch, dat ze vermoedelijk bij de Municipaliteit heeft ingediend om in aanmerking te komen voor de gelden van het Annus gratiae.

Het vervolg van de brief luidde aldus:

"Wij zouden omtrend het annus gratiae, voor de nagelaatene Weduwe en Kinderen van gemelde Dos. Duitsch, niet reden bezwaarende reflectien (= beschouwingen) kunnen maken. Maar wel verre van zulks, zijn wij geheel afkerig om op een ongelukkige Weduwe en kinderen, de onaangename gevolgen te doen koooen van het averechts gedrag van wijlen derzelve Man en Vader. Zullende wij integendeel met genoegen zien, dat gemelde ongelukkige weduwe en kinderen van het annus gratiae, als naar stijle (= als naar gewoonte) mogen jousseeren (= genieten?).

Naar toewensing van heil, en aanbieding van Broederschap zijn wij Burgers Representanten!

Uwe dienstvaardige Medeburgers!

Mijdrecht den 1e December 1795

De Municipaliteit van Mijdrecht

't Eerste jaar der Bataafse Vrijheid.

P. Warnars

Ter ordinantie van dezelve Hs. Hensuma Secrets (secretaris)"

Het stuk van de Municipaliteit met de bijlagen "Annex" lag pas op de vergadering van de Representanten ter tafel de 6e januari 1796! Het werd in handen gesteld "van Gedeputeerden ter fine van Advis" (= advies). Deze Gedeputeerden beraadslaagden daarover in hun vergadering van dinsdag 16 februari 1796. De notulen van deze

vergadering melden hiervan: "En eindelijk in overweging genomen hebbende het bericht van de Municipaliteit van Mijdrecht, den 6 Januari 1.1. ter vergadering van Representanten ingekomen op de requeste van den tegenwoordigen kerkeraad van de gereformeerde gemeente van Mijdrecht den 19 October 1.1. aan de Representanten gepresenteerd, hebben de gedep(uteerden) goedgevonden de Representanten bij extract deser te adviseeren, dat aan de Weduwe van den overleden Predikant te Mijdrecht Christiaan Salomon Duijtsch, ingevolge de favorabele (= gunstige) voordracht dienaangaande door de Municipaliteit van Mijdrecht bij het voorz(eide) bericht gedaan, het Jaar van gratie als naar gewoonte behoorde te worden geac-cordeerd".

Het oordeel der gedeputeerden is duidelijk. Ze adviseren de Representanten 's Lands van Utrecht dat de weduwe de gelden van het annus gratiae behoort te ontvangen. Merkwaardig is echter dat we niet lezen welk advies ze hebben gegeven met betrekking tot het stuk of "bericht" waarin de Municipaliteit van Mijdrecht zich verantwoordde over haar afzetting van Duijtsch.

De Representanten handelden in hun vergadering van 22 februari 1796 overeenkomstig dit advies en lieten een afschrift van hun beslissing aan de weduwe Duijtsch ter hand stellen. Per kwartaal zou ze f 125 ontvangen, dus het volle traktement.

Wat zal ze blij geweest zijn met deze beslissing! Maar ze was er niet voldoende mee uit de nood geholpen. Want ... het traktement van haar man was gedurende de laatste zes maanden van zijn leven niet aan hem uitbetaald!

We lazen dit tot onze ontsteltenis in de notulen van de vergadering van de reeds meermalen genoemde Gedeputeerden van de Representanten van 23 februari 1796. Daarin staat het volgende:

"Op de requeste van Barbara de Bakker, weduwe van Christiaan Salomon Duijtsch, in leven Predikant te Mijdrecht, daarbij te kennen gevende, dat het tractement van haar overleden man sedert den 12 May tot den 7 November 1795 tijde van zijn overlijden, is onvoldaan gebleven, zo ook het extraordinaire;²¹ verzoekende de Requestrante mitsdien eene ordonnantie (= beschikking, beslissing) tot betaling van het zelve tractement en het extraordinaire".

De gedachte komt bij ons boven: In hoe grote spanningen heeft Duijtsch óók nog in het laatste jaar van zijn leven verkeerd! In hoe grote zorgen heeft hij zijn vrouw moeten achterlaten! Ze hadden toen twee studerende kinderen. En geen traktement! Blij met de toezegging van de gelden van het *annus gratiae* zal de weduwe toch nog in de grootste spanning geweest zijn met betrekking tot de beslissing over het niet uitbetaalde traktement.

Hoe is die beslissing geweest? Onder het zoëven geciteerde staan nog vier woorden: Is geappointeerd fiat ordinnantie.

De Gedeputeerden adviseerden dus het verzoek van mevrouw Duijtsch in te willigen. De Representanten hebben gelukkig ook volgens dit advies gehandeld. In het boek met de Rekeningen van het "Comptoir van de gebeneficieerde goederen" van de provincie Utrecht over 1796 lezen we: "Betaald aan Barbara de Bakker, Weduwe van C.S. Duijtsch, in leven Predikant te Mijdrecht een Somme van twee honderd, zeven en vijftig gulden, en zestien stuivers voor 5 maanden en 25 dagen tractement zedert 12 Maj tot den 7 November 1795, wanneer dezelve Predikant overleden is, bij de gequiteerde Ordonnantie Num. 32".

Direct hierop volgt de mededeling dat haar ook nog f 125 is uitbetaald voor het eerste

kwartaal van het jaar van gratie. En verderop dat haar eveneens het kindergeld over 1795 is uitbetaald. Van de "extraordinaire" fl 100 voor 1795 heeft zij krachtens een resolutie van de Representanten 's Lands van Utrecht een bedrag van f 85 en 5 stuivers ontvangen. Voor de tijd van tien maanden en zeven dagen, namelijk van 1 januari 1795 tot en met 7 november 1795 (Duijtsch' sterfdag).²³

Met betrekking tot het aanvankelijk niet betalen van traktement over de termijn van 12 mei tot 7 november vonden we in het "Register van Mandaten" betreffende betalingen in de maand augustus van het jaar 1795 op pag. 46 nog de volgende aantekening, die we hier met de fotocopie ervan afdrukken:

<i>N.B. Deze Ord.</i>	<i>Een Orde voor C.S. Duijtz, Predl.</i>	<i>C.S. Duijtz</i>
<i>ingetrokken en</i>	<i>te Meijdregt f 125,— in volde Uts</i>	
<i>gecancelleerd</i>	<i>verschenen den 12e deser</i>	<i>f 125, —</i>

Twee zaken blijken uit deze fotocopie. 1e. Aanvankelijk was de opdracht gegeven het traktement over de termijn van 12 mei tot 12 augustus op de normale tijd uit te betalen. 2e. Nog voordat de uitbetaling was geschied, werd ze echter ingetrokken. Hoe hoogst onrechtvaardig! Want in elk geval was Duijtsch tot 30 september 1795 predikant in volle rechten. Wie is de aanstoker geweest tot de onrechtmatige intrekking van de opdracht tot uitbetaling? We zullen ons wel niet vergissen als wij Duijtsch' aartsvijand Forsborgh er op aankijken. Maar uiteindelijk is diens toeleg toch mislukt. Door hun uitbetalingen hebben de Representanten in feite te kennen gegeven dat zij de afzetting van Duijtsch door de Municipaliteit niet hebben erkend.

- 1734 Geboren te Temesvar in Hongarije, nu Timi'soara in Roemenië.
- 1734 - 1747 Te Temesvar.
- 1747-1754 Op de academie der Joden in Praag.
- 1754 - 1762 Rabbijn te Nove Mesto gelegen bij de rivier De Váh in Hongarije, nu in Tjechoslowakije.
- 1754 Getrouwd met Jentil Cohen.
- 1760 5 april Plotselinge dood van Jentil. Ze laat een dochtertje na van 6 maanden.
24 juli Trouwt met Sarel Cohen, zuster van Jentil.
- 1761 10 nov. Hij hoort een stem: "Ga uit de duisternis! Hij leeft in zelfkastijding.
11, 12 nov.
- 1762, 6 mei Hij hoort een stem: "Gij moet komen tot de gekruisigde Christus".
Hierna in de ban; echtscheiding; beroving van zijn dochtertje; bezoek van r.k. priesters.
- 1762 19 sept. Vlucht uit Neuchatel. Op weg naar Pruisen koopt hij in Biezens een Oude Testament in het Hebreeuws; in Praag een Hoogduits ABC boekje.
- 1762 21 okt. - 2 dec. Komt geregeld ten huize van een zeer geleerde rabbijn in Saksen, wrs. in Dresden.
- 1762 24 nov. Leest voor het eerst Jes. 53: de rabbijn leest hem in het diepste geheim Matth. 26-28 voor als verklaring daarvan.
- 1762 1e helft van dec. Te Leipzig. Een Duits soldaat verkoopt hem een Duits Nieuw Testament, zonder dat hij weet wat dat is.
- 1762 15 dec. - 4 febr. 1763 te Berlijn.
- 1763 10 febr. te Hamburg en Altona.
- 1763 27 mei te Amsterdam.
- 1763 6 juli Naar Frankfort a.d. Main om de lamme voorzanger Abraham te halen voor de Joodse gemeente te Amsterdam.
- 1763 24 juli Terug in Amsterdam. Abraham maakt Duijtsch' verleden openbaar.
- 1763 29 aug. - 20 oct. Als vluchteling in Londen.
- 1763 25 nov. Reist van Utrecht naar Arnhem en is daar rabbijn, bijna 1 ½ jaar.
- 1765 13 mei Arriveert te Wesel en is ook daar rabbijn tot begin november.
- 1765 4 nov. Hier openbaart hij zich voor het eerst als christen aan een theol. cand. Jorissen. Ondervindt van de predikanten der geref. kerk weinig medewerking. Wel van een onderwijzer Van Mook waar hij ook van 5 nov. tot 14 mei 1766 een kamer heeft.
- 1766 29 maart - 2 apr. Wandelt via Müheim naar Duisburg, waar hij een Luthers pred. ontmoet, die hem bijzonder hartelijk ontving.
Wordt geconfronteerd niet de pluraliteit in het protestantisme.
- 1766 8 april. Wandelt terug naar Wesel.
- 1766 14 — 17 mei Reist per schip naar Amsterdam.
- 1766 17 mei Vaart naar De Lemmer.
- 1766 19 mei Komt 's avonds te Leeuwarden.
- 1766 21 mei Vertrekt naar Groningen. Gaat al spoedig weer naar A'dam, reist door naar R'dam, gaat terug naar A'dam. Wil naar Halle (Jodeninstituut) en komt via Zwolle, Osnabrugge, te Minden. Krijgt daar catechisatie van de lutherse predikant Mauritius, 3 x per week, telkens 2 uur lang: later dagelijks. Hij kan echter het zien van de beelden in de Lutherse kerken niet verwerken.
- 1766 23 aug. Vertrekt uit Minden.
- 1766 3 sept. Arriveert weer in Amsterdam en krijgt een goed contact met de Geref.

- Kerk.
- 1766 23 oct. Ontvangt voor 't eerst catechisatie van ds. Van Essen.
- 1767 9 apr. Ds. Van Essen spreekt met Duijtsch af dat deze "de belijdenis van zijn geloof op papier zou stellen." Deze zag het licht op 7 sept. 1767 onder de titel: ***Jehovah verheerlijkt door de erkenning van de Messias Jezus Christus; uit de Schriften der profeten aangetoond en uit die der Evangelisten en Apostelen bevestigd.*** Volgens de tweede druk van 1769 bewerkt door Dr. J. Haitsema. Uitgeverij de Groot Goudriaan, Kampen, 1986.
- 1767 22 juni Hij doet belijdenis van zijn geloof ten huize van ds. Van Essen.
- 1767 25 juni Hij wordt gedoopt in de Oude Kerk.
- 1768 1 juni Hij trouwt te Amstelveen met Barbara de Bakker. In dit jaar komt het eerste deel van zijn *De wonderlijke leidinge Gods* enz. uit.
- 1769 Het eerste deel van *Israëls verlossing en eeuwige behoudenis* komt van de pers.
- 1770 Het tweede deel hiervan verschijnt.
- 1770 — 1776 Te Utrecht als student aan de Universiteit.
- 1771 Het tweede deel van *De wonderlijke leiding Gods* enz. verschijnt.
- 1776 16 apr. Praeparatoir examen voor de classis Schieland.
- 1777 14 apr. Preekt in de vacature te Mijdrecht. Spoedig daarna beroepen.
- 1777 12 aug. Peremptoir examen in de classis Utrecht.
- 1777 25 aug. Verhuisd naar Mijdrecht.
- 1777 7 sept. Bevestiging en intrede te Mijdrecht.
- 1793 Het 1ste stuk van het 3de deel van *Israëls verlossing en behoudenis* ziet het licht.
- 1795 30 sept. Afgezet door de Municipaliteit wegens Oranjegezindheid.
7 nov. Gestorven te Mijdrecht.
13 nov. Begraven te Mijdrecht.
- 1796 12 febr. In feite postuum gerehabiliteerd door de Representanten 's Lands van Utrecht.

De overlijdensadvertentie luidde aldus:

Heden 's namiddags om 5 uren, trof mij een aller gevoeligste slag, daar mijn hartelijk geliefde man CHRISTIAAN SALOMO DUYTSCH, die de Gemeente van Mydrecht 18 Jaaren en 2 maanden als Predikant bediend heeft, naa een langzaam verval van levenskragten, in den ouderdom van 61 Jaaren en ruim 9 maanden, uit mijne liefdearmen wierd weggerukt. — Ik geeve van dit voor mij, en mijne vier kinderen allergrievendst verlies, waar in niets, dan 't vast vertrouwen, dat hij in de zalige rust en heerlijkheid is heengegaan, mij vertroosten kan door deezen thans gebruykleken weg aan mijne Naastbestaanden en Vrienden kennisse, terwijl ik zonder brieven van rouwbeklag mij van hunne deelneeming verzekerd houde.

MYDRECHT Barbara de Bakker,
den 7 November 1795 Wed. Duytsch.

Zalig zijn de doden die in de Heere sterven; en hun werken volgen met hen!